

Liisa Alanampa-Kantanen
EI PELKKÄ PARAATI: SETA-AKTIIVIEN
PRIDE-KULKUEILLE ANTAMAT MERKITYKSET

Pro gradu -tutkielma

Sosiologia

2018

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Ei pelkkä paraati: Seta-aktiivien pride-kulkueille antamat merkitykset

Tekijä: Liisa Alanampa-Kantanen

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiologia

Työn laji: Pro gradu -työ Sivulaudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 74 + liitteet 7

Vuosi: 2018

Tiivistelmä:

Tutkimukseni tehtävä on selvittää, millaisia merkityksiä suomalaisilla pride-kulkueilla on Seta ry:n aktiiveille. Pyrin vastaamaan siihen, millaisia merkityksiä aktiivit liittävät pride-kulkueisiin ja millaisia merkityksiä kulkueisiin osallistumiselle annetaan. Lisäksi tarkastelen sitä, miten nuo merkityksenannot vertautuvat kulkueita käsitteleviin kansainvälisiin tutkimustuloksiin. Kun tutkitaan pride-kulkueiden merkityksiä, tuodaan samalla esille sitä, millaiseksi lhbt-i ihmiset kokevat asemansa yhteiskunnassa, jossa he kohtaavat monenlaista syrjintää. Tämä tekee kulkueista yhteiskunnallisesti merkittävän tutkimuskohteen.

Tutkimusaineisto on kerätty Seta ry:n ja sen jäsenjärjestöille lähetetyn kirjoitus-pyyynnön kautta kevään ja kesän 2013 aikana, jolloin vastaanotin eri jäsenjärjestöjen aktiiveilta yhteensä neljätoista kirjoitusta. Analysoin aineistoa aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä.

Pride-kulkueet ovat muuttuneet 2000-luvulle tultaessa poliittisista mielenosoituksista viihteellisemmiksi tapahtumiksi sekä saavuttaneet entistä enemmän näkyvyyttä ja suosiota. Analyysissäni tulee esille, miten nämä muutokset ovat vaikuttaneet toiveisiin siitä, kuinka kulkueet voisivat parhaiten palvella lhbt-i ihmisiä ja heidän tarpeitaan yhteiskunnassa.

Kulkueet merkitsevät monille tärkeää tilaisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja tuoda esiin vaatimuksia yhdenvertaisista oikeuksista tulemalla julkisesti esille lhbt-i ihmisenä syrjinnän uhasta huolimatta. Lisäksi kulkueilta toivotaan mahdollisuutta juhlistaa ja tuoda ylpeästi esille omaa identiteettiä arjesta poikkeavalla tavalla. Usein yhteiskunnallisen näkökulman kuitenkin pelätään unohtuvan kulkueiden lisääntyneen viihteellistymisen vuoksi. Viihteellisten elementtien pelätään muun muassa luovan vääristynyttä kuvaa lhbt-i ihmisistä ja pitävän yllä heihin liitettyjä stereotyyppioita ja ennakkoluuloja.

Sen lisäksi, että kulkueilla pyritään sekä vaikuttamaan yhteiskunnallisesti että juhlistamaan omaa identiteettiä, haetaan niistä tukea omalle lhbt-i identiteetille ja sen vahvistamiselle. Pride-kulkueet luovat turvallisen ympäristön tulla näkyväksi lhbt-i ihmisenä sekä tarjoavat yhteisön, jonka jäseniin voi samastua. Tämä on tärkeää etenkin niille lhbt-i ihmisille, jotka arjessaan joutuvat piilottamaan kuulumisensa lhbt-i väestöön, koska pelkäävät tulevaisuutta sen vuoksi syrjityiksi.

Avainsanat: pride-kulkueet, pride, lhbt-i ihmiset, seksuaalivähemmistöt, sukupuoli-vähemmistöt, sisällönanalyysi

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Sisältö

1 JOHDANTO.....	1
2 PRIDE	6
2.1 PRIDEN SYNTY JA KEHITYS YHDYSVALLOISSA JA SUOMESSA.....	6
2.2 MIKSI PRIDEJA?	9
2.3 PRIDEN MONET TEHTÄVÄT	11
3 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA ANALYYSI.....	20
3.1 AINEISTO.....	20
3.2 AINEISTON ANALYYSIN MENETELMÄ JA VAIHEET	24
4 PRIDE-KULKUEIDEN JA KULKUEISIIN OSALLISTUMISEN MERKITYKSIÄ	28
4.1 RISTIRIITAISIA MERKITYKSIÄ	29
4.2 YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN	38
4.3 YHDENVERTAINEN IDENTITEETTI	47
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	54
5.1 KULKUEIDEN MERKITYKSET.....	54
5.2 KULKUEISIIN OSALLISTUMISEN MERKITYKSET	58
5.3 LOPUKSI.....	60
LÄHTEET.....	65
LIITTEET	75

TAULUKOT

Taulukko 1. Pääluokan *Ristiriitaisia merkityksiä* muodostaminen, s. 29

Taulukko 2. Pääluokan *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen* muodostaminen, s. 38

Taulukko 3. Pääluokan *Yhdenvertainen identiteetti* muodostaminen, s. 47

LIITTEET

LIITE 1: Kirjoituspyyntö pride-kulkueista ja kulkueisiin osallistumisesta Seta-aktiiveille, s. 75

LIITE 2: Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta kuvaavia termejä, s. 77

1 JOHDANTO

Kesäkuussa 2009 osallistuin Helsinki Priden pride-kulkueeseen yhdessä seurustelukumppanini ja ystäväni kanssa. Koska kyseessä oli ensimmäinen pride-tapahtuma, johon olin koskaan osallistunut, innostuin nopeasti juhlavasta tunnelmasta. Sateenkaaren värit loisivat kaikkialla, kun kulkueen lukuisat osallistujat etenivät kaupungin halki lippuja liehuttaen ja erilaisia banderolleja ja kylttejä kantaen. Kulkueeseen kuuluneesta kuorma-autosta soitettiin pirteän nopeatempoista musiikkia pitämään yllä juhlahumua. Kun lähestyimme kulkueen päätepistettä, alkoi huomioni kiinnittyä yhä enemmän ihmisiin, jotka seurasivat kulkuetta tien reunoilta ja ohi ajavista raitiovaunuista. Noiden katseiden myötä käänsin myös oman katseeni sisäänpäin ja aloin pohtia, miksi oikeastaan olin tullut osallistumaan kulkueeseen. Olinko mukana pelkästään ystävien seuran vuoksi vai jostain muusta syystä? Jännittyneen innostunut ja juhlava tunnelma vaihtui ihmetykseen siitä, miksi ylipäätään halusin osallistua kulkueeseen.

Pro gradu -tutkielmani aiheena ovat pride-kulkueet, jotka kuuluvat olennaisena osana lähes jokaiseen pride-tapahtumaan. Vuonna 2017 prideja järjestettiin Ranneliike.net-sivuston (2017) mukaan muun muassa Rovaniemellä (Arctic Pride), Tampereella (Pirkanmaa Pride ja Tampere Pride), Helsingissä (Helsinki Pride), Kajaanissa (Kainuu Pride), Inarissa (Sápmi Pride) ja Torniossa (Border Pride) eli ympäri Suomen. Näiden pride-tapahtumien lisäksi viime vuosina on kartoitettu maailmanlaajuisesti lähes tuhat eri pridea (PrideRadar 2016, 10). Tapahtumien osallistujamäärät ovat vaihdelleet Suomessa esimerkiksi Sápmi Priden muutamasta sadasta osallistujasta (Mollgren 2017a) Helsinki Priden noin 35 000 osallistujaan (Mollgren 2017b). Madridissa Espanjassa järjestettävään WorldPrideen, joka on maailmaan suurimpia pride-tapahtumia, taas odotettiin kesällä 2017 jopa yli kahta miljoonaa osallistujaa (WorldPride Madrid 2017).

Prideja ja pride-kulkueita pidetään ensisijaisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnattuina tapahtumina. Näihin vähemmistöihin kuuluvat muun muassa homoseksuaalit, biseksuaalit, transvestiitit, transsukupuoliset, transgenderit sekä intersukupuoliset henkilöt, joihin voidaan yhteisesti viitata myös termeillä sateenkaari-ihmiset tai lhbti-ihmiset. Yhteistä näille kaikille termeille ja niiden takana oleville identiteeteille on identifiointuminen joksikin muuksi kuin heteroseksuaaliksi tai cissukupuoliseksi. Tutkimuk-

sessani käytän heistä termejä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä lhbti-ihmiset tai lhbti-väestö. Käsitän nämä termit yhteen kokoavana käsitteenä seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudelle, johon voi kuulua myös muita kuin pelkästään edellä mainittuja identiteettejä. Jotta tutkimustani ja siinä käyttämäni termistöä olisi mahdollisimman helppoa seurata ja ymmärtää, olen kerännyt liitteeksi (liite 2) listauksen tutkimukseni kannalta olennaisimmista termeistä, jotka kuvaavat seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta.

Pridet kulkueineen ovat olleet ja ovat yhä tärkeä osa suomalaista lhbti-kulttuuria ja -historiaa. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajava yhdistys Seta ry alkoi jo varhain 1980-luvun alussa järjestää Vapautuspäivät-nimistä tapahtumaa. Vapautuspäivien tarkoitus oli näkyvällä tavalla kiinnittää viranomaisten ja kansalaisten huomio etenkin homoseksuaaleja syrjivään lainsäädäntöön ja siten parantaa näiden yhteiskunnallista asemaa. 1980- ja 1990-lukujen Vapautuspäivillä Seta ry:n mielenosoittajat esimerkiksi rikkoivat tahallisesti tuolloin vallinnutta kehotuskieltolakia, jotta sille saataisiin huomiota ja se kumottaisiin mahdollisimman pian. (Juvonen 2015, 39; Mustola 2007, 29.) Viime vuosikymmenten aikana kehotuskieltolaki onkin poistettu rikoslaista, ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa koskevassa lainsäädännössä on tapahtunut runsaasti myös muita näiden vähemmistöjen oikeuksia edistäviä muutoksia (ks. esim. Juvonen 2015, 76–99 ; Mustola 2007, 37).

Lainsäädännön ohella myös pridet, joiksi Vapautuspäiviä alettiin kutsua Suomessa vuonna 2000 (Juvonen 2015, 57), ja pride-kulkueet ovat muuttuneet monella tapaa vuosikymmenten aikana. Ne eivät esimerkiksi keskity enää pelkästään homoseksuaalien oikeuksiin, vaan myös muiden vähemmistöryhmien, kuten esimerkiksi transihmisten, näkyvyyttä on pyritty lisäämään. Lisäksi niihin kuuluu nykyään entistä monipuolisempaa ohjelmaa, kuten keskustelupaneeleja tai luentoja ajankohtaisista aiheista, vertaistukiryhmiä tai muita teemallisia kokoontumisia sekä erilaisia juhlia. Pridet eivät siis ole enää pelkästään kertaluontoisia yhteiskunnallisia mielenosoituksia, vaan jopa viikon kestäviä tapahtumia, jotka sisältävät myös kevyempiä osioita. Vaikka ohjelma saattaa vaihdella tapahtumien koon ja sijainnin mukaan, on prideille kuitenkin lähes aina yhteistä yksi ohjelmanumero: pride-kulkue, jota usein pidetään pride-tapahtumien loppuhuipennuksena.

Pride-kulkueet ovat julkisia, näkyviä ja näyttäviä tapahtumia. Kahden miljoonan osallistujan valtava joukko ei takuulla jää yleisöltä tai medialta huomaamatta, ja jo muutaman sadankin osallistujan kokoontuminen yhteiseen kulkueeseen kiinnittää huomiota. Huomio on yleensä pääasiassa myönteistä tai neutraalia, mutta kulkueet voivat saada osakseen myös kielteistä huomiota. Vaikka seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa on pyritty vahvistamaan muun muassa lainsäädännöllä, kokevat näihin vähemmistöihin kuuluvat ihmiset yhä syrjintää monella eri elämänalueella.

Syrjintä on viimeisen vuosikymmenen aikana konkretisoitunut myös pride-kulkueiden yhteydessä, kun kulkueita on joko uhkailtu tai niihin on kohdistettu suoria hyökkäyksiä. Suomessa hyökkäykset alkoivat vuonna 2010, kun kolme henkilöä sumutti pippuri- ja kyynelkaasua Helsinki Priden kulkueeseen osallistuvien ihmisten päälle (Åberg & Huh-
tanen 2010). Tätä iskuja seurasi lähivuosina myös muutamia muita hyökkäyksiä, kuten esimerkiksi vuonna 2012, jolloin Helsinki Priden kulkueeseen heiteltiin kananmunia ja Oulussa järjestetyn North Priden oheistapahtumaan tehtiin kaasuisku. (Juvonen 2015, 160–161.)

Iskuista ja pride-tapahtumien alati kasvavasta suosioista voidaan päätellä, että pridet ovat monella tapaa yhteiskunnallisesti merkityksellisiä tapahtumia. Pride-kulkueet keräävät yhteen suuren joukon ihmisiä, joita yhdistää kuuluminen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Arjessa näillä vähemmistöillä voi olla vaikeuksia saada oma äänensä kuuluviin, mutta kulkueessa he tulevat varmasti näkyviksi ja siten voivat vaikuttaa myös yhteiskunnalliseen asemaansa. Reaktiot kulkueeseen taas kertovat jotain ympäröivän yhteiskunnan suhtautumisesta lhbti-ihmisiin, ja etenkin iskut voidaan tulkita yrityksiksi nujertaa kulkueiden tarjoama mahdollisuus tuoda esille vähemmistöjen omaa ääntä ja siten kieltää näiltä oikeus näkyvyyteen. Koska pride-kulkueet ovat herättäneet myönteisten reaktioiden ohella myös edellä mainitun kaltaista väkivaltaista vastustusta, on tärkeää tutkia, mitä kulkueet merkitsevät lhbti-ihmisille, jotka iskuista ja niiden uhasta huolimatta osallistuvat niihin vuosi vuodelta suurin joukoin. Tutkimuksessani tarkastelen tätä kulkueiden vetovoimaisuutta ja asemaa lhbti-ihmisten keskuudessa kysymällä,

1. millaisina tapahtumina pride-kulkueet nähdään Suomessa eli millaisia merkityksiä niihin liitetään; ja
2. millaisia merkityksiä itse kulkueisiin osallistumiselle annetaan.

Vastatakseni näihin esittämiini tutkimuskysymyksiin lähetin Seta ry:n vapaaehtoisille kirjoituspyynnön (ks. liite 1), jossa pyysin heitä kertomaan näkemyksistään ja kokemuksistaan kulkueista ja kulkueisiin osallistumisesta. Tutkimukseni lähtökohta on siis tarkastella pride-kulkueita niihin osallistuvien henkilöiden näkökulmasta. Kirjoitukset, jotka sain vastaukseksi pyyntööni, muodostavat tutkimukseni aineiston. Aineiston analysoimisen menetelmänä käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jonka avulla pystyin haaroimaan kirjoituksista tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tietoa sekä näin tiivistämään aineistoa vieden sitä samalla koko analyysiprosessin ajan yhä käsitteellisemmälle tasolle. Kerron tarkemmin aineistosta, sisällönanalyysin menetelmästä sekä aineiston analyysin prosessista luvussa kolme. Varsinainen aineiston analyysi sisältyy lukuun neljä, jossa olen nostanut aineistosta esiin lainauksia analyysin tueksi, tehnyt havaintoja ja tulkintoja aineistosta sekä liittänyt niitä aikaisempaan pride-kulkueita käsittelevään tutkimukseen.

Tutkimukseni keskiössä ovat merkitykset, joita kulkueisiin osallistuvat henkilöt antavat kulkueille ja niihin osallistumiselle. Tulkitessani aineistoni kirjoituksia pyrin ymmärtämään pride-kulkueiden mieltä ja sitä, mitä osallistumisella tavoitellaan ja miten kulkueet vastaavat niille asetettuihin odotuksiin. Tutkimuksessani olennaisinta on siis pyrkimys ymmärtää ja selittää ilmiötä nimeltä pride-kulkueet niiden merkityksenantojen avulla, joita kulkueisiin osallistuvat henkilöt ovat oman kokemusmaailmansa perusteella niihin liittäneet ja kirjoituksissaan minulle välittäneet. Näin ollen tutkimusaiheeni teoreettisessa lähestymistavassa painottuvat piirteet, jotka Pertti Alasuutarin (2011) mukaan sitovat yhteen laadullista tutkimusta ja kulttuurintutkimusta sekä määrittelevät niiden olennaisen tavoitteen: Sen sijaan, että pyrittäisiin paljastamaan tai todistamaan ilmiöiden olemassaolo, niitä selitetään paikallisesti, osana sitä kulttuuria ja historiaa, johon ne liittyvät. Selittäminen ei auta ymmärtämään pelkästään tutkimuksen kohdetta, vaan etenkin arkielämästä poikkeavien ilmiöiden tutkiminen tuo esille myös sen, miten niitä ympäröivä ”normaali” yhteiskuntaelämä rakentuu merkityksistä eli siitä, miten ihmiset luovat merkityksiä ilmiöitä tulkitsemalla, luovat tulkintoja säännöstöjä ja reagoivat niiden pohjalta ympäristöönsä. Merkitysten ja tulkintojen tärkeä tehtävä on auttaa jäsentämään ilmiöitä osaksi ympäröivää maailmaa. (Mt., 55–56, 59–60, 63, 72, 237.) Yhdistämällä tämän lähestymistavan aiempaan pride-kulkueita koskevaan tutkimukseen on tavoitteeni lisätä

ymmärrystä kulkueista osana suomalaista lhbti-kulttuuria tuon kulttuurin sisältä käsin eli lhbti-ihmisten itsensä välittämänä.

Pride-kulkueiden tutkimus on ollut Suomessa melko niukkaa. Pride-tapahtumia on tutkittu opinnäytetöissä muun muassa matkailun näkökulmasta (esim. Paavola 2010; Veiström 2015) sekä yhtenä homoseksuaalien mediarepresentaatioihin vaikuttavana tekijänä (Ylppö 2016). Lisäksi prideja on sivuttu tieteellisissä artikkeleissa (esim. Hekanaaho 2011) sekä tietenkin suomalaisten lhbti-ihmisten historiaa käsittelevissä teoksissa (esim. Juvonen 2015; Mustola 2007). Kotimaista tutkimusta, joka käsittelee erityisesti pride-kulkueita ja niiden merkitystä esimerkiksi osallistujilleen, on kuitenkin vaikeaa löytää. Tutkimuksessani olenkin hyödyntänyt etupäässä sellaista tutkimuskirjallisuutta, joka käsittelee pride-tapahtumia ja -kulkueita tai muutamia muita hyvin läheisesti prideen rinnastettavia tapahtumia Suomen ulkopuolella, kuten esimerkiksi muissa Euroopan maissa, Pohjois-Amerikassa ja Australiassa.

Suomen lisäksi myös muissa maissa pride-kulkueilla on tärkeä tehtävä toimia lhbti-ihmisten näkyvyyden edistäjänä ja mahdollisuutena kohentaa näiden yhteiskunnallista asemaa. Monissa maissa prideilla on jo vuosikymmenten pituiset perinteet, kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa ne ovat saaneet alkunsa, jolloin ne ovat vuosien varrella jo ehtineet muuttua muotoaan yhteiskunnallisista tapahtumista viihteellisemmiksi juhliksi. Joissain maissa pridet taas ovat melko tuoreita tapahtumia, joihin saattaa vielä liittyä vakavaa kamppailua lhbti-ihmisten perusihmisoikeuksista (ks. esim. Dave 2011; Travers & Shearman 2017). Pridet eivät siis pelkästään kerro lhbti-ihmisten kokoontumisesta yhteen vaan lisäksi ne paljastavat jotain siitä, mikä heidän asemansa on yhteiskunnassa ja mikä merkitys kulkueeseen osallistumisella on oman lhbti-identiteetin ja ympäröivän yhteiskunnan välisen suhteen kannalta.

2 PRIDE

Pridet syntyivät todellisesta tarpeesta yhteiskunnalliseen muutokseen. Sittenmin pride-tapahtumien ja -kulkueiden tarkoitukset ja tärkeys lhbti-väestölle ovat muuttuneet eri puolilla maailmaa yhä monimerkityksellisemmiksi. Tässä luvussa tarkastelen pride-kulkueiden syntymisen olosuhteita ja ehtoja sekä sitä, millaisia odotuksia niihin on kohdistettu ja miten nuo odotukset ovat muokanneet niitä tapahtumana, joka on tärkeä osa lhbti-ihmisten kulttuuria ja historiaa.

2.1 Priden synty ja kehitys Yhdysvalloissa ja Suomessa

Pridet eivät ole pelkästään yksittäisiä tapahtumia, vaan pridea on syytä tarkastella myös ilmiönä, jonka katsotaan saaneen alkunsa Yhdysvalloissa 1960-luvun lopulla. 1960-luvulla ja jo sitä aikaisemmin homoseksuaalien elämää Yhdysvalloissa hallitsi voimakas syrjintä, joka nojasi vahvasti muun muassa silloisiin psykoanalyttisiin teorioihin, joiden mukaan homoseksuaalit ovat häiriintyneitä ja epäluotettavia (Stålström 1997, 191). Homoseksuaalisuus oli Yhdysvalloissa aina vuoteen 1973 asti psykiatristen häiriöiden listalla. Sairausluokituksen lisäksi kielteisiä asenteita vahvistivat jo tuolloin vallinneet ja nykyistä voimakkaammat käsitykset homoseksuaalisuudesta syntinä ja rikoksena. Niissä maissa, jotka Yhdysvaltojen tapaan noudattavat juutalais-kristillistä perinnettä, uskonto onkin vanhin syy homoseksuaalisuuden torjumiselle. (Hekma 2006, 347.)

Yksi esimerkki homoseksuaaleihin kohdistuneesta syrjinnästä olivat säännölliset ratsiat, joita poliisit tekivät baareihin, joissa homoseksuaalit tapasivat toisiaan. Ratsioiden yhteydessä homoseksuaaleiksi epäiltyjä henkilöitä otettiin kiinni myöhempiä kuulusteluja varten. (Stålström 1997, 191.) 1950- ja 1960-luvulla syntyi useita protestiliikkeitä ajamaan muun muassa homoseksuaalien oikeuksia, mutta liikkeiden toimintaa rajoitti etenkin toisen maailmansodan jälkeinen ahdas ilmapiiri, joka pakotti liikkeet toimimaan salassa (Lehto & Kovero 2010, 33).

Historiallinen käännekohta tapahtui 27.6.1969, kun poliisit järjestivät New Yorkin Greenwich Villagessa sijainneeseen Stonewall Inn -nimiseen homobaariin yhden tavanomaisista ratsioista. Sen sijaan, että asiakkaat olisivat antautuneet ja tilanne olisi ollut

nopeasti ohi, ratsiasta seurasi kaksi päivää kestänyt mellakka, jossa nelisensataa poliisia taisteli paria tuhatta itseään pulloin ja kivin puolustanutta homoa, lesboa ja transvestiittia vastaan. Vaikka itse Stonewall Inn -baari tuhoutui mellakan yhteydessä, antoi se nimensä tälle tapahtumalle, Stonewall-kapinalle, jota pidetään symbolisena alkuna modernille homojen ja lesbojen vapautusliikkeelle ('gay liberation'). Liikkeen seurauksena Yhdysvaltoihin syntyi lukuisia uusia erillisiä vapautusliikkeitä, jotka vaikuttivat myös eurooppalaisiin vapautusliikkeisiin sekä niiden tapoihin toimia aikaisempaa radikaalimmin. (Stålström 1997, 192; ks. myös D'Emilio 2014, 192, 210–212; Hekma 2006, 353; Rizzo 2006, 212–216.)

Vuoden 1970 kesäkuussa, kun Stonewall-kapinasta oli kulunut noin vuosi, useat homot ja lesbot järjestivät tapahtumia ja marsseja eri puolilla Yhdysvaltoja nostaakseen julkisesti esille Stonewall-kapinan muistopäivää. Näistä muistotapahtumista ja -marsseista, joiden järjestämistä jatkettiin vuosittain vuoden 1970 jälkeen, syntyi moderni pride-liike ja -ilmiö, joka levisi Yhdysvalloista muun muassa Australiaan, Kaakkois-Aasian maihin sekä Eurooppaan, jossa tosin oli ollut olemassa seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ajavia liikkeitä jo ennen Stonewall-kapinaa. Kaikki pride-tapahtumat eivät käyttäneet nimessään sanaa pride, mutta yhteistä pride-ilmion synnyttämille tapahtumille oli – ja on – historiallisesti ja kulttuurisesti merkittävän Stonewall-kapinan muistelemisen lisäksi pyrkimys kiinnittää näyttävällä ja julkisella kokoontumisella huomiota seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksiin. (Waitt & Markwell 2006, 223; ks. myös Armstrong & Crago 2006, 742–743.)

Seta ry perustetaan ja ryhtyy toimeen

1960-luvulla länsimaissa alettiin käydä laajaa keskustelua seksuaalisuudesta sekä siihen liittyvästä lainsäädännöstä ja asenteista, jotka nähtiin liian rajoittavina ja vanhentuneina. Homoseksuaalisuus, tarkemmin ilmaistuna homoseksuaaliset teot, oli monen maan, myös Suomen, lainsäädännössä kriminalisoitu, mikä omalta osaltaan hidasti asenteiden muuttumista ja rajoitti homoseksuaalien elämää yhteiskunnassa. (Mustola 2007, 18; Lehto & Kovero 2010, 33.) Homoseksuaalisuudesta oltiin puhuttu Suomessa jo pitkään pääasiassa kielteiseen sävyyn, ja etenkin iltapäivälehdet julkaisivat 1960-luvulla ahkerasti skandaalinhakuisia artikkeleita, joissa peloteltiin ja varoiteltiin homoseksuaaleista: lehtijutut

välittivät lukijoille vääristeltyjä tarinoita ja siten ylläpitivät kielteisiä asenteita, kun toistuvat kauhutarinat muuttuivat kansan mielessä yleisesti vallitseviksi totuuksiksi. Vasta vuonna 1971, kun homoseksuaaliset teot kriminalisoinut laki purettiin, oli homoseksuaaleilla mahdollisuus tuoda heidän oma äänensä kuuluviin. (Juvonen 2002, 114–116, 289; Stålström & Ross 1984, 61–62.) Asiallisen tiedon levittämistä rajoitti kuitenkin yhä homoseksuaalisuuden dekriminisaation yhteydessä säädetty kehotuskieltolaki, joka kielsi kehottamisen homoseksuaalisiin tekoihin, jotka kuitenkin eivät olleet enää lainvastaisia (Mustola 2007, 20; Stålström & Ross 1984, 50–60).

Suomen homo- ja lesboliikkeiden kannalta Stonewall-kapina ei ollut yhtä käännteentekevä tapahtuma kuin mitä sen katsotaan olleen Yhdysvalloissa. Suomessa homojen ja lesbojen oikeuksien ajamiseen tähtäävä liikehdintä alkoi varhain 1960-luvulla, eli jo ennen Stonewall-kapinaa (Mustola 2007, 23), mutta tutkimukseni kannalta ajankohtaisin järjestö, Seta ry (ent. Seksuaalinen tasavertaisuus – Sexuellt likaberättigande - SETA ry) perustettiin vasta hieman myöhemmin, vuonna 1974 (mt., 25; Juvonen 2015, 36).

Martti Siisiäisen (2007, 318) mukaan yhdistyksen nimeäminen on poliittinen teko: nimi on yhdistyksen julkinen merkki, joka kertoo ulospäin muun muassa yhdistyksen tärkeimmistä päämääristä ja siten sekä luo yhdistykselle yksilöllistä identiteettiä että liittyy sen osaksi muiden yhdistysten joukkoa joko erottautumalla niistä tai korostamalla samankaltaisuuksia niiden kanssa. Seta ry:n tavoite on nimensä mukaisesti luoda tasavertaisuutta. Toiminnallaan se alkoi välittömästi perustamisestaan lähtien tuottamaan ja jakamaan asiallista tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä sekä vaikuttamaan näiden yhteiskunnalliseen asemaan ja etenkin lainsäädäntöön. Ensimmäisiä tavoitteita olivat muun muassa kehotuskieltolain kumoaminen sekä homoseksuaalisuuden poistaminen sairausluokituksesta. (Hirviniemi & Hyvönen 1984, 394–395; Juvonen 2015, 37; Mustola 2007, 27–28.)

Pian perustamisensa jälkeen, vuonna 1974, Seta ry järjesti Helsingissä ensimmäisen julkisen mielenosoituksen, jolla puolustettiin seurakunnan nuorisotyöntekijää Seppo Kivistöä, joka oli erotettu virastaan tämän homoseksuaalisuuden vuoksi (Juvonen 2015, 36). Vuonna 1981, jolloin Seta ry teki yhä töitä sairausluokituksen ja kehotuskieltolain poistamiseksi, järjesti se jälleen uuden mielenosoituksen. Tällä kertaa tarkoituksena oli tahallisesti rikkoa kehotuskieltolakia: provosoivalla tempauksella haluttiin nostaa kehotuskieltolaki julkisen keskustelun aiheeksi. Näitä mielenosoituksia kutsuttiin nimellä

Vapautuspäivät, ja 1990-luvulla ne jatkoivat leviämistään myös muihin kaupunkeihin, kuten esimerkiksi Turkuun. Vapautuspäiviä pidetään Suomen ensimmäisinä pride-tapahtumina. (Mt., 39; Mustola 2007, 29.)

Muun muassa Seta ry:n tekemän ihmisoikeustyön myötä Suomen lainsäädännössä on tapahtunut viime vuosikymmeninä runsaasti muutoksia, jotka ovat parantaneet lhbti-ihmisten yhteiskunnallista asemaa (ks. Juvonen 2015, 71–99). Viimeistään vuonna 1999, jolloin kehotuskieltolaki kumottiin ja lainsäädäntö lakkasi vartioimasta esimerkiksi homoseksuaaleja koskevan julkisen keskustelun sävyjä, tuli vähemmistöihin kohdistuvaan syrjintään puuttuminen ja sen eri muotojen näkyväksi tekeminen esimerkiksi lhbti-ihmisten hyvinvointia kartoittavilla tutkimuksilla aiempaa mahdollisemmaksi.

Vaikka lhbti-ihmisten yhteiskunnallinen asema on parempi ja heihin liittyvät asenteet myönteisempiä nykyään kuin esimerkiksi silloin, kun Seta ry oli juuri perustettu, kohtavat he yhä monenlaista syrjintää (ks. esim. Lehtonen & Mustola 2004; Lehtonen 2007, 23–54). Syrjinnällä on runsaasti haitallisia vaikutuksia vähemmistöjen arkeen: esimerkiksi syrjinnästä johtuvia mielenterveysongelmia ja itsetuhoista käytöstä on todettu esiintyvän enemmän seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla kuin hetero- ja cissukupuolisilla nuorilla (Alanko 2014, 37–39). Seta ry:n tekemä ihmisoikeustyö on siis yhä edelleen tarpeellista niin lainsäädännön kuin asenteidenkin muuttamiseksi.

2.2 Miksi prideja?

John D’Emilio (2014, 194) on kuvaillut Washingtonissa vuonna 1979 järjestettyä pridemarssia tärkeänä tapahtumana, koska sen yhteydessä homoilla ja lesboilla oli mahdollisuus sekä tavata toisiaan että voimistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tapahtuma oli osoittanut, kuinka laajalle maahan homojen ja lesbojen oikeuksia ajava liike oli jo levinnyt Stonewall-kapinan jälkeen ja siten avannut mahdollisuuden toiveikkaisiin kuvitelmiin liikkeen leviämisestä jopa maailmanlaajuisesti (mt., 195). Tämä tulevaisuuden haave on käynyt toteen: pride-tapahtumia, jotka kuuluvat olennaisesti laajempaan lhbti-liikkeeseen ja siihen muutokseen, johon tämä liike toiminnallaan pyrkii (McFarland 2012, 4), järjestetään nykyään vuosittain lähes jokaisessa maapallon maanosassa (ks. PrideRadar 2016, 12–15).

1970-luvulla Stonewall-kapinaa seuranneet vapautusliikkeet ja niiden järjestämät pride-tapahtumat puhuivat ja puhuvat yhä ylpeyden ja näkyvyyden puolesta sekä vaikenemista ja syrjintää vastaan. Varhaiset vapautusliikkeet Yhdysvalloissa kannustivat homoseksuaaleja tulemaan kaapista ulos ja olemaan avoimesti ylpeitä seksuaalisesta suuntautumisestaan. (D’Emilio 1983, 1–2.) Kaapista ulostulo nähtiin henkilökohtaisena tekona, joka vaikutti myös yhteiskunnallisesti: Ulostuloa pidettiin symbolina omasta seksuaalisesta suuntautumisesta vaikenemisen sekä itseen kohdistuvan vihan murtamiselle. Yksittäisten henkilöiden lisäksi ulostulot lisäsivät myös vapautusliikkeiden voimaa, kun kaapista ulostulleet homoseksuaalit ja näiden muodostamat liikkeet vetivät puoleensa yhä uusia ihmisiä, jotka tahtoivat vaikenemisen sijaan olla avoimia suuntautumisestaan. (Mt., 235–236; ks. myös D’Emilio 2014, 193.) Suomessakin Seta ry:n järjestämiä Vapautuspäiviä alettiin vuonna 2000 kutsua muiden maiden esimerkkiä seuraten prideiksi. Nimenmuutos viesti seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöjen entistä ylpeämmästä ja itseluottamusta korostavasta asennoitumisesta itseään kohtaan. (Juvonen 2015, 57; ks. myös Hekanaho 2011, 63–64.)

Pride-tapahtumat jatkavat yhä edelleen keskustelua näiden edellä mainittujen vapautusliikkeiden ajamista teemoista. Etenkin Yhdysvalloissa ja Euroopan maissa pride-tapahtumien pääteemoja ovat perinteisesti olleet ylpeys, näkyvyys ja syrjinnän vastustaminen (Waitt & Markwell 2006, 224). Pride-tapahtumille yhteisenä piirteenä pidetään muun muassa osallistujien keskinäistä ilonpitoa ja yleisesti myönteistä ilmapiiriä (Lundberg 2007, 175–176). Pridet voivat kuitenkin olla keskenään hyvinkin erilaisia esimerkiksi järjestäjämäärän tai -paikkakunnan poliittisen tilanteen tai uskonnollisen ilmapiirin vuoksi. Koska pridet aiheuttavat ympäristössään monenlaisia reaktioita, luovat niiden keskinäiset erot erilaisia painotuksia muun muassa sen suhteen, kuinka yhteiskunnallisina tapahtumina ne nähdään. (Mt., 174–175.)

Pride-tapahtumat alkoivat alun perin mielenosoituksellisina marsseina, mutta sittemmin niiden nähdään muuttuneen etenkin kaupallistumisen myötä enemmän paraatimaisiksi festivaaleiksi kuin yhteiskunnallista muutosta tavoitteleviksi poliittisiksi protesteiksi (Johnston 2005, 121; Juvonen 2015, 57–58; Munt & O’Donnell 2007, 99–100). Keskusteluille pride-tapahtumista onkin nykyään usein ominaista kiistely niiden tarkoituksesta ja merkityksestä: Pyritäänkö niillä yhä vaikuttamaan yhteiskuntaan vai järjestetäänkö

niitä pelkästään juhlimisen vuoksi? Mikä merkitys juhlimisella ja ilonpidolla on? Mikä ylipäätään on pride-tapahtumien merkitys nykyään yhteiskunnalle ja lhbti-ihmisille?

2.3 Priden monet tehtävät

Heteronormatiivisuuden haastaja

Heteronormatiivisuus on ajatusmalli, jonka mukaan heteroseksuaalisuus on muihin seksuaalisiin suuntautumisiin verrattuna luonnollisin, oikeutetuin ja toivotuin suuntautuminen (Lehtonen 2003, 32). Muun muassa David Drisselin (2016, 246) mukaan heteronormatiivisuus ja sen valtavirtaistunut asema luovat jännitteitä enemmistön ja vähemmistöjen välille. Jännitteet ilmenevät muun muassa homofobiana ja pyrkimyksenä tehdä heteroseksuaalisuudesta poikkeavien seksuaalisten suuntautumisten edustajat näkymättömiksi (mt., 246). Usein syrjintä vaikuttaa merkittävästi vähemmistöjen hyvinvointiin (ks. esim. Grönfors 1984, 208–209; Alanko 2014, 11). Esimerkiksi Naisargi N. Dave (2011, 5–6) ja John Nagle (2013, 86) ovat sitä mieltä, että aktivismi tai muu rituaalinkaltainen toiminta, kuten protestit ja marssit, ovat luovia ja käytännönläheisiä tapoja kritisoida ja kamppailla normalisaatiota vastaan sekä luoda vaihtoehtoja vallitseville sosiaalisille normeille. Useat tutkijat ovatkin prideja kuvaillessaan tuoneet esille niiden merkityksen heteronormatiivisuuden ja sen vähemmistöille asettamien rajoitusten haastajana.

Pohjois-irlantilaisia prideja tutkineen Drisselin (2016, 242) mukaan esimerkiksi Belfast Pride haastaa monien muiden pride-tapahtumien tavoin heteronormatiivisuuden hallitsemia julkisia tiloja kulkemalla kirjaimellisesti niiden lävitse. Kun osallistujat tuovat julkisesti esille heteronormatiivisuudesta poikkeavia identiteettejään, heidän voidaan tulkita käyttäytyvän provosoivasti ja täten vastatoimenpiteenä heteronormatiivisuudelle (mt., 241, 247). Drisselin (mt. 255) Belfast Pridessa tekemissä haastatteluissa osa haastatelluista kertoi osallistuvansa kulkueeseen pääasiassa juuri taistellakseen yhdenvertaisten oikeuksien vuoksi. Myös kyltit, joihin oli kirjoitettu ihmisoikeuksiin viittaavia iskulauseita, olivat olleet kulkueessa hyvin yleisiä, joten useiden osallistujien voidaan olettaa olleen mukana yhteiskunnalliseen muutokseen liittyvistä syistä, vaikka ne eivät suurimmalle osalle haastatellulle olleet tärkein tai ainoa syy osallistua.

Myös Yhdysvalloissa Tennesseen Dixievillessä järjestettävää Dixieville-pridea tutkineen Katherine McFarland Brucen (2013, 619, 630) mukaan pride-tapahtumilla pyritään rikomaan yhteiskunnassa vallitsevaa tilaa, jossa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä vaaditaan pysymään kaapissa ja siten vaikuttamaan lhbti-ihmisten asemaan yhteiskunnassa. Hänen tutkimustaan varten tehdyissä haastatteluissa ilmeni, että kaapista ulostulo ja julkisesti homoseksuaalina näkyminen altistivat ihmisiä monenlaiselle syrjinnälle, kuten esimerkiksi väkivallan kohteeksi joutumiselle (ks. myös Corteen 2002). Vaikka haastatteluihin osallistuneet ihmiset eivät yleisesti uskoneet, että valtio tulisi ainakaan lähitulevaisuudessa säätämään lhbti-ihmisiä ja heidän oikeuksiaan suojaavia lakeja, uskoivat he kuitenkin, että pride-kulkueiden ja lainsäädännön välillä on yhteys: pride-kulkueilla voidaan vahvistaa lhbti-yhteisön myönteistä näkyvyyttä kulttuurin sisällä, mikä myöhemmin voi vaikuttaa suotuisasti myös tätä yhteisöä koskevaan lainsäädäntöön. (Mt., 620–621.)

Dixievilien pride-kulkueseen osallistuneiden henkilöiden tavoitteena ei siis ollut vaikuttaa suoraan valtioon ja sen hallinnoimaan lainsäädäntöön, vaan saada aikaan kulttuurista muutosta pyrkimällä vaikuttamaan niihin tekijöihin, jotka heidän mielestään loivat ja pitivät yllä vihamielistä ilmapiiriä. Näiksi tekijöiksi nimettiin lhbti-ihmisiin liittyvä tietämättömyys, uskonnollisuuteen pohjautuva suvaitsemattomuus sekä Yhdysvaltojen eteläisille osavaltioille tyypillisiksi käsitetyt konservatiiviset kulttuuriset näkemykset. (McFarland Bruce 2013, 620–624.) Vaikka joillekin yksittäisille osallistujille kulkueen tavoite oli ollut yhteiskunnallinen muutos, kuten esimerkiksi lainsäädännölliset muutokset, useimmat toivoivat kuitenkin voivansa vaikuttaa heitä ympäröivään kulttuuriin. He osallistuivat kulkueseen, koska se edusti heille heidän toivomaansa kulttuurista muutosta: näkyvyyttä ja oman identiteetin juhlistamista näkymättömyyden ja heihin kohdistuvan vihamielisyyden sijaan. (Mt., 629.)

Kuten Gordon Waitt ja Kevin Markwell (2006, 217) kiteyttävät, pridet ovat tärkeitä tapahtumia esimerkiksi homoseksuaaleille juuri siksi, että näissä tapahtumissa heillä on mahdollisuus tuoda esiin kulttuuriaan ja ylpeyttään omasta identiteetistä eli iloita julkisesti asioista, jotka yleensä arjessa joudutaan jollain tapaa pitämään piilossa (ks. myös Hughes 2006, 250–251). Tällainen heteronormatiivisuuden ja sen asettamien vaatimusten vastustaminen tekee prideista yhteiskunnallisen tapahtuman sen lisäksi, että niissä korostuu myös juhlavuus ja speaktaakkelimaisuus. Siinä missä nämä kaksi toisistaan eroavaa

piirrettä, yhteiskunnallisuus ja juhlavuus, saattavat lisätä pride-tapahtumien suosiota, luovat ne Waittin ja Markwellin (mt., 219) mukaan kuitenkin myös jännitteitä.

Yhteiskunnallisuudesta juhlavuuteen

Pride-kulkueet olivat 1970-luvulla Yhdysvalloissa hyvin samanlaisia tapahtumia kuin mielenosoitukset ja poliittiset protestit. Useat homoseksuaalit kokoontuivat prideilla yhteen ja osoittivat siten avoimesti poliittisen sitoutumisensa homoliikkeisiin. Tämä aiheutti aluksi hankaluuksia viranomaisten kanssa, jotka näkivät pridet vihamielisinä tapahtumina, minkä vuoksi heiltä oli aluksi vaikeaa saada esimerkiksi järjestyslupia ja poliisin suojelua kulkueille. (Armstrong & Crage 2006, 740.) Pride-tapahtumat ja -kulkueet ovat kuitenkin selviytyneet alun hankaluuksista ja saavuttaneet aseman alati kasvavina ja laajentuvina tapahtumina. Niiden tavoitteet eivät kuitenkaan ole enää yksiselitteisesti yhteiskunnallisia, vaan lukuisia osallistujia vetävät puoleensa myös monet muut syyt kuin yhteiskunnallinen vaikuttaminen. (Mt., 742–743.)

Yhdysvalloissa prideja niitä järjestävien tahojen näkökulmasta tutkineen Dean E. Mundy (2015, 50) haastattelemat henkilöt kokivat pride-tapahtumien tärkeäksi tehtäväksi antaa näkyvyyttä lhbt-yhteisölle sekä tuoda sen ääni kuuluviin ja täten jatkaa Stonewallkapinan jälkeisten liikkeiden työtä lhbt-ihmisten hyväksi. Tämän lisäksi he kuitenkin halusivat pride-tapahtumien ja -kulkueiden olevan myös enemmän perhekeskeisiä ja lhbt-yhteisön kulttuurilliseen asemaan keskittyviä sekä lhbt-identiteettiä juhlistavia tapahtumia kuin pelkästään protestointiin keskittyviä marsseja. (mt., 50–51). Juhlavuus nousee esille tärkeänä pride-elementtinä myös muun muassa McFarland Brucen (2013, 618) tutkimuksessa: vaikka Dixievillessä järjestetty pride-kulkue muistutti ulkoisilta seikoiltaan monin tavoin perinteistä protestimarssia poliisien ohjauksineen ja iskulauseineen, vallitsi osallistujien kesken yleisesti juhlavampi ja riemukkaampi tunnelma kuin tavallisilla protestimarsseilla.

Anna Lundbergin (2007, 170) mukaan pridet eroavat muista poliittisista tapahtumista juuri siten, että vaikka ne perustuvat yksityisinä ja henkilökohtaisina pidetyille asioille, kuten esimerkiksi seksuaaliselle suuntautumiselle, ovat ne kuitenkin hyvin myönteisiä ja juhllavia tapahtumia. Näin ollen pridet rikkovat riemuiten totuttua kahtiajakoa yksityisen

ja julkisen välillä. Koska prideissa tällä tavoin yhdistyy syrjityn ihmisjoukon, lhbti-väestön, pyrkimys tavoitella parempaa yhteiskunnallista asemaa sekä toisaalta samalla juhlistaa identiteettiään (Munt & O'Donnell 2007, 100), pidetään niitä ristiriitaisina tapahtumina (Enquix 2009, 24). Ristiriitaa ja jännitettä eivät luo pelkästään osallistujien prideihin kohdistamat moninaiset odotukset vaan lisäksi se, miten he käyttäytyvät ja esiintyvät etenkin pride-kulkueissa. Esimerkiksi Waitt ja Markwell (2006, 225–226) pohtivat muun muassa, ovatko etenkin speaktaakkelimaiset kulkueet ikään kuin turistinähtävyyksiä, joihin esimerkiksi heteroseksuaaliset katsojat osallistuvat vain päästäkseen tirkistelemään ”friikkejä” ja jotka siten eivät toimi esimerkiksi homofobiaa vastaan vaan päinvastoin vahvistavat katsojien ennakkoluuloja ja jopa vihamielisyyttä vähemmistöjä kohtaan.

Ristiriitainen juhlavuus

Pride-kulkueissa kulkevat rinnakkain yhteiskunnallisten iskulauseiden ja paikallisten poliittisten toimijoiden (Munt & O'Donnell 2007, 99–100) kanssa myös lukuisat karnevalistiset elementit, jotka alkoivat korostua 2000-luvun alussa myös suomalaisissa pride-tapahtumissa niiden kaupallistumisen myötä (Juvonen 2015, 57–58). Näitä elementtejä ovat esimerkiksi kuorma-autoilla kulkevat pride-lavat, jotka soittavat kovaäänistä tanssimusiikkia ja kuljettavat osallistujia, tanssijat, sateenkaarikoristeet sekä arjesta poikkeavat pukeutumistyylit (Drissel 2016, 256–257; Kates & Belk 2001, 398–399). Steven M. Katesin ja Russell W. Belkin (mt., 405, 408) sekä Dennis Altmanin (2012, 74) mukaan kulkueiden ylenpalttisen räikeillä, juhlallisilla ja humoristisilla elementeillä halutaan vapautua heteroseksuaalisesta valtavirrasta ja sen vähemmistöihin kohdistamista sosiaalisista paineista sekä luoda sille vaihtoehtoja: normeihin mukautumisen sijaan pyritään korostamaan seksuaalista vapautta sekä avartamaan ympäröivien yhteisöjen arvoja niin, että ne olisivat avoimempia myös lhbti-ihmisille (ks. myös Drissel 2016, 257; Duggan 2010, 167; Johnston 2005, 28–30; Taylor 2014, 28).

Kuten Jeffrey Weeks (1998, 37) tiivistää, karnevalististen esiintymisten tarkoitus on haastaa vallitseva tila - tässä tapauksessa heteronormatiivisuus - ja sen aiheuttamat rajoitukset jotakin ihmisjoukkoa kohtaan, jotta sen tilalle saataisiin uusi ihmisten moninaisuutta ja erilaisuutta huomioiva sekä sitä kunnioittava tila. Yhdenvertaisten oikeuksien saavuttaminen valtaväestön ja esimerkiksi lhbti-ihmisten välille vaatii siis normien ja sen

aiheuttamien epäkohtien haastamista ja rikkomista. Näkymällä julkisesti ja avoimesti lhbt-ihmisenä julistetaan samalla oikeutusta tavoitella noita oikeuksia: omaan identiteettiin ei enää liitetä esimerkiksi normeista poikkeamisen aiheuttamaa häpeää vaan päinvastoin ylpeyttä (McFarland 2012, 170–171).

Kulkueissa näkyvät asut ja muut heteronormatiivisuutta rikkovat elementit saattavat kuitenkin herättää etenkin tottumattomassa yleisössä ja myös itse kulkueisiin osallistujissa ristiriitaisia tunteita. Esimerkiksi tarkoituksellisen stereotyyppistä pukeutumista ei välttämättä osata lukea heteronormatiivisuutta haastavaksi esitykseksi, vaan päinvastoin se saattaa tukea katsojien stereotyyppisten ennakkoluulojen vahvistumista. (Enquix 2009, 9; McFarland 2012, 146.) Katesin ja Belkin (2001, 405–408) mukaan etenkin avoimen seksuaaliset esiintymiset kulkueissa toimivat anteeksipyytelemättömällä tavallaan tehokkaasti ja hauskalla tavalla heteronormatiivisuutta vastaan, mutta samalla voivat aiheuttaa inhoa ja vastustusta niin kulkuetta seuraavissa kuin siihen osallistuvissakin henkilöissä, mikäli heillä ei ole taitoja tulkita näitä esityksiä oikealla tavalla (ks. myös Enquix 2009, 28). Tällöin tärkeäksi kysymykseksi nousee se, millaisen kuvan kulkue antaa lhbt-ihmisistä.

Miten käyttäytyä kulkueessa?

Begonya Enquixin (2009, 25) mukaan lhbt-ihmisten asema Espanjassa on parantunut viime vuosikymmeninä jopa niin paljon, että monien mielestä esimerkiksi prideja ei tarvita enää ihmisoikeustyön avuksi. Enquix kuitenkin huomauttaa, että ne, jotka ovat tätä mieltä, eivät huomioi yhä tapahtuvaa rakenteellista syrjintää, kuten esimerkiksi homofobiaa kouluissa ja työpaikoilla. Näiden näkökulmien välinen ristiriita on kuitenkin aiheuttanut keskustelua siitä, millaisia pride-tapahtumien ja -kulkueiden tulisi olla. Voisivatko ne olla pelkästään lhbt-oikeuksia juhlistavia tapahtumia vai pitäisikö niillä yhä pyrkiä oikeuksien parantamiseen? Kysymys liittyy lhbt-ihmisten näkyvyyteen kulkueissa siten, että se on osa laajempaa keskustelua siitä, mitä elementtejä prideissa tulisi korostaa - yhteiskunnallisuutta vai juhlaa - ja kuinka uskottava kuva lhbt-ihmisistä välittyy näiden piirteiden ja niiden tuoman näkyvyyden myötä. (Mt., 25–26).

Yhteiskunnallisuutta ja protestia korostavat pride-osallistujat haluavat Enquixin (mt., 27) mukaan välittää katsojille kuvan lhbti-yhteisöstä niin sanotusti normaaleina ihmisinä. Juhlaa painottavat osallistujat taas ovat taipuvaisempia erottumaan joukosta pukeutamalla ja käyttäytymällä huomiota herättävästi, mikä puolestaan herättää huolta niissä osallistujissa, jotka eivät halua erottua joukosta. Huolissaan ei olla varsinaisesti ihmisten pukeutumisesta tai käyttäytymisestä vaan siitä, miten he edustavat eli representoivat lhbti-yhteisöä muille osallistujille, katsojille sekä etenkin medialle, joka useimmiten kiinnittää huomiota erityisesti stereotyyppisiin representaatioihin ja välittää niitä jälleen eteenpäin uusille katsojille. Normaaliuteen liittyviin näkemyksiin sisältyy oletus paremmista mahdollisuuksista saavuttaa yhdenvertainen asema enemmistön kanssa näyttämällä heidän kanssaan samanlaisina. Normaalista poikkeavien osallistujien pelätäänkin luovan ulospäin kuvaa lhbti-yhteisöstä yhtenäisenä ja stereotyyppisenä joukkona sekä vähentävän sen uskottavuutta yhdenvertaisia oikeuksia vaadittaessa. (Enquix 2009, 27, 31; McFarland 2012, 202–203.)

Osallistujien erilaiset motivaatiot ja tavat osallistua kulkueeseen voivat siis aiheuttaa kah-tiajakoa sekä osallistujien itsensä välillä että osallistujien ja katsojien välillä. Enemmistöön kuuluvat katsojat eivät välttämättä osaa tulkita oikein erityisiä tapoja pukeutua tai esiintyä kulkueissa tai nämä tavat voivat jo sinällään aiheuttaa torjuvia reaktioita. Kulkueeseen osallistujia ja katsojia voi myös erottaa toisistaan etenkin homoseksuaalisen identiteetin korostaminen, sillä sen voidaan nähdä sulkevan heteroseksuaalit kokonaan kulkueiden ulkopuolelle. Toisaalta monet ovat huolissaan siitä, millainen kuva kulkueeseen osallistuvasta lhbti-väestöstä muodostuu tämän ulossuljetun enemmistön mieliin, millaisia asenteita se tukee ja miten se vaikuttaa lhbti-ihmisten yhteiskunnalliseen asemaan. (McFarland 2012, 204–205.)

Pride-tapahtumien ja -kulkueiden haaste vaikuttaa olevan se, miten ne voisivat palvella sekä yhteiskunnallista vaikuttamista toivovia osallistujia, niitä, jotka tulevat mukaan juhlistaakseen ylpeästi identiteettiään, sekä niitä osallistujia, jotka ovat näiden odotusten suhteen niiden välimaastossa. Markwellin ja Waittin (2009, 157) mukaan käynnissä onkin jatkuva kiista siitä, millaista kuvaa muun muassa homoseksuaalisuudesta tuotetaan prideissa ja miten tuo kuva vaikuttaa homoseksuaalisuuden ymmärtämiseen yhdenvertaisena identiteettinä enemmistön kanssa: tulisiko priden olla esimerkiksi tapahtuma, joka jäljittelee heteronormatiivista yhteiskuntaa? Vai tulisiko prideissa kaikkien

representaatioiden, myös avoimesti seksuaalisten, olla yhtä sallittuja, kuten muun muassa Katherine McFarland (2012, 59–60) ehdottaa, sillä hänen mielestään lhbti-identiteetin juhlistaminen näyttävästi on keino kääntää se alempiarvoisena pidetystä asemasta ylpeyden aiheeksi ja siten myös keino muuttaa sosiaalisia normeja (mt., 168).

McFarlandin kantaa tukevat John Fiskin (2003, 134–135) ajatukset eri kulttuurien representaatiosta: Fiskin mukaan on tärkeää, että valta-asemassa heikomman kulttuurin edustajilla on mahdollisuus representoida itse itseään. Pride-kulkueiden kannalta Fiskin näkemys konkretisoituu esimerkiksi siten, että osallistujat toimivat ikään kuin edustuksellisenä joukkona lhbti-yhteisöstä ja lisäksi erilaisine näkyvyyden keinoineen, kuten iskulauseineen ja pukeutumistyylyineen, puhuvat tuon yhteisön ja sen moninaisten tavoitteiden puolesta. Tällöin kulttuurien välisen valtaeron kapeneminen on mahdollisempaa ja todennäköisempää kuin tilanteessa, jossa heikompi kulttuuri on pelkästään yleisön, kuten esimerkiksi valtaväestön, mielikuvituksen luoman representaation kohde (mt., 134).

Markwell ja Waitt (2009, 160) eivät näe prideja merkittävänä haastajana heteronormatiivisuudelle toisin kuin monet muut tutkijat edellä, mutta toteavat, että pridet voivat kuitenkin tarjota lhbti-ihmisille väliaikaisen poispääsyn heteronormatiivisuuden tukemasta heteroseksistisestä ympäristöstä. Näkyvyyden, juhlimisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisäksi pridet ovat monille osallistujille tärkeä tapahtuma myös siksi, että niissä voi nähdä ja tavata monia muita lhbti-ihmisiä. Tämä moninaisuuden näkeminen ja kokeminen paikan päällä kulkueessa on monelle lhbti-ihmiselle merkittävä tapahtuma.

Voimaa yhteenkuuluvuudesta

Monille lhbti-väestön laajuus konkretisoituu vasta pride-tapahtumien yhteydessä, sillä arjessa lhbti-identiteetti joudutaan usein piilottamaan syrjinnän vuoksi (McFarland Bruce 2013, 627). Pride-tapahtumissa lhbti-ihmisten on kuitenkin mahdollista tavata toisiaan runsain joukoin, mikä usein herättää osallistujissa voimakkaita tunteita yhteenkuuluvuudesta ja erityisestä me-hengestä (McFarland 2012, 182, 191; Nagle 2013, 86). Pride-tapahtumissa muista lhbti-ihmisistä välittyvä tuki, ilo ja hyväksyntä rohkaisevatkin monia tulemaan kaapista ulos ja siten avoimuudella ja ylpeydellä omasta lhbti-identiteetistä

haastamaan ja vastustamaan heterokeskeisen valtakulttuurin tuottamaa pelkoa ja häpeää. (Kates & Belk 2001, 404, 409–411).

Lhbt-ihmiset ovat vähemmistö, johon kohdistuu runsaasti ennakkoluuloja. Heteronormatiivisuudesta kumpuavat ennakkoluulot ja leimaaminen luovat lhbt-ihmisten ja valtaväestön välille kulttuurisia esteitä sekä kohdistavat lhbt-ihmisiin monenlaisia paineita. (McFarland 2012, 175–176.) Pridet kuitenkin kääntävät ylösalaisin lhbt-ihmisten vähemmistöaseman suhteessa valtakulttuuriin: prideissa valtaväestöä ja enemmistöä edustavatkin lhbt-ihmiset, sillä pride-osallistujien oletetaan kuuluvan pääsääntöisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Eläytyminen enemmistön asemaan etenkin yhdessä sellaisten ihmisten kanssa, joilla myös voidaan olettaa olevan omakohtaisia kokemuksia esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvasta syrjinnästä, saa monissa lhbt-ihmisissä aikaan tunteen siitä, etteivät he vähemmistöön kuulumisesta huolimatta ole erilaisia vaan enemmistön tapaan niin sanotusti tavallisia ja normaaleja. Monille lhbt-ihmisille tämä on voimaannuttava kokemus, joka antaa tukea omalle identiteetille. (Britt & Heise 2000, 261–262; Browne & Bakshi 2013, 166–167; Goffman 1984, 31–31; Kates & Belk 2001, 408.)

Lhbt-ihmiset ovat valtaväestön lailla joukko ihmisiä, jotka eroavat keskenään monella tapaa. Nämä eroavaisuudet, kuten esimerkiksi etninen syntyperä, taloudellinen toimeentulo ja sukupuoli, voivat vahvistaa muun muassa rasismia ja seksismiä vähemmistöjen sisällä ja siten vaikeuttaa osaltaan lhbt-ihmisten yhteenkuuluvuuden tunnetta. (McFarland 2012, 175–176.) Esimerkiksi Drisselin (2016, 254–255) Belfast Prideilla tekemissä haastatteluissa kuitenkin korostuu osallistujien yhtenäisyys ja sen tavoittelemisen: kaikkien Drisselin haastatteleminen henkilöiden mukaan tärkeintä prideissa ovat pikemminkin osallistujia yhdistävät kuin erottavat tekijät, joista tärkein on muun muassa lhbt-ihmisten tukeminen (ks. myös McFarland 2012, 148–149). Vaikka pride-tapahtumiin osallistuvat henkilöt olisivat keskenään monin tavoin erilaisia, on heidän muodostamallaan väkijoukolla monelle lhbt-ihmiselle suuri merkitys. Suuri joukko ja tuohon joukkoon kuulumisen tarjoavat turvaa niille lhbt-ihmisille, jotka ovat tottuneet kaiken aikaa väistelemään syrjintää arjessaan. Koko lhbt-väestön kannalta joukkovoimalla on merkitystä siten, että näyttäytymällä avoimesti sankoin joukoin he osoittavat valtaväestölle, että vähemmistöydestä huolimatta heitä on merkittävä määrä, minkä vuoksi myös heillä on oikeus tulla

nähdyksi ja kohdelluksi yhdenvertaisina enemmistön kanssa. (McFarland 2012, 62–63; ks. myös Britt & Heise 2000, 263–264.)

Pride-kulkueet eivät pelkästään tuo yhteen lukuisia lhbti-ihmisiä ja vahvasta yhteenkuuluvuutta näiden välillä, vaan ne kannustavat myös lhbti-väestöön kuulumattomia ihmisiä liittymään mukaan. Esimerkiksi Drissel (2016, 253) kuvaa Belfast Priden kulkuetta hyvin helposti lähestyttäväksi tapahtumaksi osallistumisen kannalta: kulkueeseen on kenen tahansa helppo tulla mukaan spontaanisti vaikka matkan varrelta, ja monet lhbti-väestöön kuulumattomat katsojat myös tekevät niin. McFarlandin (2012, 144–145, 152–154; ks. myös McFarland Bruce 2013, 627) tutkimuksessa monille lhbti-ihmisille oli tärkeää, että esimerkiksi niin heteroseksuaalit kuin uskonnolliset ryhmät ja poliitikot osallistuvat kulkueisiin ja siten osoittavat tukensa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille sekä heidän oikeuksilleen. Monet McFarlandin haastattelemissa henkilöistä toivoivatkin katsojien osallistumista mieluummin kuin pelkkää sivusta seuraamista, jonka monet tulkitsivat johtuvan esimerkiksi siitä, että pride saattoi vaikuttaa joidenkin mielestä korostuneen seksuaaliselta ja sen vuoksi siivottomalta ja luotaantyöntävältä tapahtumalta (mt., 146).

Yleensä valtaväestön edustajat ovat halukkaita osallistumaan jollain tapaa kulkueisiin (McFarland 2012, 152–155), ja monille lhbti-ihmisille heidän osoittamansa tuki on myös tärkeää. Pride-kulkueita voidaan kuitenkin järjestää myös siten, että ne selkeästi erottavat osallistujat katsojista. Lynda Johnston (2005, 57–58) osallistui vuonna 1996 Australiassa järjestettyyn Sydney Gay and Lesbian Mardi Gras Parade -kulkueeseen, jossa osallistujat pidettiin erillään katsojista käyttämällä apuna muun muassa tiemerkintöjä ja -esteitä sekä kulkuetta valvovia henkilöitä ja poliiseja. Johnstonin mukaan tällainen erottelu voi tehdä kulkueesta turvallisemman, mutta samalla kulkueesta ja sen osallistujista tulee väistämättä speaktaakkelimainen tapahtuma, jonka katsojina ovat heteroseksuaalit turistit; erottelu ei tässä tapauksessa yhdistä näitä ihmisryhmiä ja luo solidaarisuutta niiden välille, vaan päinvastoin tukee käsitystä, jonka mukaan kulkueeseen osallistuvat lhbti-ihmiset ja lhbti-ihmiset yleensä ovat erilaisia kuin ”normaalit” ihmiset. (Mt., 60–61; ks. myös Waitt & Markwell 2006, 225–226.) Toisaalta myös lhbti-ihmiset itse saattavat pitää prideja tapahtumana, joka on tarkoitettu vain heille ja joihin valtaväestö, kuten heteroseksuaalit, on tervetullut mukaan vain esimerkiksi katsojina tai erikseen kutsuttuna osoittamaan tukensa - eli ei yhdenvertaisina osallistujina lhbti-ihmisten kanssa (McFarland 2012, 199–201).

3 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA ANALYYSI

Kuten edellisestä luvusta käy ilmi, pride-kulkueet ovat merkitykseltään paljon muuta kuin pelkästään tapahtuma, jossa vaihtelevan kokoinen joukko lhbti-ihmisiä kokoontuu joksikin aikaa yhteen viettämään aikaa. Tutkimukseni tavoite on ollut tuottaa uutta tietoa pride-kulkueiden ja niihin osallistumisen merkityksistä suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa sekä verrata niitä muiden maiden kulkueisiin ja niiden merkitysten muuttumiseen viime vuosikymmenten aikana. Tätä tehtävää varten tarvitsin tutkimukselleni aineiston sekä aineiston avaamiseksi sopivan analyysimenetelmän.

3.1 Aineisto

Aineiston kerääminen, käsittely ja kattavuus

Tutkimukseni aineisto koostui neljästätoista kirjoituksesta, jotka vastaanotin sähköpostitse kevään ja kesän 2013 aikana. Kirjoitukset olivat vastauksia kirjoituspyyntöön (liite 1), jonka lähetin Seta ry:lle sekä kaikille sen jäsenjärjestöille jaettavaksi ympäri Suomen. Kohdistin kirjoituspyynnön henkilöille, jotka olivat mukana yhdenvertaisuutta edistävissä toiminnassa Seta ry:ssä tai sen jäsenjärjestöissä. Valitsin tämän kohdejoukon tutkimukseeni harkitusti sillä perusteella, että Seta-aktiiveilla todennäköisesti on omakohtaista kokemusta pride-tapahtumista ja -kulkueista, jotka ovat vakiintunut ja laajalle ympäri Suomea levinnyt osa Setan toimintaa. Lähtöoletukseni oli, että vaikka aktiivit eivät olisi itse osallistuneet pride-kulkueisiin, olisi heillä kuitenkin vähintään jonkinlainen näkemys näistä tapahtumista ja niiden merkityksestä lhbti-ihmisille. Näin ollen pyrin siihen, että aineisto kuvaisi mahdollisimman osuvasti tutkimaani ilmiötä. (Ks. tiedonantajien harkitusta valinnasta Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

Valitsin sähköisesti levitettävän kirjoituspyynnön aineistonkeruun menetelmäksi, koska halusin tavoittaa mahdollisimman monta aktiivia ympäri Suomen: kirjoituspyyntöön voi vastata mistä päin maata tahansa ja silloin kun se itselle parhaiten sopii. Kirjoituspyyntö on myös taloudellisesti hyvin edullinen aineistonkeruutapa, joskin riskinä on, että moni jättää vastaamatta pyyntöön (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 191). Suosin kuitenkin mielelläni sellaista aineistonkeruuta, jossa vastaaja saa rauhassa miettiä, mitä sanottavaa

hänellä on tutkittavana olevasta aiheesta. Samalla vastaaja voi itse harkita sen perusteella, miten tutkimuksesta on kirjoituspyynnössä informoitu, haluaako hän ylipäättään vastata kirjoituspyyntöön, jolloin voin myös tulkita hänen antaneen suostumuksensa tutkimukseen osallistumiselle (Kuula 2013, 61, 117).

Kaikkiaan neljästätoista vastaanottamastani kirjoituksesta kertyi yhteensä noin kolmekymmentä sivua aineistoa. Käsitellessäni aineistoa ja sen sisältämiä henkilötietoja noudatin Arja Kuulan (2013) tutkimusetiikkaa koskevan teoksen ohjeita hyvistä tieteellisistä menettelytavoista. Otettuani vastaan kirjoitukset, siirsin ne sähköpostista erillisiksi asiakirjoiksi ja poistin niistä sähköpostiosoitteet sekä muut tunnistetiedot ennen aineiston analysointivaihetta. Tein kuitenkin sähköpostiosoitteista oman asiakirjan, mikäli jossain tutkimuksen vaiheessa olisin halunnut syventää aineistoa haastatteleamalla kirjoituspyyntöön vastanneita henkilöitä. Koska aion käyttää tutkimuksessani lainauksia aineistosta, nimesin kirjoitukset aineiston anonymiteetin varmistamiseksi neutraaliin muotoon (K01, K02 ja niin edelleen). Säilytin kirjoituksia sekä kirjoittajien yhteystietoja salasanalla suojattuun tiedostoon pakattuna tietokoneeni salanasuojatulla tilillä sekä niin ikään salanasuojattua varmuuskopiotiedostoa ulkoisella kovalevyllä. Tutkimuksen valmistuttua hävitin aineiston, siitä tehdyn varmuuskopion sekä yhteystiedot, koska tarkoitukseni oli käyttää aineistoa vain tässä tutkimuksessa. Aineiston kirjoituksia ei siis ole arkistoitu tai muilla tavoin säilötty myöhempää käyttöä varten.

Kaikilla edellä mainituilla toimenpiteillä pyrin varmistamaan tutkimuksen luottamuksellisuuden sekä tietosuojan turvaamisen tutkimuseettisen neuvottelukunnan (ks. Kuula 2013, 33–34) antamien ohjeiden (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012) mukaisesti. Kaikkea en kuitenkaan onnistunut ottamaan huomioon, sillä vasta tutkimusprosessin loppuvaiheessa huomasin, etten kirjoituspyynnössäni ollut maininnut, että kirjoituspyyntöön vastanneilla henkilöillä on milloin tahansa oikeus ottaa yhteyttä ja kieltää oman kirjoituksen käyttö eli keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Vapaaehtoisen osallistumisen varmistaminen on tärkeää etenkin pitkään kestävässä tutkimuksessa, joissa esimerkiksi aineistoa kerätään useita kertoja samoilta ihmisiltä, mutta myös omassa tutkimuksessani olisi ollut hyvien käytäntöjen mukaista mainita oikeudesta keskeyttää osallistuminen, vaikka se olisikin niukentanut aineistoni kokoa (ks. Kuula 2013, 142–143).

Aineistoni koko on melko pieni, ja jälkeenpäin pohdin, olisiko aineisto kasvanut laajemmaksi, mikäli olisin esimerkiksi luonut kysymyksistä anonyymin nettilomakkeen tai toteuttanut aineistonkeruun haastatteluilla. Toisin sanottuna aineiston niukkuuteen saattoi vaikuttaa Seta-aktiivien haluttomuus kirjoittaa omalla nimellä arkaluontoisiin aiheisiin liittyvästä ilmiöstä tai liian epäsuorasti kohdennettu pyyntö osallistua tutkimukseen, jolloin se oli helppo sivuuttaa (ks. Kuula 2013, 158–159). Aineiston keruutapaa arvioidessani päädyin kuitenkin Setan tiedotuskanavilla levitettävään kirjoituspyyntöön muun muassa siksi, että tutkimukseni tarkoitus ei ollut pyrkiä tekemään esimerkiksi tilastollisia yleistyksiä vaan yksinkertaisesti tuoda esiin pride-kulkueita koskevia merkityksiä Seta-aktiivien näkökulmasta. Ennen aineistonkeruuta pohdin, olisiko aineistoa syytä syventää esimerkiksi muutamalla haastattelulla, mutta viimeistään huomattuani, että näinkin pienessä aineistossa kuvattiin pride-kulkueita loppujen lopuksi hyvin monipuolisesti ja samoista näkökulmista kuin monissa kansainvälisissäkin tutkimuksissa, en nähnyt sille enää tarvetta.

Aineisto ilmiön kuvaajana

Tutkimukseni tavoite oli selvittää pride-kulkueille annettavia merkityksiä. Kuten johdannossa totesin, kimmoke tutkimusaiheen valintaan lähti omasta hämmennyksestäni pride-kulkueessa: mistä kulkueissa oikein on kyse? Vastatakseni tähän kysymykseen valitsin tutkimukseni lähestymistavaksi laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Kuten Kari Kiviniemi (2015, 80) toteaa, laadulliselle tutkimukselle tavallista on intensiivinen perehtyminen tutkimuksen aiheeseen ja kohderyhmän eli tutkittavien ajattelutavan tavoittaminen; tutkimusprosessin aikana tutkija pyrkii oppimaan tutkimuskohteestaan lisää kuulemalla sen sisältä päin esitettyjä näkökulmia. Matthew B. Miles ja Michael A. Huberman (1994, 10) tukevat tätä puoltamalla laadullisen aineiston soveltuvuutta erityisesti sellaisessa tutkimuksessa, jossa halutaan saada selville, mitä esimerkiksi erilaiset tapahtumat merkitsevät ihmisille ja miten nuo annetut merkitykset edelleen kytkeytyvät yhteiskuntaan ilmiön ympärillä.

Tutkimuksessani olen halunnut noudattaa näitä laadullisen tutkimuksen peruseriaatteita päästämällä ääneen ne henkilöt, joilla on kulkueista omakohtaista kokemusta ja sanottavaa, ja käyttämällä erityisesti tutkimusta varten kerättyä aineistoa tutkimuksesta

riippumattoman luonnollisen aineiston sijaan (ks. Ronkainen, Pehkonen & Lindblom-Yläne 2011, 108). Tällöin on syytä aineiston paikkansapitävyyttä arvioidessa huomioida myös sen syntymiseen vaikuttaneet olosuhteet.

Kuten Jorma Kananen (2014, 92) on esittänyt, asioiden muisteleminen etenkin pitkältä aikaväliltä vaatii jo vähän ponnistelua ihmisen muistin rajallisuuden ja muistamisen vaikeisuuden vuoksi. Pride-kulkuet olivatkin monelle vastaajalle tuttuja jo useiden vuosien ajalta, joten muisteltavaa oli paljon. Kirjoittaminen itse valittuna aikana ja mieluisassa paikassa ei pelkästään anna osallistujalle miettimisrauhaa, vaan lisäksi tukee tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Vaikka sekä kirjoituspyynnön että esimerkiksi haastattelun kohdalla tutkimukseen osallistujalla on yhtäläinen oikeus olla vastaamatta, mikäli esitetyt kysymykset ovat vaikkapa liian henkilökohtaisia tai ne eivät jostain muusta syystä tunnu mielekkäiltä (Kuula 2013, 108), uskon, että kirjoituspyyntö antaa vielä enemmän tilaa omalle vapaalle kertomiselle kuin haastattelutilanne. Toisaalta liiallinen liikkumatila voi tuoda aineiston kartuttamiseen myös haasteita.

Kirsi Laurén (2010, 439) huomauttaa, että kun kerätään aineistoa kirjoitetussa muodossa, tekstit sisältävät kyllä pääosin kirjoittajien henkilökohtaisia kokemuksia, mutta kirjoittavat saattavat esimerkiksi vain sivuta tutkimuksen aihetta tai muuten keskittyä tutkimuksen kannalta epäolennaisiin seikkoihin. Vaikka aineistoni kirjoitukset vaihtelivat suuresti pituudeltaan, keskittyivät ne kuitenkin kaikki kirjoituspyynnössä esittämiini kysymyksiin, jotka pyrin esittämään mahdollisimman yksiselitteisessä muodossa monitulkintaisuuden vähentämiseksi. Kirjoitukset olivat myös niin ymmärrettäviä kuin ne tällaisen aineistonkeruutavan puitteissa vain voivat olla. Mikäli tekstien sisällä oli epäselvyyksiä, johtuivat ne lähinnä sellaisen vuorovaikutuksen puuttumisesta, joka on esimerkiksi tutkimushaastatteluissa läsnä: Toisin kuin haastattelutilanteessa, kirjoituksia vastaanottaessa ei ole mahdollisuutta pyytää välittömästi osallistujalta tarkennusta, mikäli jokin tämän vastauksessa jää epäselväksi. Tällöin mahdollisuus tulkita vastaajaa väärin kasvaa, enkä voi olla täysin varma siitä, olemmeko antaneet samanlaisia merkityksiä asioille, joista puhumme. (Vilkkä 2015, 127; ks. myös Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Tutkimuksessani olen ottanut huomioon aineiston ehdollisuuden ilmiön kuvaajana myös toisesta näkökulmasta: aineisto ei kuvaa ilmiötä milloinkaan suoraan, sillä sen syntymiseen ovat vaikuttaneet monet tekijät, kuten esimerkiksi kirjoittajan omat käsitykset,

uskomukset, arvot ja ihanteet (Vilkkä 2015, 146). Kirjoitettu teksti ei siis ole pelkästään puhtaan kokemuksellinen suunvuoro, vaan se sisältää runsaasti subjektiivisia aineksia, kuten jo kirjoittajan itsensä tekemiä tulkintoja sen pohjalta, millaisia suhteita tällä on ollut muihin ihmisiin ja ympäristöönsä eli kaikkeen siihen, mikä on vaikuttanut kokemuksen muovautumiseen tietynlaiseksi. Näin aineisto kertoo kirjoittajan välittämänä myös koe-tun ilmiön reunoista eli muun muassa siitä kulttuurista, jossa tämä toimii. (Laurén 2010, 426.)

Aineiston käytössä onkin huomioitava etenkin edellä mainittujen yksilöllisten tekijöiden vaikutus siihen, miten aineistoa voidaan tulkita ja millaisia yleistyksiä siitä voidaan tehdä. Vaikka aineisto sisältäisi kokemuksia, jotka ensilukemalta vaikuttavat sellaisilta, joihin voin itsekin samastua, on kuitenkin huomioitava, että kirjoittajalla mahdollisesti on aivan erilainen näkökulma ilmiöön, joka meitä yhdistää, ja todennäköisesti hän liittyy siihen omista lähtökohdistaan käsin paljon muitakin puolia kuin minä. Ennen aineiston tulkitsemista on siis avattava silmät sille, että aineisto tulee kertomaan minulle jostain uudesta, vaikka siinä olisi paljon tutun oloista. (Ronkainen ym. 2011, 122–123.)

3.2 Aineiston analyysin menetelmä ja vaiheet

Kun luin aineistoani ensimmäisiä kertoja, huomasin, että mielessäni erottelin siitä jo mielipiteitä ja kommentteja sekä yhdistelin niitä toisiinsa. Muutamien lukukertojen jälkeen olin muodostanut aineistosta alustavan miellekartan, jossa olin sekä pelkistänyt vastaajien kokemuksia kuvaavia tekstikatkelmia että järjestänyt niitä erilaisiksi kokonaisuuksiksi teemoittain. En kuitenkaan osannut vielä nimetä tarkemmin jotain tiettyä analyysimenetelmää, jolla tulisin pureutumaan aineistoon vielä järjestelmällisemmin.

Tietämättäni olin jo käsitellyt aineistoani sisällönanalyysin menetelmällä. Tämän oivalsin, kun pian aineiston keruun jälkeen tutustuin siihen ja muihin analyysimenetelmiin laadullisen aineistonanalyysin kurssilla. Tarkemmin sanottuna olin toteuttanut aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka tuntui sopivalta analyysimenetelmältä aineistolleni myös jatkossa.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä teoria ja aineiston tarkastelu käsitteellisellä tasolla johdetaan aineistosta eikä toisin päin, jolloin aineistolta lähinnä etsitään tukea teorian asettamalle hypoteesille. Jälkimmäisessä tapauksessa puhutaan teorialähtöisestä sisällönanalyysistä, jossa tutkijalla on jo valmiiksi esimerkiksi joukko tutkimusta ohjaavia näkökulmia ja käsitteitä, joiden kautta aineistoa tarkastellaan. Näiden kahden rinnalla puhutaan myös teoriasidonnaisesta tai teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä, jossa teoriaa käytetään jonkin verran ohjaamaan tai auttamaan analyysia jo tiedetyn pohjalta, mutta jossa aineistolähtöisen analyysin tapaan painottuu kuitenkin uusien näkökulmien ja hypoteesien etsiminen ja muodostaminen teorian testaamisen sijaan. (Eskola 2015, 188–189, Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.) Kuten edellisessä luvussa totesin, ensisijainen tavoitteeni tässä tutkimuksessa oli oppia lisää tutkimastani aiheesta. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopi minulle siis parhaiten, koska sitä käyttäessäni nojautuisin ensisijaisesti aineistosta nouseviin näkökulmiin rajaamatta niitä pois jonkin teorian ja siitä johdettujen käsitteiden perusteella.

Sisällönanalyysi on tekstianalyysi, jota apuna käyttäen voidaan monenlaisesta kirjallisesta materiaalista tuottaa tiivistetty kuvaus tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (mt., 108) määrittelevät sisällönanalyysin moniin lähteisiin viitaten menetelmäksi, jossa hajanaisestakin aineistosta voidaan haarukoida esiin tutkimuksen kannalta olennaista tietoa; aineisto selkeytyy, kun se ensin puretaan osiin, minkä jälkeen osat käsitteellistetään ja niistä muodostetaan uudenlainen kokonaisuus, josta voidaan tehdä tutkittavan ilmiön kannalta oleellisia johdopäätöksiä ja tulkintoja. Suhteessa teoriaan sisällönanalyysia voi tehdä kaikilla edellisessä kappaleessa mainitulla kolmella tavalla, joista valitsin omaan tutkimukseeni aineistolähtöisen sisällönanalyysin.

Tuomi ja Sarajärvi (mt., 108) kuvaavat aineistolähtöistä sisällönanalyysia Milesiin ja Hubermaniin (1994) viitaten kolmivaiheisena prosessina, jonka tärkeimmät kohdat ovat aineiston pelkistäminen, josta puhutaan myös redusointina, ryhmittely, jonka toinen nimitys on klusterointi, sekä viimeiseksi abstrahointi. Ensimmäisen vaiheen, pelkistämisen, päätavoite on tiivistää aineistoa niin, että jäljelle jää vain tutkimukselle hyödyllistä tietoa. Aineistosta nostetaan ilmauksia, jotka tukevat tutkimukselle asetettuihin kysymyksiin vastaamista, minkä jälkeen ilmaisut pelkistetään ja listataan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Tässä vaiheessa on erityisen tarpeellista, että tutkimustehtävä ja siihen liittyvät

kysymykset ovat kirkkaina mielessä, jotta tiivistettyyn aineistoon ei päädy tutkimuskysymysten kannalta epäolennaista sisältöä. Ryhmittelyvaiheessa aineistoa tiivistetään edelleen, kun pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään niiden samankaltaisuuksien tai eroavaisuuksien mukaan, yhdistetään alaluokiksi sekä edelleen alaluokista yläluokiksi. Abstrahointivaiheessa yhdisteleminen jatkuu, kun yläluokat kootaan pääluokiksi, joista muodostetaan aineistoa kokoavat teoreettiset käsitteet. (Mt., 110–112.)

Ennen ensimmäiseen vaiheeseen eli aineiston pelkistämiseen ryhtymistä luin koko aineiston läpi huolellisesti monta kertaa, jotta saisin selkeän käsityksen kirjoituksista ja ne tulisivat tutuksi. Muotoilin myös aineistolle esitettäviä kysymyksiä, jotka koskivat kulkueiden määrittämää (*Miten kulkueet määrittyvät niiden kuvauksissa? Mitä tarkoitusta varten niitä järjestetään? Onko kulkueilla jokin tavoite ja ovatko ne aina samanlaisia? Mikä kulkueissa on tärkeää?*) osallistumisen tai osallistumatta jättämisen syitä (*Millaisia syitä osallistumiselle tai osallistumatta jättämiselle annetaan? Mitä kulkueilta odotetaan ja toivotaan?*) sekä kulkueita kokemuksena (*Miten kulkuekokemuksia kuvataan? Milloin kulkue on ollut hyvä tai huono kokemus? Onko omassa suhtautumisessa kulkueisiin tapahtunut muutoksia?*). Näiden kysymysten tarkoitus oli auttaa erottelemaan aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaista tietoa.

Aineiston pelkistämisen vaiheessa luin aineistoa ja samalla alleviivasin kirjoituksista kysymyksiin vastaavia ilmaisuja. Käytyäni kaikki kirjoitukset läpi, siirsin ilmaisut erilliseen taulukkoon, minkä jälkeen kirjoitin ilmaisujen rinnalle pelkistetyimmän ilmaisun. Pyrin tässä vaiheessa muodostamaan pelkistetyt ilmaisut erityisen huolellisesti, jotta ne välittäisivät alkuperäisen ilmaisun sisällön mahdollisimman tarkasti eli niin, ettei ilmaisun merkitys muuttuisi huomattavasti tai olisi väärin tulkittavissa siihen palattaessa.

Toisessa vaiheessa etsin pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, joiden perusteella järjestelin ilmaukset ryhmiin, joille jokaiselle annoin ryhmää kuvaavan nimen. Näin ilmaisuista muodostui yhteensä viitisenkymmentä alaluokkaa. Kuten ilmaisuja pelkistäessä, myös tässä vaiheessa oli tärkeää pitää mielessä avoimuus sekä uskollisuus aineiston alkuperäisille teksteille. Vaikka kyseessä oli vasta analyysivaihe, vaati se jo jonkin verran tulkintaa, kun hajanaiset tekstikatkelmat tiivistyivät koko ajan teoreettisemmiksi käsitteiksi luokkien muodossa. Vaarana tässä vaiheessa on, että tutkija tekee liian varhaisia tulkintoja, jotka mahdollisesti poikkeavat merkittävästikin tekstin

kirjoittajan alkuperäisistä tarkoituksista (Moilanen & Rähä 2015, 62). Pitäytyäkseni mahdollisimman uskollisena aineistolle, pidin alkuperäiset ilmaisut esillä kaikissa analyysin vaiheissa, jotta merkitysten havainnointi ei vääristyisi. Solmukohdissa, joissa tunnistin epäröiväni jonkin ilmauksen sijoittamista sopivaan ryhmään, etsin tukea alkuperäisistä teksteistä ja ilmaisuista, joita vasten palasin pohtimaan sitä, mitä kirjoittaja tekstilään tarkoittaa.

Abstrahointivaiheessa yhdistin toisiinsa liittyvät alaluokat yläluokiksi, joita muodostui yhteensä neljätoista. Tässä, kuten myös muissa vaiheissa, oli tärkeää tunnistaa analyysin prosessimaisuus: ilmaisuista koottuja ryhmiä ja luokkien yhdistämisestä syntyneitä uusia luokkia ei voinut lyödä lukkoon heti niiden muodostamisen jälkeen, sillä useita kertoja huomasin niin yksittäisten ilmaisujen kuin kokonaisten alaluokkienkin kuuluvan toiseen luokkaan kuin minne olin ne aluksi sijoittanut.

Jatkamalla yläluokkien yhdistämistä muodostin yhdeksän pääluokkaa, joita oli vielä mahdollista tiivistää siten, että pääluokkia oli lopulta kolme: ristiriitaisia merkityksiä, yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja yhdenvertainen identiteetti. Jotta jatkossa näkisin jo muutamalla vilkaisulla, kuinka olin muodostanut luokat ja millaisia asioita ne sisältävät, loin vielä taulukon, johon lisäsin ryhmittäin kaikki pelkistetyt ilmaisut, alaluokat, yläluokat ja pääluokat. Varmistaakseni, että pelkistetyt ilmaisut todella kuuluivat niihin ryhmiin, joihin olin ne asettanut, palasin vielä aineiston alkuperäisiin ilmauksiin, jotka liitin edellä mainittuun taulukkoon pelkistettyjen ilmausten rinnalle. Lopuksi pääluokista muodostui yhdistävä luokka, pride-kulkueiden ja osallistumisen merkityksiä.

4 PRIDE-KULKUEIDEN JA KULKUEISIIN OSALLISTUMISEN MERKITYKSIÄ

Tässä luvussa olen eritellyt aineistoanalyysin tuloksia kolmen aineistosta muodostamani pääluokan kautta. Olen myös havainnollistanut näiden pääluokkien muodostamisen jokaisen alaluvun aloittavissa taulukoissa, joihin sisältyvät ala- ja yläluokkien teemat ohjassivat analyysia ja muodostivat sille rungon.

Näistä pääluokista ensimmäinen keskittyy pride-kulkueille annettuihin moninaiisiin merkityksiin, joille leimallista oli merkitysten ristiriitaisuus ja kahtiajako yhteiskunnallisuuteen ja karnevalistisuuteen. Toisessa ja kolmannessa pääluokassa taas painottuvat enemmän kulkueisiin osallistumisen syyt ja niille annetut merkitykset: ensimmäisessä olen käsitellyt kulkueita yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä ja jälkimmäisessä sitä, kuinka kulkueet tarjoavat lhbti-ihmisille mahdollisuuden löytää me-henkeä muiden lhbti-ihmisten kautta ja siten vahvistaa ylpeyttä omasta identiteetistä. Aineistoanalyysin tulosten erittelyn rinnalla olen vertaillut niitä muihin pride-kulkueita käsitteleviin tutkimuksiin syventääkseni tulkintoja kaikista niistä merkityksistä, joita aineistoni kirjoittajat antoivat sekä kulkueille että niihin osallistumiselle.

4.1 Ristiriitaisia merkityksiä

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
Karnevaali Pinnallinen tapahtuma	<i>Pinnallisuus</i>	Ristiriitaisia merkityksiä
Uskottavuusongelma Seksuaalisuus liikaa esillä	<i>Antaa väärän viestin</i>	
Merkitykseltään täsmeytymätön Kaikkia ei voi miellyttää Ristiriitainen luonne	<i>Ristiriitainen tapahtuma</i>	
Ei yhdistä ihmisiä Kiistäminen	<i>Erottaa osallistujat</i>	

TAULUKKO 1. Pääluokan *Ristiriitaisia merkityksiä* muodostaminen

Karnevaali vai yhteiskunnallinen tapahtuma?

Pride-kulkueet ovat alun perin syntyneet vastaamaan yhteiskunnallista vaikuttamista koskeviin tarpeisiin, mutta 2000-luvun alussa niiden nähdään muuttuneen kriittisistä ja poliittisista tapahtumista karnevalistisemmiksi paraateiksi. Tähän muutokseen on vaikuttanut etenkin pride-tapahtumien suosion suuri kasvu, jonka myötä ne ovat kaupallistuneet ja tulleet myös turistien suosioon. (Enquix 2009, 16; Hughes 2006; Munt & O'Donnell 2007, 99; Prado & Machado 2014, 145; Waitt & Markwell 2006, 219–221; ks. myös Hekanaho 2011, 67–68; Juvonen 2015, 57–58.) Tämän monipuolistumisen myötä pridet ovat samaan aikaan sekä poliittisia tapahtumia että karnevalistisia festivaaleja, joissa liittyy toisiinsa yhteiskunnallisen vastarinnan, kulutuksen sekä kaupallisuuden elementtejä (Kates & Belk 2001, 393; ks. myös Enquix 2009, 21, 24; McFarland 2012, 4; McFarland Bruce 2013, 618).

Aineistoni kirjoituksissa pohdittiin paljon kulkueiden tarkoitusta. Yleisesti kulkueita pidettiin vaikeasti määriteltävinä tapahtumina, sillä niihin liitetään keskenään hyvin erilaisiakin piirteitä, joista aineistossa korostui etenkin kaksi: kulkueita käsiteltiin pääasiassa

joko poliittisena ja yhteiskunnallisena tapahtumana tai karnevalistisena juhlanä. Kulkueiden merkitystä pohdittiin muun muassa seuraavasti:

Pride-kulkueet ovat kuitenkin jollain lailla hankalia kulkueita. Hankaluus johtuu siitä, että se ei ole selkeästi oikein mitään. Ei poliittinen kulkue, ei karnevalistinen kulkue, ei avajaiskulkue. Tai se on kaikkea näitä yhtä aikaa. Toiselle täysin poliittista ja toiselle karnevaali. (K07)

Uskon, että Pride-kulkueella on ihmisille monenlaisia merkityksiä, toiset haluavat vaan pitää hauskaa (myös järjestäjistä), toisille tärkeää on nimen omaan yhteiskunnallisen viestin antaminen. (K05)

Vaikka kulkueet voivat olla kirjoittajien kuvaama yhteiskunnallisuuden, poliittisuuden ja juhlivan karnevalismin sekoitus, jonka tavoite ei ole selkeä (ks. McFarland 2012, 144–145), toivottiin niiltä yleisesti kuitenkin riemukasta ja yhteisöllistä tunnelmaa. Tämä ilmeni muun muassa kritiikissä niitä kulkueita kohtaan, jotka olivat joidenkin kirjoittajien mukaan olleet hiljaisia ja joissa ”ihmiset ovat enemmänkin hautajaiskulkueessa kuin ylpeyden (Pride) juhlassa” (K03). Priden periaatteisiin liittyy vahvasti omaan identiteettiin liittyvän ylpeyden korostaminen ja yhteisöllisyys, ja monen mielestä kulkueissa parasta oli juuri niissä vallitseva iloinen ja häpeilemättömän riemukas tunnelma, joka koettiin vapauttavaksi ja yhteisöllisyyttä luovaksi. Kuten käy ilmi esimerkiksi McFarlandin (2012, 147, 157–159) tutkimuksesta, monille ylpeys omasta lhbt-identiteetistä ja sen juhlistaminen ovat kulkueiden tärkeimmät teemat: juhlimalla halutaan viestiä, etteivät lhbt-ihmiset ole alempiarvoisia kuin valtaväestö, ja että valtaväestöstä poikkeavana pidetty lhbt-identiteetti voidaan nähdä merkittävänä ylpeyden aiheena.

Lundbergin (2007, 175–176) mukaan kaikille pride-kulkueille on yhteistä juuri niistä kumpuava myönteisyys, ilo ja nauru huolimatta siitä, miten ne otetaan vastaan ja pidetäänkö niitä poliittisina vai esimerkiksi turismiin painottuvina tapahtumina. Lundberg esittää, että nämä kulkueiden perusteemat voivat myös toimia poliittisena välineenä: Homofobian olemassaolo nojautuu vakavuuteen, jota länsimaisessa kulttuurissa pidetään uskottavampana kuin esimerkiksi humoristisia ilmaisuja. Lisäksi se pyrkii torjumaan iloisuuden ja leikkisyyden. Kulkueet kuitenkin perustuvat juuri näihin kahteen jälkimmäiseen piirteeseen, minkä vuoksi ne haastavat ja ovat vakavasti otettava uhka homofobialle sekä sen luomille kapeakatseisille käsityksille esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyen. (Mt., 176–177).

Aineistossa nämä piirteet, ilo ja yhteiskunnallisuus, hahmotettiin kuitenkin paljolti toisilleen vastakkaisina, sillä kulkueilta toivottiin yhteiskunnallista vaikuttamista erityisesti juhlatunnelman ja riemukkaan ylpeyden osoittamisen vastapainoksi. Koska prideissa yhdistyvät nämä kaikki piirteet, voi vaarana olla, että jokin niistä jää toisten varjoon. Kuten Kath Brownen ja Leela Bakshin (2013, 168) haastatteluissa, myös omassa aineistossani nousi esiin huolta etenkin siitä, että pride-tapahtumien yhteiskunnallinen merkitys vähenee tai jopa unohtuu juhlahavuuden vuoksi:

Toivon, että yhteiskunnallinen sanoma ei huku karnevaalin jalkoihin, vaan se muistetaan pitää voimakkaasti esillä kaikissa Pride-tapahtumissa ympäri maan. (K05)

Pelkän positiivisen juhlahumun tarjoaminen ei tarjoaisi tilaa epäkohtien osoittamiselle ja niistä keskustelemiselle. Tämä on ja mielestäni tulisi aina olla Pride-kulkueen yksi tärkeimmistä tavoitteista. (K10)

Näissä lainauksissa tiivistyy monen kirjoittajan mielipide siitä, että pride-kulkueiden yksi tärkeimmistä lähtökohdista on pyrkiä vaikuttamaan yhteiskuntaan. Kulkueilta toivottiin, että ne muun muassa muistuttaisivat valtaväestöä lhbti-ihmisten olemassaolosta, nostaisivat esille näihin kohdistuvaa syrjintää ja saisivat aikaan yhteiskunnallista keskustelua, joka edistäisi lhbti-ihmisten oikeuksia. Näin ollen kulkueet edistävät lhbti-ihmisten näkyvyyttä auttamalla vastustamaan niitä pitkin historiaa vallinneita käytäntöjä ja vaatimuksia, jotka ovat kieltäneet heiltä oikeuden näkyvyyteen ja julkiseen esiintymiseen (McFarland 2012, 45; Taylor 2014, 27, 29; ks. myös McFarland Bruce 2013, 619–620, 624). Yhteiskunnallisen sanoman pelättiin kuitenkin unohtuvan, mikäli juhlintaan keskittyvä puoli korostuisi liikaa. Lisäksi arveltiin, että näiden kahden piirteen välinen ristiriita toimii osallistujia voimakkaasti toisistaan erottavana tekijänä:

Poliittista marssijaa saattaa ärsyttää kevyt karnevalistinen puoli ja karnevalistisia kulkijoita toisten poliittinen agenda. (...) Tämä kulkueen täsmentymätön merkitys nykypäivänä saattaa olla myös syy siihen, miksi osa ihmisistä haluaa olla osallistumatta siihen. (K07)

Kyseessä on karnevaali, joka ei edes yhdistä tietyn lipun, identiteetin tai diagnoosin alle kuuluvia ihmisiä. Itse asiassa, tapahtuma vain erottaa ne toisistaan. Tämä johtaa eräänlaiseen sisäistettyyn kieltämiseen tai jopa fobiaan, johon syyllistyy viimeistään siinä kohtaa kun kiistää kuuluvansa kyseiseen joukkoon. (K04)

Tuleekohan monellekin ihmiselle sellainen olo, että tuollaiseen pelleporukkaan en haluakaan kuulua? (K05)

Näiden kirjoittajien mukaan kulkueiden monimerkityksellisyys sekä juhlavuuden ja karnevalistisuuden korostuminen ovat syitä, joiden vuoksi kulkueisiin ei saateta ylipäättään osallistua. Osallistumattomuuden taustalla voi olla ristiriita kulkueille annettujen merkitysten välillä: osallistuja ei halua tulla nähdyksi yksipuolisesti osana juhlaparaatia, mikäli omissa osallistumisen syissä ja kulkueille annetuissa merkityksissä painottuu juhlimista vahvemmin yhteiskunnallinen vaikuttaminen – tai toisin päin (ks. McFarland Bruce 2013, 624). Tämän lisäksi osallistujiin liitetty yhteisöllisyys alkaa hajota, mikäli koetaan, että oma kulkueille annettu merkitys jää vähäisemmäksi kuin muiden antamat merkitykset. Joukkoon ja yhteisöön kuulumisen sijaan niistä mahdollisesti halutaankin sanoutua irti. Myös Enquix (2009, 26) on kiinnittänyt huomiota siihen, miten paraatimaisuus ja poliittisuus määritellään usein pride-tapahtumien kohdalla toisilleen vastakkaisiksi piirteiksi, vaikka käytännössä ne molemmat kuvaavat yhtä osuvasti pride-kulkueita ja niihin osallistumista; osallistuminen voidaan tulkita yhteiskunnalliseksi teoksi, vaikka se tapahtuisikin paraatimaisissa puitteissa.

Yleisesti ottaen kulkueilta toivottiin iloista tunnelmaa ja vapauttavaa irtiottoa arjesta, mutta ei ”liian” iloista, jolloin kulkue näyttäytyisi pelkästään ”pelleporukan” ilonpitona ilman yhteiskunnallista päämäärää. Kulkueet ovat paikkakunnasta riippumatta näkyviä tapahtumia, jotka keräävät paljon huomiota lhbti-ihmisten ja valtaväestön keskuudessa sekä mediassa. Niiden lhbti-ihmisille tarjoama näkyvyys on merkittävä tilaisuus nostaa esille ylpeyden lisäksi syrjintää sekä muita lhbti-ihmisten asemaan liittyviä epäkohtia. Tällöin on luonnollista, että kulkueisiin latautuu monenlaisia toiveita ja odotuksia, jotka voivat olla keskenään ristiriidassa ja joiden vuoksi monelle on tärkeää pohtia myös sitä, miltä itse kulkue näyttää ulospäin.

Hyvää vai huonoa näkyvyyttä?

Pride-tapahtumat ja -kulkueet ympäri Suomen tulevat yleensä uutisoiduiksi mediassa, jolloin ne samalla aktivoivat yhteiskunnallista keskustelua lhbti-ihmisten oikeuksista. Kulkueiden lisäksi priden oheistapahtumiin kuuluvat muun muassa keskustelupaneelit ja

yleisöluennot, joiden aiheet usein keskittyvät lhbti-ihmisten asemaan yhteiskunnassa. Nämä selkeästi yhteiskunnallista vaikuttamista painottavat tapahtumat eivät kuitenkaan ole yhtä näkyviä kuin tarkoitukseltaan määrittelemättömämpi kulkue, johon esimerkiksi Helsinki Pridessa osallistui vuonna 2016 jopa noin 30 000 ihmistä (Laitinen 2016). Vaikka osallistujia olisi vähemmänkin, tarjoavat kulkueet lhbti-ihmisille runsaasti näkyvyyttä sekä tapahtuman aikana kaupunkitilassa että jälkepäin mediassa.

Räväkän ja värikkään tapahtuman mainosarvo yksinkertaisesti vaan on suurempi kuin hillityn ja asiallisen tilaisuuden. (...) Kyse ei ole vain hemmetin isoista bileistä, vaan hemmetin isoista bileistä, joiden avulla yritetään tiedottaa ja näin vaikuttaa mielipiteisiin ja yhteiskuntaan niin, että kaikilla olisi siellä hyvä elää. (K05)

Lainauksessa kirjoittaja tunnistaa pride-kulkueiden karnevalistisen luonteen nimittämällä niitä ”hemmetin isoiksi bileiksi”, mutta löytää siitä myös yhteiskunnallista vaikuttamista palvelevan puolen: kulkueiden arjesta poikkeava räväkkyys todennäköisesti ylittää mediassa uutiskynnyksen (ks. Ylppö 2016, 47–48) ja tuo täten näkyvyyttä niin kulkueille kuin lhbti-ihmisillekin. Kaikille kirjoittajille ei kuitenkaan ollut itsestään selvää, että kulkueiden näkyvyys on yksiselitteisesti hyödyllistä lhbti-ihmisille ja keskusteluille näiden oikeuksista.

Joillekin kirjoittajille pride-kulkueet edustivat lähtökohtaisesti pääasiassa paraateja, pinnallisia ja epäuskottavia tapahtumia, joilla ei uskottu saavan aikaan merkittävää tai minäkäänlaista yhteiskunnallista muutosta. Nämä merkitykset näkyvät seuraavissa lainauksissa. Molemmat kirjoittajat olivat osallistuneet kulkueisiin mutta kokeneet, etteivät ne vastanneet riittävästi toiveisiin yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Kukin voi toki osallistua niin kuin haluaa, kantaa sellaista banderollia kuin tarpeelliseksi näkee, mutta kyllä kulkueet tuntuvat aika hampaattomilta ja bilettämiseen keskittyviltä. (K08)

Mutta pitäähän olla jokin kiva tapahtuma, jossa voi hengaila ja jolla ei lopujen lopuksi saada penkkariajoja enempää muutosta aikaan. (K04)

Karnevalistisille tapahtumille, kuten edellä mainituille penkkariajoille ja paraateille, on usein tyypillistä, että niihin osallistuvat henkilöt pukeutuvat värikkäisiin ja räikeisiin asuihin tai asusteisiin. Myös pride-kulkueissa monet niin yksittäiset osallistujat kuin

suuremmat ryhmätkin pukeutuvat selkeästi arjesta poikkeavalla tavalla (ks. esim. Drissel 2016, 252–253). Kirjoituksissa esitettiin, että kulkueissa käytettäviin asuihin ja niiden herättämään huomioon liittyvä riski siitä, millaisen kuvan ne antavat sekä kulkueista että niihin osallistuvista lhbti-ihmisistä:

(...) keskustelu provosoivasta näkyvyydestä liittyi omiin pohdintoihini siitä, olivatko kaikki karnevalistiset asut ja puuhut mielekkäitä – niillähän oli taipumus päätyä kuvittamaan mitä tahansa vähemmistöjen oikeuksiin liittyviä uutisia ja ne osaltaan vaikuttivat siihen, että vähemmistöjen arkikin saattoi joidenkin mielessä samastua pride-riehakkuuteen. (K11)

Jotkut kirjoittajat arvelivat, että räikeän pukeutumisen vuoksi osallistujia saatettaisiin pitää pinnallisina ja stereotyyppisinä, mikä mahdollisesti johtaisi siihen, että lhbti-ihmisten arkikin rinnastuisi kulkueiden riehakkuuteen. Sen lisäksi, että kulkueet näin antaisivat vääristyneen kuvan lhbti-ihmisten arjesta, menettäisivät ne uskottavuuttaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen pyrkivinä tapahtumina. Edellisen lainauksen kirjoittaja viittaa keskustelulla provosoivasta näkyvyydestä mediassa esiintyneisiin kannanottoihin, joiden mukaan kulkueisiin kohdistetut hyökkäykset esimerkiksi Helsinki Prideissa vuonna 2010 selittyivät kulkueiden provokatiivisuudella (ks. Juvonen 2015, 161). Kirjoittaja kertoi ärsyyntyneensä näistä kannanotoista, mutta kuten lainauksesta käy ilmi, hän oli alkanut itsekin pohtia, tulisiko kulkueissa pukeutua ja käyttäytyä jollain tietyllä tavalla, jotta ne eivät herättäisi liikaa ja vääränlaista huomiota.

Myös Katesin ja Belkin (2001, 405–408) sekä Enquixin (2009, 27) tutkimuksista on luettavissa lhbti-ihmisten huolestuneisuutta kulkueiden julkiasusta: rohkeasti seksuaalisten ja räväköiden asujen nähdään haastavan ja vastustavan heteronormatiivisia käsityksiä ja tapoja ilmaista seksuaalisuutta, mikä nähdään hyvänä asiana (ks. Drissel 2016, 248–249; Duggan 2010, 167; Johnston 2005, 35–36), mutta samalla jotkut kokevat ne kulkueisiin sopimattomiksi. Enquixin (2009, 23) mukaan onkin olemassa riski, että kulkuetta seuraava yleisö ei ymmärrä seksuaalisten tai stereotyyppisten asujen roolia toimintana, jolla pyritään haastamaan yhteiskunnassa vallitsevaa heteronormatiivisuutta. Tällöin kulkueet ja niiden paraatimainen tunnelma pikemminkin järkyttävät valtaväestöä esimerkiksi juuri sopimattomiksi tulkituilla seksuaalisilla esityksillään kuin toimivat syrjittyjen vähemmistöjen mahdollisuutena nousta esiin ja vaatia yhdenvertaista kohtelua (McFarland 2012, 146).

Pride-kulkueisiin kuuluu priden aatteen mukaisesti juuri seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä ylpeys ja sen juhlistaminen. Howard L. Hughesin (2006, 249–250) mukaan muun muassa pride-kulkueiden kaltaiset paraatit ja festivaalit voivat tehdä ja ovat jo tehneet valtaväestön asenteista lhbti-ihmisiä kohtaan suopeampia luomalla ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta näiden välille, vaikka onkin olemassa vaara, että niiden sanoma tulkitaan väärin. Kuten edellä tuli esille, usein juhlistaminen ja juhliminen herättävätkin ristiriitaisia tunteita sekä kulkueen katsojissa että osallistujissa. Joistain kirjoituksista välittyi voimakas huoli siitä, että kulkueet tulkitaan tapahtumiksi, joiden pääasiallinen tarkoitus on provosoida ja ärsyttää valtaväestöä. Etenkin yhdessä kirjoituksessa arveltiin, että kulkueet korostavat liikaa erityisesti osallistujien seksuaalisuutta ja tiettyjä siihen liittyviä asioita.

(...) pride-kulkueet ovat provokaatioita (...) Homoja, lesboja ja ties mitä muutakin lhbtq-porukkaa on ollut olemassa aina. Miksi nyt siis pitää marssia ja toivottaa sitä omaa seksuaalisuuttaan kaikille? Se mitä makuuhuoneissamme tapahtuu on meidän oma asiamme. (K02)

Lainauksen kirjoittajalle pride-kulkue merkitsee lähinnä julkista tapahtumaa, jonka tarkoituksena on korostaa osallistujien seksuaalista suuntautumista sekä muita seksuaalisuuteen liittyviä asioita, kuten esimerkiksi seksiä, johon kirjoittaja viittaa makuuhuoneissa tapahtuvilla asioilla. Kirjoittajan kokemuksen mukaan nämä asiat ovat niin yksityisiä, etteivät ne sovi esiteltäväksi julkisessa tapahtumassa. Tällainen asennoituminen vaikuttaa päinvastaiselta priden ylpeyden periaatteelle ja kaapista ulostulon tärkeyden – ellei lähes välttämättömyyden – korostamiselle. Gail Mason (2001) kuitenkin huomauttaa, että näkyväksi tuleminen heteronormatiivisuudesta poikkeavana yksilönä tai ryhmänä, kuten esimerkiksi homoseksuaalina, voi yhä nykyään altistaa väkivallalle ja muulle syrjinnälle. Tällöin on ymmärrettävää, ettei esimerkiksi kulkueisiin haluta osallistua, mikäli henkilö tahtoo itse rajata ja valita ne tilanteet, joissa hän tulee näkyväksi lhbti-ihmisenä. Näin ollen henkilö välttyy samalla tilanteilta, joissa häneen ja esimerkiksi hänen seksuaaliseen suuntautumiseensa liitetään merkityksiä, jotka voivat olla ennakkoluuloisia tai muilla tavoin syrjiviä. (Mt., 27–28, 35, 39–40; ks. myös McFarland 2012, 143–144; Walton 2014, 24.)

Varovaisuutta seksuaalisten esitysten vuoksi on ilmennyt myös Katesin ja Belkin (2001, 405–407) sekä McFarlandin (2012, 203) haastatteluissa, joissa jotkut pride-kulkueeseen

osallistuneet henkilöt olivat kiusaantuneet avoimen seksuaalisista esiintymisistä ja esiintymisistä kulkueen aikana. Jotkut McFarlandin (mt., 204–205) haastattelemista henkilöistä arvelivat esimerkiksi, että liian avoimet seksuaaliset ilmaisut karkottaisivat kulkueista etenkin heteroseksuaalit, mikä vahingoittaisi merkittävästi heidän ja lhbti-ihmisten välistä yhteisöllisyyttä sekä lhbti-ihmisten heiltä saamaa tukea.

Yleisesti ottaen huoli kulkueiden seksuaalisten ilmaisujen räväkkyudesta ei noussut aineistosta esille läheskään yhtä voimakkaasti kuin esimerkiksi edellä mainituissa Katesin ja Belkin (2001) ja McFarlandin (2012) tutkimuksissa. Muun muassa Weeks (1998) on puolustanut kulkueiden seksuaalisia elementtejä sillä, että ne laajentavat ja uudistavat ihmisten heteronormatiivisia käsityksiä esimerkiksi siitä, mikä on soveliasta seksuaalisuutta ja sen ilmaisemista. On kuitenkin huomioitava, että pridet ovat useimmiten tiiviisti sidoksissa lhbti-liikkeeseen, jolloin liikkeen tavoitteet vaikuttavat myös siihen, millaisin keinoin lhbti-ihmiset voivat ilmaista vaatimuksiaan muun muassa yhdenvertaisista ihmis-oikeuksista. Usein liikkeisiin kuuluvat henkilöt ovatkin huolissaan siitä, kärsiikö liikkeen uskottavuus esimerkiksi seksuaalisuuden korostumisesta (ks. esim. Dave 2011, 13–14).

Kerman Calvin ja Gracia Trujillon (2011) mukaan Espanjassa lhbti-ihmisten yhteiskunnallisen protestoinnin muodot sisältävät entistä vähemmän provosoivia ja seksuaalisia elementtejä, koska lhbti-liikkeiden nykyiset tavoitteet, kuten esimerkiksi samansukupuolisten henkilöiden oikeus avioliittoon, ovat aiempaa voimakkaammin sidoksissa valtioon. Näitä tavoitteita ajavat liikkeet korostavat toiminnassaan myös valtaväestön ja lhbti-ihmisten keskinäistä samanlaisuutta, jolloin on helpompaa perustella, miksi esimerkiksi juuri oikeus solmia avioliitto kuuluu myös lhbti-ihmisille. (Mt., 565, 575–576.) Muun muassa liikkeiden vaikutus prideihin onkin saanut sekä niiden järjestäjät että osallistujat pohtimaan, mitä kulkueet viestivät valtaväestölle lhbti-ihmisistä ja näiden syistä osallistua kulkueeseen (ks. esim. Enquix 2009, 27–28; Mundy 2015, 50–51; Taylor 2014, 34). Tämä tuli esille myös aineistossani, kun kirjoittajia huoletti se, miten lhbti-väestöä tulkitaan kulkueiden perusteella:

Kieltämättä on hieman häirinnyt jollain tavalla se asia kun kulkue johtaa kaupungin lävitse, ja muu kansa on katsomassa vieressä niin se antaa äkkiä sellaisen kuvan että se on vain paraati, joka on tällä hetkellä juhlistamassa jotain tiettyä asiaa juuri sillä hetkellä. (K13)

Tässä ja muissa edellä mainituissa lainauksissa sekä niissä esiin nousevissa kulkueille annetuissa merkityksissä ilmenee huoli siitä, että kulkueisiin osallistuvat henkilöt näyttävät ulospäin, muulle kansalle, hyvin yksipuolisella tavalla; pelätään, että osallistujat nähdään korostuneesti ja pelkästään esimerkiksi näiden seksuaalisen suuntautumisen ja siihen liittyvien stereotyyppien kautta sekä muusta kansasta eli valtaväestöstä erillisinä. Yllä olevan lainauksen taustalla pilkistää toive siitä, että kulkueet, lhbti-ihmiset sekä heitä koskevat vaatimukset yhdenvertaisista oikeuksista otettaisiin vakavasti, vaikka kulkueet vaikuttaisivatkin pelkästään ilonpidolta ja paraatilta.

Huoli ”vääränlaisesta” näkyvyydestä kohdistui pääasiassa siihen, kuinka pride-kulkueet vaikuttavat lhbti-ihmisten yhteiskunnallisesta asemasta käytävään keskusteluun sekä näiden uskottavuuteen toimijoina, jotka vaativat itselleen yhdenvertaisia oikeuksia. Jo ilman pride-tapahtumia ja -kulkueita lhbti-ihmiset ovat olleet runsaasti esillä etenkin mediassa muun muassa heitä koskevien lainsäädännöllisten muutosten vuoksi. Tämä lisäsi huolta näkyvyyden mielekkyydestä.

Nykyisin ehkä oivaltavin kysymys on, että kuinka paljon ärsytystä [kulkueet] aikaansaavat seksuaali- ja sukupuoliteemojen ollessa entistä enemmän esillä niin mediassa kuin arjessakin. (K04)

Esimerkiksi median laajasta huomiosta on yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle usein hyötyä, sillä sen tarjoaman näkyvyyden avulla voidaan tehokkaasti nostaa esille yhdenvertaisiin oikeuksiin liittyviä epäkohtia ja syrjintää. Kuten McFarland Bruce (2013, 620–621) tutkimuksesta käy ilmi, kulkueiden näkyvyydellä voidaan nähdä olevan epäsuoria vaikutuksia lhbti-ihmisiä koskevan lainsäädännön edistämiseen (ks. myös Drissel 2016, 250). Huomiolla, ja etenkin median huomiolla, voi kuitenkin olla myös epäedullisia vaikutuksia, sillä usein se keskittyy kuvaamaan yksipuolisesti pääasiassa kulkueiden speksakkelimaisia puolia (Enquix 2009, 31). Edellisen lainauksen kirjoittaja huolehtikin siitä, alkaisiko lhbti-ihmisten lisääntynyt näkyvyys jossakin vaiheessa ärsyttää valtaväestöä, mikä jälleen vaikuttaisi kielteisesti asenteisiin ja suhtautumiseen lhbti-väestöä kohtaan.

Kaikissa edellä mainituissa lainauksissa nousee esiin kirjoittajien pohdinta siitä, millainen käytös lhbti-ihmisille on kulkueissa sovelias: Erottaako joidenkin mielestä liian provosoiva käyttäytyminen lhbti-ihmiset valtaväestöstä ja tukeeko se vanhojen stereotyyppien olemassaoloa? Tulisiko kulkueessa siis käyttäytyä hillitysti, jotta lhbti-ihmiset

vaikuttaisivat mahdollisimman ”normaaleilta”, jolloin heidän uskottavuutensa ei kärsisi ja yhdenvertaisten oikeuksien vaatiminen olisi näin ollen oikeutetumpaa? Kuten pridesta tehdyistä aiemmista tutkimuksista käy ilmi, nämä pohdinnat ovat maailmanlaajuisia kysymyksiä kaikkialla, missä prideja ja kulkueita järjestetään. Usein ne liittyvät laajempaan kysymykseen siitä, tulisiko lhbti-ihmiset nähdä erilaisina kuin valtaväestö vai tulisiko heidän sulautua osaksi sitä. Vaikka pridet kulkueineen ovat lhbti-ihmisille merkittävä keino muistuttaa valtaväestöä olemassaolostaan ja yhteiskunnallisesta asemastaan, on kuitenkin tärkeää muistaa, että ne ovat erityisiä tapahtumia, jotka nostavat lhbti-ihmisiä esiin priden erityisessä kontekstissa. Tällöin on otettava huomioon, ettei kulkueiden voida olettaa tarjoavan kaikenkattavaa kuvausta koko lhbti-väestöstä saati heidän elämästään priden ulkopuolella. (Clarkson 2008, 380.)

4.2 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
Yhtäläiset ihmisoikeudet Vaikuttaminen tärkeää Tiedon välittäminen Seksuaalinen yhdenvertaisuus Ei takaisin kaappiin	<i>Ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuus</i>	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen
Osallistuminen poliittista Hyökkäysten uhmaaminen	<i>Poliittinen vastaisku</i>	
Hyökkäysuhat harmina Turvallisuus varmistettava Uhkiin varautuminen	<i>Turvallisuus</i>	
Enemmistönkin osallistuminen ja tuki Monenlaisia ryhmiä mukana	<i>Ulkopuolelta tukea</i>	
Osallistujien moninaisuus Kaikkien juhlaaksi	<i>Moninaisuuden korostaminen</i>	

TAULUKKO 2. Pääluokan *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen* muodostaminen

Taistelu yhdenvertaisista oikeuksista

Vaikka lhbti-ihmisillä on Suomessa enemmän lainsäädännöllistä turvaa ja paremmat oikeudet kuin monissa muissa Euroopan maissa (ks. ILGA-Europe 2016), oltiin kirjoituksissa laajasti yhtä mieltä siitä, että näitä koskevissa oikeuksissa on kuitenkin vielä parannettavaa (vrt. Enquix 2009, 25) ja että myös pride-tapahtumia ja -kulkueita tarvitaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen avuksi. Esimerkiksi Calvon ja Trujillon (2011, 575) mukaan lhbti-ihmisten lainsäädännöllinen asema ei olisi Espanjassa parantunut viimeisten vuosikymmenten aikana, mikäli lhbti-liikkeet eivät olisi tehneet töitä muutosten eteen. Suomalaiset pride-tapahtumat kulkueineen ovat läheisesti yhteydessä Seta ry:n ja sen jäsenjärjestöjen toimintaan, jolloin myös kulkueet voidaan käsittää osaksi suomalaista lhbti-liikettä, jota Seta ry edustaa, sekä sen keinoja toimia oikeuksien edistämiseksi. Lähes kaikissa kirjoituksissa pride-kulkueiden yhdeksi tärkeimmistä merkityksistä nimettiin niiden mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisesti, ja tämä oli useimmille myös tärkein syy osallistua kulkueisiin:

Osallistuin tukeakseni seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa ja näkyvyyden (...) takia. (K09)

Pride-kulkueet ovat minulle keino muistuttaa ihmisiä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokevat edelleen syrjintää ja epätasa-arvoa yhteiskunnassamme. (K06)

Kulkue edustaa minulle myös niitä oikeuksia, jotka lienevät monelle itsensänselvyyksiä – oikeus kokoontumiseen, koskemattomuuteen, sananvapauteen, turvallisuuteen sekä yhdenvertaisuuteen ja vapauden perustaa yhdistyksiä. Tällaisina aikoina jolloin naapurimaassa perusoikeuksia tuhoaan korostuvat edellä mainitut merkitykset entisestään. (K14)

Kirjoittajat kokivat, että kulkueiden ja niiden näkyvyyden avulla on mahdollista herättää keskustelua lhbti-ihmisten kokemasta syrjinnästä sekä heitä koskevista oikeuksista. Kulkueilla haluttiin viestiä, että myös lhbti-ihmisillä on oikeus näkyä ja kokoontua ilman väkivallan kohteeksi joutumisen pelkoa. Viimeisen lainauksen kirjoittajan mielestä on erityisen tärkeää ylläpitää yhteiskunnallista keskustelua, kun Suomen ihmisoikeuksia ja niiden toteutumista verrataan Suomea hyvin lähellä sijaitsevan Venäjän ihmisoikeustilanteeseen, johon hän lainauksen lopussa viittaa. ILGA-Europan vuoden 2016 raportissa (ILGA-Europe 2016), jossa Euroopan maat on sijoitettu paremmuusjärjestykseen niiden

lhbti-ihmisiä koskevien ihmisoikeuksien ja lainsäädännön perusteella, Venäjä sijoittuu kolmen viimeisen maan joukkoon. Alhainen sijoitus kertoo epätasa-arvoisista ihmisoikeuksista sekä syrjinnästä, joka perustuu seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin.

Niin Venäjällä kuin joissain muissakin Euroopan keski- ja itäosan maissa kulkueet ovat usein joutuneet väkivaltaisten hyökkäysten kohteeksi. Hyökkäyksiin ovat osallistuneet muun muassa äärijärjestöt, mutta esimerkiksi Venäjällä myös poliisit ovat olleet mukana lhbti-aktivistien pahoinpitelyissä. Väkivaltaisuuksien vuoksi pride-tapahtumia on myös kielletty järjestämästä näissä maissa. (Taylor 2014, 30–31.) McFarlandin (2012, 141–142) tutkimissa yhdysvaltalaisissa prideissa hyökkäyksiä tai protestointia kulkueita kohtaan taas ei ollut ilmennyt juuri lainkaan, vaikka jotkut kulkueeseen osallistujat olivatkin tunnistanee elinympäristöissään suvaitsemattomuutta lhbti-ihmisiä kohtaan. Erona edellä mainittuihin Keski- ja Itä-Euroopan maihin McFarlandin tutkimuksen mukaan yhdysvaltalaisia pride-kulkueita vastaan eivät myöskään protestoineet niinkään äärijärjestöt kuin uskonnolliset ryhmät.

Vaikka Suomessa lhbti-ihmisten lainsäädännöllinen asema on Euroopan maiden kärkita-soa, on myös kotimaassamme kohdistunut väkivaltaisia hyökkäyksiä heitä kohtaan muun muassa juuri pride-tapahtumien yhteydessä. Ensimmäinen hyökkäys tapahtui Helsinki Pridessa vuonna 2010, kun kulkueeseen suihkutettiin muun muassa kyynelkaasua. Samana vuonna Oulussa järjestettiin North Pride, jonka oheistapahtumaa uhattiin pommi-iskulla. Kun North Pride järjestettiin uudestaan vuonna 2012, hyökättiin sen oheistapahtumana järjestetyssä keskustelutilaisuudessa pääpuhujan kimppuun pippurisumutteella. (Juvonen 2015, 160–161.) Aineistossani kirjoittajat tulkitsivat hyökkäysten ja niillä uhkailun olevan suvaitsemattomien ihmisten ja ryhmittymien syrjivää ja kielteistä asenteellisuutta lhbti-ihmisiä kohtaan ja viesti siitä, kuinka näiden ryhmittymien mielestä ”seksuaalisesti erilaisten ihmisten pitäisi pysyä piiloissansa eikä varsinkaan näkyä julkisesti” (K12), kuten yksi kirjoittajista ilmaisi.

Pridet antavat syrjityille ryhmille oman äänen sekä toimivat niiden keinona tuoda valtaväestön tietoisuuteen vaatimukset yhdenvertaisista oikeuksista osoittamalla ylpeyttä esimerkiksi omasta seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuoli-identiteetistä. Usein tällä tavoin omia tarpeitaan osoittamalla ryhmien on mahdollista saavuttaa valtaväestön tuki

etenkin silloin, kun ylpeyden osoittaminen ei luo vaikutelmaa ylimielisyydestä. (Ratcliff, Miller & Krolikowski 2012, 469–472.) Kuten aiemmissa luvuissa on todettu, Suomessa lhbti-ihmisiä koskevat merkittävät lainsäädännölliset muutokset ovat vielä melko tuoreita. Lainsäädäntöä hidastavat vielä nykyään joidenkin poliittisten puolueiden sekä evankelisluterilaisen kirkon linjaukset lhbti-ihmisiä kohtaan. Etenkin evankelisluterilaisella kirkolla on yhä suuri vaikutus suhtautumiseen lhbti-ihmisiä kohtaan, vaikka sen ja valtion linjaukset lhbti-ihmisten oikeuksista ovatkin eriytyneet esimerkiksi avioliittoon vihkimisen suhteen. (Juvonen 2015, 122–131).

Lainsäädännön muutokset eivät siis ole voineet taata täysin yhdenvertaista asemaa lhbtihmisille valtaväestön kanssa tai asenneilmapiirin muutosta, mistä prideihin kohdistetut hyökkäyksetkin ovat osoitus. Hyökkäykset ja niiden uhka murentavat muun muassa turvallisuudentunnetta, mistä kertovat seuraavat lainaukset:

Kun Helsinki Pride -kulkueen kimppuun hyökättiin vain pari viikkoa ennen (...) North Priden alkua, ei ollutkaan enää ihan niin turvallinen olo (...) Mutta osaltaan Helsingin tapahtumat vaikuttivat siihen, että en halunnut ottaa lapsiani mukaan kulkueeseen. (K05)

Muistan kyllä, että silloinen kulkueessa marssiminen vähän jännitti. Poikani istui rattaissa ja etukäteen olimme varautuneet kaasutukseen ottamalla rattaisten alaosaan märän pyyhkeen mukaan. Pyyhkeellä olisi sitten suojattu pojan hengityselimiä jos jotain olisi tapahtunut. Kuljin myös rattaisten kanssa kadun keskiosassa välttämällä kävelemästä läheltä kulkuetta katsomaan keräytyneitä ihmisiä. Koko kulkue meni oikeastaan niin, että pälyilin sivuileni varautuen siihen, että joku hyökkää sivulta kimppuun. (K07)

Näissä lainauksissa kirjoittajat kertoivat osallistumisestaan Oulussa vuonna 2010 järjestetyn North Priden kulkueeseen, joka järjestettiin pian sen jälkeen, kun Helsinki Priden kulkueeseen oli hyökätty. Hyökkäysten uhka, joka usein kohdistui oheistapahtumien lisäksi myös kulkueisiin, oli vähentänyt turvallisuudentunnetta niin paljon, että esimerkiksi lapsia ei haluttu ottaa kulkueeseen mukaan, kuten oli tapahtunut ensimmäisen lainauksen kirjoittajan kohdalla. Mikäli lapsia kuitenkin oli mukana, valmistauduttiin mahdollisiin hyökkäyksiin erilaisin varotoimin, kuten toisessa lainauksessa kuvaillaan. Vaikka nämä kirjoittajat eivät antaneet kokonaan periksi aiemmin mainituille syrjinnälle ja vaatimukselle pysyä piilossa, sai uhkien synnyttämä pelko heidät kuitenkin varuilleen ennen kulkuetta sekä sen aikana.

Pride-kulkueet läpäisevät heteronormatiivisena pidetyn ympäristön ja ohjaavat katset lhbti-ihmisiin, jotka joutuvat usein kulkueiden ulkopuolella käytöstään tarkkailemalla ja tilanteen mukaan muuttamalla säätelemään sitä, tulevatko he näkyviksi lhbti-ihmisinä vai eivät (Corteen 2002, 260; Taylor 2014, 31–32; ks. myös Mason 2001). Kulkueissa tällainen sääntely ei ole yhtä tarpeellista, sillä muut lhbti-ihmiset tekevät kulkueesta arjen tilanteita turvallisemman ympäristön näyttäytyä esimerkiksi homoseksuaalina (Mason 2001, 35; McFarland 2012, 62–63). Kuitenkin jo se, että lhbti-ihmisten on punnittava eri tilanteissa, onko kaapista ulostuleminen turvallista, asettaa heidät eriarvoiseen asemaan valtaväestön kanssa (McFarland 2012, 175–176). Vaikka suomalaisissa pride-kulkueissa ei ole rakennettu konkreettisia esteitä erottamaan osallistujia katsojista, kuten esimerkiksi australialaisessa pride-tapahtumassa 1990-luvun alussa (Markwell & Waitt 2009, 156), luovat eriarvoinen yhteiskunnallinen asema ja kohtelu yhtä lailla merkittäviä esteitä lhbti-ihmisten ja valtaväestön välille. Tällöin kaikki hyökkäykset ja niillä lhbti-ihmisiin kohdistetut uhkailut on otettava vakavasti.

Vaikka hyökkäysten uhat olivat jossain määrin pelottaneet joitain kulkueisiin osallistuneita kirjoittajia, oli uhilla sekä heihin että muihin kirjoittajiin samanaikaisesti myös osallistumiseen rohkaiseva vaikutus, mistä kertovat muun muassa nämä lainaukset:

Kaasuiskujen jälkeen pidin entistä tärkeämpänä, että pridejä järjestetään ja niille osallistutaan. (K11)

Ehkä minulla on vähän niin, että mitä enemmän kulkueisiin kohdistuu uhkaa, sitä uhmakkaammin niihin itse osallistun. (K07)

Oma osallistumiseni North Pride 2010 -kulkueeseen sai Helsinki Priden pippurikaasuhyökkäyksen vuoksi hieman uhmakasta sävyä: minuahan ei pelotella takaisin kaappiin! (K05)

Kulkueisiin ja tapahtumiin tehdyt iskut sekä tapahtumiin ja tapahtumien järjestäjiin kohdistuneet uhkaukset antavat kulkueille uudenlaisen merkityksen: pelon torjumisen. Tällöin osallistumisesta tulee enemmän välttämättömyyttä kuin vapaaehtoista. (K14)

Kulkueeseen osallistumisesta oli tullut mielekäs ja tärkeä teko etenkin silloin, kun kulkueita tai priden muita tapahtumia oli uhkailtu tai mikäli niihin oli hyökätty. Hyökkäykset ja niillä uhkailu olivat nostattaneet kirjoittajissa uhmamieltä, ja osallistumisen syyt, jotka olivat aiemmin olleet henkilökohtaisia tai joissa korostui pääasiassa juhliminen, saivat

uhkien vuoksi poliittisia ja yhteiskunnallisia sävyjä. Osallistuminen uhista huolimatta merkitsi vastalauseita hyökkäyksille, joiden tavoite on luoda pelkoa ja kiistää lhbti-ihmisten oikeus näkyvyyteen. Kuten kaikista yllä olevista lainauksista välittyy, kirjoittajat kokivat, että pelotteluun on vastattava osallistumalla kulkueisiin entistä rohkeammin ja aktiivisemmin. Tällä tavoin osoitetaan oikeus ja vaatimus saada tulla lhbti-ihmisenä näkyväksi sekä vaatia yhdenvertaisia oikeuksia ilman pelkoa syrjinnästä, kuten seuraavat lainaukset kiteyttävät:

Toivoisinkin, että olisi keino tuoda enemmän esille sitä, että kulkueissa ei ole kyseessä kenenkään seksuaalisuuden korostaminen (ainakaan omasta mielestäni). Vaan, että kyse on ihmisten tasa-arvoisesta kohtelusta ja samoista oikeuksista seksuaalisuudesta riippumatta. (K06)

Koen Pride-kulkueen edustavan sitä menneisyyttä sekä niitä ihmisiä, jotka ovat laittaneet itsensä likoon meidän kaikkien yhteisen tulevaisuuden puolesta. Jotta emme olisi enää rikollisia, sairaita ja syntisiä. (...) Toisena merkityksenä on se tulevaisuus, jossa yhdenvertaisuus toteutuisi ja pelko syrjinnästä katoaisi. (K14)

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen kulkueiden kautta nähdään jälkimmäisessä lainauksessa merkittävänä jatkumona myös aiempina vuosikymmeninä yhdenvertaisuuden eteen tehdylle työlle. Lainauksesta välittyy toive, että työtä jatketaan, kunnes lhbti-ihmisillä on täysin yhdenvertaiset oikeudet valtaväestön kanssa. Tällöin heidän ei tarvitse enää pelätä syrjintää eikä leimautumista esimerkiksi rikolliseksi tai sairaiksi kuten silloin, kun homoseksuaaliset teot on laissa määritelty rikokseksi ja homoseksuaalisuus on luokiteltu sairaudeksi.

Jo pelkkä kulkueissa näkyminen heteronormatiivisuudesta poikkeavana yksilönä ja ryhmänä on poliittinen teko, sillä se horjuttaa ja haastaa heteronormatiivisuutta ja sen asemaa vallitsevana normina (Gamson 1998, 171–172; ks myös McFarland 2012, 45, 58–60). McFarlandin (mt., 140–141, 147) tutkimuksessa prideilla haastatellut henkilöt määrittivät kulkueet merkittäviksi tapahtumiksi juuri siksi, että ne eivät tyydy mukautumaan sosiaalisiin normeihin, vaan nostavat esille lhbti-ihmisiin liittyvää keskustelua sekä suvaitsemattomia asenteita näitä kohtaan (ks. myös Lundberg 2007, 177; Weeks 1998, 37). Tämän tehtävän ja lhbti-liikkeen menestymisen takaajana voidaan nähdä juuri kieltäytyminen omasta identiteetistä koetusta häpeästä, jota liikettä ja lhbti-ihmisiä vastustavat tahot pyrkivät pitämään yllä kielteisillä asenteillaan (Altman 2012, 140–141). Tällöin

haavoittuvassa asemassa olevasta identiteetistä tulee voimavara, jota voidaan vahvistaa, mikäli syrjinnästä aiheutuva pelko onnistutaan kääntämään tyytymättömyydeksi sekä toiminnaksi syrjiviä käytäntöjä vastaan esimerkiksi lhbti-liikkeessä toimimalla (Armstrong & Crago 2006, 742; Britt & Heise 2000, 256–259).

Osallistujien moninaisuus

Pride-tapahtumat ja -kulkueet ovat ensisijaisesti lhbti-ihmisille suunnattuja tapahtumia. Monille kirjoittajille ulkopuolinen tuki ja kannustus merkitsivät kuitenkin paljon etenkin silloin, kun ilmapiiri oli ollut jännitteinen hyökkäysten tai niiden uhkien vuoksi, kuten seuraavissa lainauksissa kuvaillaan:

Jopa se että kun poliisit ja vartijat ovat valmiita järkkäämään kaikki liikenneasiat ja turvallisuudentunteen asiat kondikseen on aivan mahtavaa, tietää olevansa silloin itse kukin tärkeä ja sen että meidän vuoksemme tämä tehdään. (K13)

Tapahtumaviikon alussa Oulussakin hyökättiin sitten North Priden oheistaapahtuman puhujan kimppuun (...) Poliisit kiertelivät työpaikan ympärillä, joten oli luottavainen mieli, että jos jotain järjestyshäiriöitä tulee, niin apuakin on kuitenkin saatavilla. (K05)

Suomessa kulkueisiin osallistuminen voidaan nähdä melko turvallisena tekona moniin muihin maihin verrattuna (vrt. esim. Taylor 2014, 30–31), sillä Suomessa kulkueilla on virkavallan, kuten esimerkiksi poliisien, tuki puolellaan. Tähän tukeen voidaan myös luottaa, kuten edellä olevasta lainauksesta voi päätellä. Virkavallan tuki voi lisäksi tehostaa sekä osallistujien että katsojien tunnetta lhbti-ihmisten yhdenvertaisuudesta, sillä se voidaan tulkita viestiksi valtion myönteisestä suhtautumisesta lhbti-ihmisiä kohtaan (Dave 2011, 9; vrt. McFarland 2012 51–52). Virkavallan osoittaman tuen lisäksi nostettiin esille myös muunlaisia tuen osoituksia, jotka tulkittiin kulkueita kannustaviksi teoiksi:

Viimevuonna olin Tukholmassa Pridessä ja siellä kulkue oli koko kaupungin juhla. Kaupunki oli koristautunut sateenkaarilippuihin ja n puoli miljoonaa osallistujaa oli kulkueessa tavalla tai toisella mukana (katsojina tai kävelijöinä) (...) Ihmisistä paistoi aito ilo, yhdenvertaisuus ja tasa-arvoinen ajattelu. Riippumatta ihmisen sukupuolesta, ihonväristä, iästä tai mistään muustakaan. (K03)

Kenties suurin syy hyvään mieleen, ja myös syy siihen että (...) osallistuin kulkueeseen, oli osallistujissa. Empimisen jälkeen lähdin mukaan kun ymmärsin, että paikalle on tulossa paljon ystäviä ja tuttuja, joita [vähemmistöjen] asiat eivät omakohtaisesti kosketa, sekä yksityishenkilöinä että erilaisien yhdistysten ja ryhmien lippujen alla. (K11)

Ensimmäisessä lainauksessa kirjoittaja kertoo osallistumisestaan Tukholma Prideille. Hän oli ilahtunut siitä, miten kaupunki oli huomionnut pride-tapahtuman koristamalla kadunkuvaa sateenkaarilipuilla. Lisäksi hän oli tyytyväinen siitä, että myös kulkuetta seuranneet ihmiset olivat olleet vähintäänkin hengessä mukana kulkuetta kannustamassa. Myös jälkimmäisen lainauksen kirjoittaja koki hyväksi asiaksi, että erilaiset ryhmät, kuten esimerkiksi opiskelijajärjestöt, poliittiset puolueet ja yhdistykset, osallistuivat kulkueisiin ja näin osoittivat tukensa. Kulkueisiin osallistumista ei siis haluttu rajoittaa keneltäkään, vaan tervetulleita mukaan olivat kaikki, jotka halusivat osallistua ja osoittaa näin tukensa lhbt-ihmisille. Tukea ei nähty kohdistetun pelkästään lhbt-ihmisille vaan myös yleisesti yhdenvertaisuudelle:

Kulkueeseen liittyi kaupunkilaisia matkan varrelta, siis käsittääkseni myös sellaisia ihmisiä, joilla seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen ei ole omakohtainen juttu, mutta jotka tahtoivat olla mukana osoittamassa tukensa. Ajattelisin, että tällä tavoin osoitettiin tukea suomalaisen yhteiskunnan tasa-arvolle ja yhdenvertaisuuden toteutumiselle. (K05)

Pride-tapahtumat tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden niin yksittäisille henkilöille kuin esimerkiksi yrityksille, yhdistyksille, poliittisille toimijoille kuin koko kaupungeillekin osallistua niihin ja siten osoittaa tukensa (Browne & Bakshi 2013, 162). Esimerkiksi McFarlandin (2012, 148–149, 152–156) tutkimuksessa kulkueeseen osallistujille oli tärkeää, että kulkueissa on lhbt-ihmisten lisäksi mukana heitä tukevia liittolaisia, joiden kanssa kulkueeseen osallistumalla voidaan yhteisvoimin ja näkyvästi toimia syrjintää vastaan. Jotkut haastatelluista huomauttivat kuitenkin, että nämä liittolaiset voivat osallistua vain muun muassa tukijoina tai katsojina eivätkä näin ollen täysin tasavertaisina osallistujina lhbt-ihmisten kanssa. Syynä tähän pidettiin muun muassa sitä, että toisin kuin lhbt-ihmisille esimerkiksi heteroseksuaaleille pridet eivät voi saada merkitystään yhteisesti jaetusta historiasta ja kulttuurista tai valtakulttuurin haastamisesta. (Mt., 199–201.)

Aineistossa tällaisia edellä mainitun kaltaisia erontekoja ei ilmennyt. Lisäksi, toisin kuin esimerkiksi Waitt ja Markwell (2006, 219–220), Juvonen (2015, 57–58) ja muutamat McFarlandin (2012, 155) haastattelemissa henkilöistä, aineistoni kirjoittajat eivät nostaneet esille pride-tapahtumien kaupallistumista, joka nähdään seurauksena priden suosion kasvulle. Osallistujien moninaisuus - sisältäen esimerkiksi niin heteroseksuaalit kuin poliittiset toimijatkin - käsitettiin vain hyväksi asiaksi, joka tukee kulkueiden ja lhbti-ihmisten yhteiskunnallista pyrkimystä yhdenvertaisiin oikeuksiin yhteisessä rintamassa valtaväestön edustajien kanssa.

Mikäli yhdenvertaiset ihmisoikeudet toteutuisivat yhteiskunnassamme, mikä pride-kulkueiden tehtävä siinä tilanteessa olisi ja miten se vaikuttaisi lhbti-ihmisten ja valtaväestön väliseen suhteeseen?

(...) kyse on ihmisten tasa-arvoisesta kohtelusta ja samoista oikeuksista seksuaalisuudesta riippumatta. Jos nämä asiat toteutuisivat nyky-yhteiskunnassamme, Pride-kulkueille ei olisi edes tarvetta. (K06)

Kirjoittajan mukaan pride-tapahtumat kulkueineen kävisivät tarpeettomiksi, mikäli lhbti-ihmisiä kohdeltaisiin muun muassa lainsäädännössä tasa-arvoisesti valtaväestön kanssa. Tällöin ei siis enää tarvittaisi kulkueita muistuttamaan syrjinnästä ja epätasa-arvosta. Toinen kirjoittaja oli kuitenkin eri mieltä ja esitti, että mikäli kävisikin niin, että kulkueet kävisivät tarpeettomiksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineinä, niistä ei kuitenkaan luovuttaisi kokonaan. Lopettamisen sijaan kulkueisiin kannustettaisiin osallistumaan entistä enemmän myös muita kuin lhbti-ihmisiä, mikä palvelisi entistä enemmän yhdenvertaisuuden ilmenemistä lhbti-ihmisten ja valtaväestön välillä:

(...) priden jälkeen huomaisin toivovani yleisellä tasolla kulkueilta jatkossa, että niihin osallistuu yhä enemmän niitä, joita vähemmistöjen asiat eivät henkilökohtaisesti kosketa. Joissain keskusteluissa on todettu, että pridekulkueiden tehtävä olisi tehdä itsensä tarpeettomiksi. Itse en toivo, että kulkueet loppuisivat, vaan että ne saisivat entistä enemmän yleisen kansanjuhlan luonnetta, ja että rajat enemmistöjen ja vähemmistöjen välillä eivät korostuisi vaan häviäisivät. (K11)

4.3 Yhdenvertainen identiteetti

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
Osa yhteisöä Meidän oma tapahtuma Yhteenkuuluvuus	<i>Yhteenkuuluvuuden tunne</i>	Yhdenvertainen identiteetti
Kerrankin enemmistöä Olemassaolon näyttäminen	<i>Esiintulo</i>	
Vapauttavaa Tavallisena kulkueessa	<i>Yhdenvertaisena tavallisena</i>	
Vasta kaapista ulostulleena Tukea identiteetille Ylpeys seksuaalisuudesta	<i>Identiteetin vahvistaminen</i>	
Seksuaalisuudesta kertominen Toisten tueksi	<i>Näkyvyyttä vähemmistöydelle</i>	

TAULUKKO 3. Pääluokan *Yhdenvertainen identiteetti* muodostaminen

Meidän joukossa

Monet kirjoittajista olivat osallistuneet pride-kulkueisiin, koska toivoivat kokevansa niissä yhteisöllisyyttä muiden osallistujien kanssa. Seuraavissa lainauksissa kirjoittajat pohtivat kulkueeseen osallistumisen syitä yhteisöllisyyden merkityksen kannalta:

Ensimmäiseen Pride-kulkueeseeni osallistuin ehkä varmaan sen vuoksi, että se oli ensimmäiseni. Koin sen jotenkin Meidän tapahtumaksi ja olin yksi Meitä. Omasta kaapista ulostulostani ei ollut kuitenkaan niin pitkä aika, joten ehkä kaipasin jotain yhteenkuuluvuutta, tunnetta, että olen omieni parissa. Olla osa jotain. (K07)

Olin vasta edellisenä vuonna tiedostanut, että kuulun sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön (...) Osallistuminen tuntui siis merkitykselliseltä – ei niin, ettenkö olisi ajatellut voivani osallistua jo aiemmin, mutta aiemmin

motivaatio ei ollut niin suuri. Osallistuminen oli tärkeää henkilökohtaisesti, oman olemisen vahvistamista ja yhteisöllisyyden hakemista. (K11)

Kulkueet olivat vastanneet näiden kirjoittajien yhteisöllisyyteen liittyviin odotuksiin niin, että he olivat kokeneet olevansa osa yhdenvertaista joukkoa, osa ”meitä”. Samat kirjoittajat kertoivat myös, että myöhemmin he olivat osallistuneet kulkueisiin pääasiassa yhteiskunnallisista syistä, mutta kuten jälkimmäisen lainauksen kirjoittajalla, ensimmäisen kulkueen kohdalla osallistumisen syyt liittyivät ensisijaisesti haluun kuulua johonkin yhteisöön, jonka jäseniin voi samastua. Myös esimerkiksi McFarland Bruen (2013, 626–627) sekä Katesin ja Belkin (2001, 404, 409–410) tutkimuksissa pride-osallistujat nostivat esille kulkueessa vallinneen voimakkaan tunteen yhteisöstä, jonka keskellä on turvallista ilmaista omaa lhbti-identiteettiään (ks. myös McFarland 2012, 62–63, 188–189; Nagle 2013, 86). Monille kulkueet olivat olleet ensimmäinen tilanne, jossa he olivat saaneet tukea identiteetilleen.

Monet lhbti-ihmiset kokevat syrjintää, joka perustuu seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin. Kulkueet ja niissä koettu yhteisöllisyys voivat kuitenkin antaa mahdollisuuden hengähtää ja pyrkiä hetkeksi unohtamaan syrjintä. Kulkueen vapauttavaa tunnelmaa kuvattiin aineistossa esimerkiksi seuraavasti:

Yhteenkuuluvuuden tunne, hyväksyntä, häpeilemättömyys, rentous, selittelemättömyys (...) voisivat kenties parhaiten kuvastaa Pride-kulkueen/-viikon tunnelmaa, jonka itse koen tärkeäksi ja ennen kaikkea vapauttavaksi. Myös se, että voi suuren ihmisjoukon keskellä kokea olevansa yhtäkkiä enemmistöä, ihan tavallinen, eikä yhtään erilainen, on hieno tunne. (K10)

Lainauksesta välittyy se, millaiseksi monet lhbti-ihmiset kokevat asemansa yhteiskunnassa. Kirjoittajan mukaan kulkueissa on tärkeää muun muassa häpeilemättömyys ja selittelemättömyys, mikä kertoo siitä, että arjessa esimerkiksi omaa homoseksuaalisuutta saatetaan joutua peittelemään, jotta ei tultaisi nähdyksi erilaisena. Erilaisuudella kirjoittaja viitanee poikkeamiseen heteronormatiivisuudesta. Normista poikkeaminen altistaa syrjinnälle, mutta kulkueissa normi kääntyykin päinvastaiseksi: suuressa joukossa ihmisiä, joita yhdistää lhbti-identiteetti, onkin normatiivista ja ihan tavallista, vaikka henkilö ei olisikaan esimerkiksi seksuaaliselta suuntautumiseltaan hetero (Kates & Belk 2001, 408). Myös seuraavat lainaukset kertovat, miten kulkueet ikään kuin tarjoavat

mahdollisuuden eläytyä valtaväestön asemaan ja siten antavat myös levähdystauon syrjinnältä ja sille altistumiselta:

Muistan ajatelleeni [kulkuetta] katujen varsilla seuranneita ihmisiä katsellessani, että kerrankin olemme me enemmistössä. Että kokeilkaapa käydä päälle. Vaikka ei sillä, että olisin kokenut väkivaltaa muutenkaan seksuaalisen suuntautumiseni takia, mutta ajatus siitä, pelko, on takaraivossa ole-massa. (K08)

Ihmisiä oli enemmän kuin odotin ja, minkä koin erityisen myönteiseksi, erityisesti kulkueessa, kun taas sivustaseuraajia oli melko vähän. Ei tuntunut siltä, että olimme katsomisen ja arvioinnin kohteina, vaan aktiivisina ja iloi-sina toimijoina. (K11)

Kulkueet koetaan usein hyvin vapauttaviksi sekä tunteellisiksi kokemuksiksi, sillä niissä lhbti-identiteetti, vähemmistöihin kuuluminen, ei leimaa tai erottele osallistujia toisistaan, vaan päinvastoin luo yhteisöllisyyttä ja me-henkeä. Tapahtumia, joissa lhbti-ihmiset voivat turvallisesti kokoontua yhteen avoimen julkisesti, ei ole juurikaan tarjolla pride-tapahtumien lisäksi. Myös tästä syystä pridet kulkueineen ovat lhbti-ihmisille erityisen merkityksellisiä mahdollisuuksia nähdä ja tavata muita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä sekä huomata, kuinka paljon ihmisiä näihin vähemmistöihin kuuluu. (McFarland 2012, 181–182.) Muut kulkueisiin osallistujat voivat luoda voimakasta tuntua perheestä, joka tuo turvaa syrjintää vastaan sekä tukee oman identiteetin ilmaisua. Vaikka kulkueilla ei saataisikaan aikaan laajempaa yhteiskunnallista muutosta, on monille lhbti-ihmisille merkityksellistä saada viettää aikaa niin sanotusti omiensa parissa ja tuntea kuuluvansa johonkin etenkin silloin, kun arjessa oma identiteetti täytyy pitää piilossa. (Browne & Bakshi 2013, 166–167; Drissel 2016, 255; McFarland 2012, 193–194.)

Ylpeys näkyväksi

Näkyvyyttä käsiteltiin aineistossa monesta eri näkökulmasta. Aiemmissa luvuissa näkyvyys liittyi ensinnäkin joidenkin kirjoittajien huoleen siitä, saisiko alati kasvava lhbti-ihmisten näkyvyys aikaan ärsytystä valtaväestössä. Toiseksi kirjoittajat kokivat, että näkyvyydellä muun muassa torjuttiin kulkueita uhanneiden tahojen vaatimukset, joiden mukaan lhbti-ihmisten tulisi pysyä kaapissa ja piilossa ja siten hyväksyä epätasa-arvoinen asema yhteiskunnassa. Näkyvyydellä voidaan siis nähdä olevan kielteisiä vaikutuksia

mutta samalla se on keino viestiä jotain - myös silloin, kun kulkueet ja osallistujat eivät ole uhattuina.

Yleisesti hauskanpidon ja oikeuksien ajamisen lisäksi Pride kulkueet merkitsevät sateenkaariväen lisääntyntä näkyvyyttä cis-sukupuolisten ja heteroiden edessä. (K01)

Yllä olevassa lainauksessa kulkueisiin osallistuvien lhbti-ihmisten kerrotaan näkyvän valtaväestön edessä. Kulkueisiin osallistumalla ja niissä näkymällä halutaan siis viestiä ja kertoa jotain valtaväestölle – cissukupuolisille ja heteroseksuaaleille – eli heille, jotka eivät ole ”meitä”. Pridet ja kulkueet ovat pääasiassa osa lhbti-ihmisten historiaa ja kulttuuria. Ne myös linkittyvät laajempaan lhbti-liikkeeseen, jota Suomessa useimpien suomalaisten pride-tapahtumien järjestäjät, Seta ry ja sen jäsenjärjestöt, edustavat.

Vaikka kulkueisiin osallistuu myös valtaväestön edustajia lhbti-ihmisten lisäksi, määrittellään valtaväestö kuitenkin esimerkiksi juuri pride-kulkueista puhuttaessa ”meistä” vastakkaiseksi joukoksi. Pia Lundbomin (2001, 61–62) mukaan tällainen jaottelu vahvistaa liikkeiden voimaa, sillä se lisää siihen osallistuvien henkilöiden jakamaa tunnetta yhteenkuuluvuudesta sekä rakentaa osallistujista kuvaa aktiivisina toimijoina. Kuten edellisissä luvuissa todettiin, pride-kulkueissa monille kirjoittajille olikin tärkeää tulla nähdyksi esimerkiksi yhteiskunnallisina toimijoina sen sijaan, että heidät tulkittaisiin pelkästään jonkinlaiseksi ”pellejoukoksi” värikkäine asusteineen. Toisaalta jo pelkkä tuleminen esiin katseiden kohteeksi on tärkeää, kuten ilmenee seuraavista lainauksista:

Ehkä juuri tämä on minusta hyvä juttu kulkueissa: että yleisö näkee, että meitä on. (K08)

(...) mielestäni yksi pridedekulkueen perusperiaate ja tarkoitus on se että ME ylpeänä voimme näyttää olemassaolomme ja oikeutuksemme olla esillä. (K03)

Näytetään (...) että meitä on näin paljon eikä me tajuta tätä edes hävetä. (K07)

Kun kuulin pride-kulkueesta ja sen tarkoituksesta, olin heti siinä asiassa sydämmellä mukana ja intoa täynnä, koska sillä sain vapauden näyttää rehellisesti ja aivan vapaasti mitä minä tunnen olevani, mitä koen olevani ja mistä olen ylpeä. (K13)

Nämä ja monet muut kirjoittajat kokivat tärkeäksi osallistua kulkueisiin, jotta yleisö eli valtaväestö näkee, että lhbti-ihmisiä ylipäättään on olemassa ja että lisäksi heitä on paljon, vaikka he ovatkin vähemmistöä. Tällöin myös heitä koskevat oikeudet nousevat entistä merkityksellisempään asemaan. Näkyvyys palvelee priden peruseriaatteeksikin nimettyä tarkoitusta eli ylpeyden osoittamisesta. Kun kulkueissa osoitetaan ylpeyttä omasta identiteetistä, kerrotaan samalla häpeilemättömyydestä sekä yhdenvertaisten oikeuksien ja kohtelun vaatimisesta huolimatta siitä, mikä henkilön seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti on (McFarland 2012, 58–59; McFarland Bruce 2013, 619–620; Munt & O’Donnell 2007, 100; ks. myös Armstrong & Cragge 2006, 742). McFarlandin (2012, 149–151) haastatteleminen henkilöiden mukaan valtaväestön on tärkeää nähdä lhbti-ihmisiä kulkueissa - myös ilman karnevalistisia elementtejä - etenkin siksi, että näkyvyyden avulla voidaan murentaa lhbti-ihmisiin liitettäviä ennakkoluuloja, jotka johtuvat esimerkiksi tietämättömyyden synnyttämistä stereotypioista.

Kulkueisiin osallistumalla ja ylpeyttä osoittamalla otetaan myös etäisyyttä menneisyyteen, jolloin lhbti-ihmiset olivat lainsäädännöllisesti huonommassa asemassa ja siten syrjinnälle alttiimpia kuin nykyään:

Pride-kulkue on tämän ajan ilmentymä ja osoitus kuinka nyt ei ole mikään 1800-luku tai mikään muukaan mennyt aika, kuinka kukaan ei voi tulla kielämään sinua olemasta ylpeästi oma itsesi seksuaalista identiteettiäsi myöten. (K12)

Kulkueisiin osallistumalla voidaan lisäksi ottaa etäisyyttä omaan henkilökohtaiseen menneisyyteen, johon on kuulunut esimerkiksi kaapissa oleminen eli oman lhbti-identiteetin pitäminen piilossa. Yksi kirjoittajista kertoi, kuinka hän oli ollut ennen kaapista ulostuloaan hyvin huolissaan siitä, että hänen lhbti-identiteettinsä paljastuisi. Sen jälkeen, kun hän oli lopulta kertonut identiteetistään muun muassa vanhemmilleen, oli hän ehdottomasti halunnut osallistua pride-tapahtumaan ja -kulkueeseen. Kulkueen merkitystä tuossa tilanteessa hän kuvaili ”henkilökohtaiseksi itsenäisyysjulistukseksi”, joka oli kuin ”symboli siitä, että tästedes en ole kaapissa enää kenellekään” (K05). Myös toinen kirjoittaja kuvaili samankaltaista itsensä rohkaisemista ja oman identiteetin vahvistamista kulkueen avulla:

Ennen kaikkea haastan kulkueeseen lähtiessäni itseni. Uskottelen itselleni seksuaalisuuteni ja ylipäätään seksuaalisen tasa-arvon olevan marssimisen arvoisia asioita, jotka molemmat ansaitisivat tulla nähdyksi (...). Minä ansaitseen tulla nähdyksi. Kun vakuutan kulkueessa muita tästä asiasta, koitan myös itse tulla enemmän sinuiksi oman seksuaalisuuteni kanssa. Haluaisin oppia todella arvostamaan ja puolustamaan tätä ominaisuutta itsessäni, ja koen, että Pride-kulkueeseen osallistuminen on minulle yksi keino tsemppata itseäni tässä. (K10)

Kirjoittajalle oli tärkeää, että kulkueilla pyritään edistämään tasa-arvoa, mutta samalla hän koki, ettei ollut vielä täysin sinut oman seksuaalisen suuntautumisensa kanssa. Hän oli kuitenkin löytänyt kulkueista keinon kannustaa itseään näkemään seksuaalisuutensa ja seksuaalisen suuntautumisensa arvokkaina ja yhdenvertaisina asioina: osallistumalla kulkueisiin hän näki rohkaisevansa muita ihmisiä olemaan ylpeitä itsestään, minkä kautta hän vahvisti myös omaa lhbti-identiteettiään sekä käsitystään siitä, että hänkin ansaitsee tulla nähdyksi muiden kanssa tasa-arvoisena.

Kulkueissa voidaan tulla uskaliaasti kaapista ulos ja viestiä kuulumisesta lhbti-yhteisöön. Pride-tapahtumat ja -kulkueet ilmentävät julkisesti lhbti-kulttuuria sekä tuovat esille laajan kirjjon tuohon kulttuuriin kuuluvia ihmisiä. Joillekin osallistumiskertoja voi olla takana jo monia, mutta monille ensimmäinen osallistuminen prideille merkitsee ikään kuin oman lhbti-identiteetin sinetöimistä, kun he kulkueeseen osallistumalla kokevat samalla tulevansa osaksi lhbti-väestöä (Munt & O'Donnell 2007, 100).

Näkyvyys, muihin lhbti-ihmisiin samastuminen ja heiltä saatu rohkaisu sekä näin syntyvä me-henki voivat vahvistaa monen identiteettiä ja auttaa tuntemaan siitä ylpeyttä (Kates & Belk 2001, 409–410). Monelle tämä on tärkeää etenkin silloin, kun oman lhbti-identiteetin työstäminen on erityisen ajankohtaista eli esimerkiksi sellaisessa elämäntilanteessa, jossa kaapista ulostulosta on kulunut vasta vähän aikaa. McFarlandin (2012, 157–159, 195) mukaan lhbti-identiteetistä iloitseminen ja ylpeyden osoittaminen on erityisen merkityksellistä, koska lhbti-ihmisiä on syrjitty ja kohdeltu pitkään epänormaaleina. Prideilla heillä on mahdollisuus heittäytyä tilaisuuteen, jossa lhbti-ihmisyyttä ei ensisijaisesti määrittele erilaisuus ja poikkeavuus tai muunlainen syrjinnälle altistuminen, vaan keskinäinen kunnioitus, tuki ja yhdenvertaisuus osana jotain yhteisöä. Tästä kertoo myös seuraava lainaus:

Juuri me-hengen syntyminen on mielestäni tärkeää tällaisissa tapahtumissa. Ei välttämättä niin, että me vastaan muu maailma, vaan me toisiamme tukien, ettei kenenkään tarvitse olla yksin. Nekin, ketkä ovat kaapissa, voivat toivoakseni kulkuetta katselemalla saada kokemuksen siitä, että eivät ole yksin. Että täällä on olemassa samanlaisessa elämäntilanteessa olevia ihmisiä, joiden luokse voi hakeutua sitten kun ja jos siihen on oikea aika. (K05)

Kulkueeseen osallistumisella voidaan pyrkiä hakemaan rohkaisua omalle identiteetille, mutta samalla tahdotaan rohkaista myös muita osallistujia. Lisäksi näkyvyydellä toivotaan pystyttävän kannustamaan myös niitä, jotka eivät esimerkiksi kaapissa olemisen vuoksi voi osallistua kulkueisiin tai muuten elää avoimesti ja näkyä arjessa lhbti-ihmisenä. Heille halutaan viestiä esimerkiksi sitä, kuten edellisessä lainauksessakin kerrotaan, että kaapissa olosta huolimatta he eivät ole yksin; myös heillä on tarpeen tullen mahdollisuus tulla mukaan kulkueeseen ja siten tulla osaksi ”meitä” eli lhbti-yhteisöä. (McFarland 2012, 196.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimukseni tehtävä on ollut tarkastella suomalaisia pride-kulkueita Seta ry:n aktiivien näkökulmasta. Tutkimuksellani olen pyrkinyt vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin; millaisina tapahtumina pride-kulkueet nähdään Suomessa eli millaisia merkityksiä niihin liitetään ja millaisia merkityksiä itse kulkueisiin osallistumiselle annetaan. Tässä luvussa olen koonnut yhteen tutkimuksessa aiemmin tekemiäni havaintoja ja tutkimukseni tuloksia. Olen ensin pohtinut niitä merkityksiä, joita kulkueille annetaan, minkä jälkeen olen ottanut tarkasteltavaksi kulkueisiin osallistumiselle annettuja merkityksiä. Viimeisessä alaluvussa olen esittänyt vielä yhteenvedon tutkimuksen tuloksista sekä nostanut esille tutkimukseni toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä ja ehdotuksia siitä, miten pride-kulkueita voitaisiin tutkia jatkossa.

5.1 Kulkueiden merkitykset

Pride-kulkueet ovat muuttuneet pääasiassa poliittisista ja yhteiskunnallisista mielenosoituksista tapahtumiksi, joihin etenkin 2000-luvun alussa on tullut mukaan runsaasti karnevalistisia elementtejä. Muutokseen ovat vaikuttaneet muun muassa pride-tapahtumien kaupallistuminen sekä niiden lisääntynyt suosio. Pride-tapahtumille ja niihin olennaisena osana kuuluville kulkueille annetaankin monenlaisia merkityksiä, joista aineistossani ensisijaisina korostuivat niiden tarjoama mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja osoittaa ylpeyttä omasta lhbti-identiteetistä.

Yleisesti ottaen pride-kulkueilta toivotaan iloista ja riemukasta ilmapiiriä, jossa on mahdollista tulla näkyväksi lhbti-ihmisenä ilman pelkoa syrjinnästä. Samalla kulkueiden toivotaan kuitenkin toimivan yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä: Kulkueet ovat näkyvä tapahtuma, joka herättää niin yleisön kuin mediankin kiinnostuksen. Monet toivovat, että tämä näkyvyys ja sen kulkueille tuoma mainosarvo auttavat edistämään lhbti-ihmisten ihmisoikeuksia nostamalla esiin ja muistuttamalla valtaväestöä lhbti-ihmisten olemassaolosta sekä saamaan aikaan keskustelua heidän yhteiskunnallisesta asemastaan ja sen parantamisesta. Käytännössä kulkueiden riemukas juhlinta ja ilo, jotka Lundbergin (2007, 175–176) mukaan ovat kulkueita lähtökohtaisesti määritteleviä ominaisuuksia,

sekä yhteiskunnallisuus, joka usein käsitetään riemukkaalle tunnelmalle vastakkaiseksi piirteeksi, eivät kuitenkaan vaikuta olevan helposti yhteen sovitettavia elementtejä.

Niitä kulkueita kohtaan, joissa tunnelma oli ollut vakava, koettiin tyytymättömyyttä. Kulkueita, jotka esimerkiksi koko kaupunki oli huomionnut koristautumalla sateenkaarilippuihin ja joihin oli osallistunut myös muita kuin lhbti-ihmisiä, puolestaan kiiteltiin niiden riemukkaasta ja ihmisiä yhdistävästä juhlatunnelmasta. Kuitenkin lähes kaikissa kirjoituksissa nostettiin esille myös kulkueiden yhteiskunnallisen vaikuttamisen tärkeys, jonka pelättiin unohtuvan edellä mainittujen karnevalististen elementtien ja juhlavuuden vuoksi. Etenkin median oltiin huomattu huomioivan ensisijaisesti kulkueiden riemukas puoli, minkä pelättiin vääristävän kuvaa lhbti-väestöstä.

Kulkueiden näkyvyys ja suosio tuovat siis mukanaan painetta siitä, miten niitä voitaisiin parhaiten hyödyntää lhbti-ihmisten yhteiskunnallisen aseman edistämiseksi. Tässä merkittävää on myös se, että yhteiskunnallista muutosta pidetään yhä erittäin tarpeellisena, vaikka lhbti-ihmisten asemaa parantavia muutoksia on jo tapahtunut etenkin lainsäädännössä. Yhteiskuntaa ei siis pidetä lhbti-ihmisten kannalta riittävän yhdenvertaisena toisin kuin esimerkiksi Espanjassa, jossa Enquixin (2009, 25) mukaan monet lhbti-ihmiset pitivät asemaansa yhteiskunnassa jo riittävän yhdenvertaisena.

Kulkueiden melko vastakkaisiksi miellettyjen piirteiden, yhteiskunnallisuuden ja karnevalistisuuden, kohtaaminen herättää kysymyksiä myös siitä, miten kulkueessa tulee näkyä ja käyttäytyä: Tulisiko lhbti-ihmisten pyrkiä näyttämään ulospäin niin sanotusti normaaleilta vai voiko kulkueessa esiintyä myös provosoivasti silläkin uhalla, että valtaväestön stereotyyppiset ennakkoluulot vain vahvistuvat? Millä tavalla lhbti-väestöä siis tulisi edustaa? Näiden kysymysten ja niihin liittyvien keskusteluiden takana on myös muun muassa Enquixin (2009, 27–29) käsittelemä huoli siitä, kuinka kulkueissa voidaan ilmaista ylpeyttä omasta lhbti-identiteetistä niin, että samalla säilytetään uskottavuus tavoiteltaessa yhdenvertaisia oikeuksia ja vältetään koko lhbti-väestön niputtamista yhtenäiseksi homogeeniseksi joukoksi.

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja karnevalististen elementtien ristiriidasta huolimatta kulkueisiin osallistuneiden kuvauksissa ketään ei kuitenkaan haluttu sulkea ulos pride-kulkueista – ei myöskään niitä, joita lhbti-identiteetti ei kosketa henkilökohtaisesti.

Esimerkiksi McFarlandin (2012) tutkimuksessa monet lhbti-ihmiset kuitenkin pohtivat, onko myös lhbti-väestöön kuulumattomilla henkilöillä tai erilaisilla ryhmittymillä oikeus osallistua kulkueeseen ja jos on, millä tavoin heidän on mielekkäintä osallistua. Kuten Mundy (2015, 51) toteaa, pride-tapahtumat ovat valtavirtaistuneet, minkä vuoksi myös lhbti-väestön on pohdittava asemaansa suhteessa valtavirtaan: halutaanko valtavirrasta pysyä erillään vai halutaanko siihen sulautua kokonaan tai osana sitä? Ovatko ulkopuoliset osallistujat, kuten esimerkiksi yritykset tai heteroseksuaalit, siis uhka lhbti-väestön erityisyydelle? Aineistoni kirjoituksissa tällaisia kysymyksiä ei esiintynyt, vaan myös lhbti-väestöön kuulumattomien henkilöiden ja muun muassa erilaisten järjestöjen ja poliittisten toimijoiden osallistuminen koettiin mielekkääksi, mikäli nämä kulkueeseen osallistumalla halusivat ilmaista tukensa lhbti-ihmisille.

Kansainvälisissä tutkimuksissa, joihin vertasin aineistostani esiin nousevia teemoja, lhbti-väestön ulkopuolisten osallistujien yhteydessä mainittiin lähes poikkeuksetta kulkueiden kaupallisuus. Aineistoni kirjoituksissa taas ei esiintynyt juuri lainkaan mainintoja kulkueiden kaupallistumisesta, joka esimerkiksi Waittin ja Markwellin (2006, 219) mukaan liittyy voimakkaasti pride-tapahtumien valtavirtaistumiseen. Suomessa muun muassa Tuula Juvonen (2015, 57–58) ja Pia Livia Hekanaho (2011, 63–64, 67–68) ovat käsitelleet homokulttuurin kaupallistumista sekä sen leviämistä myös pride-tapahtumiin. Esimerkiksi Hekanahon (mt., 69) mukaan kaupallistuminen on myös jakanut vastakkaisiin leireihin lhbti-ihmisten oikeuksia ajavia aktivisteja, sillä kysymys kaupallistumisesta liittyy laajempaan kiistaan lhbti-liikkeen valtavirtaistumisesta ja sulautumisesta valtaväestöön. Aineistoni kirjoituksissa pohdittiin paljon lhbti-väestön ja valtaväestön suhdetta toisiinsa, mutta kaupallisuuden kritisoinnin sijaan esiintyi lähinnä huolta liiallisesta valtavirrasta erottautumisesta, kun esimerkiksi karnevalististen teemojen pelättiin vähentävän yhteiskunnallista uskottavuutta.

Toisin kuin esimerkiksi McFarlandin (2012) tutkimuksessa, kulkueisiin osallistuneet henkilöt eivät nostaneet esille myöskään lhbti-ihmisten keskuudessa vallitsevaa eriarvoisuutta. Osa McFarlandin erinäisissä pride-tapahtumissa haastattelemissa henkilöistä oli sitä mieltä, että priden yhteiskunnallinen vaikuttaminen keskittyy edistämään yhdenvertaisuutta lähinnä seksuaalisten suuntautumisten kannalta eikä huomioi riittävästi sukupuolen moninaisuuden liittyvää epätasa-arvoa. Heidän mukaan esimerkiksi työpaikalla tapahtuvan syrjinnän poistamiseen liittyvät lainsäädännölliset muutokset, joita lhbti-

liikkeetkin pyrkivät edistämään, huomioivat ainoastaan seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän, ja myös kulkueissa eniten huomiota saavat cissukupuoliset homomiehet ja lesbot. He toivoivatkin kulkueiden avartavan näkökulmia lhbti-väestön sisällä niin, että myös sukupuoleltaan moninaiset ihmiset olisivat yhdenvertainen osa lhbti-yhteisöä ja että heidänkin oikeuksiaan puolustettaisiin näkyvästi. (Mt., 208–211.)

Myös Suomessa on jonkin verran käsitelty lhbti-väestön keskinäistä eriarvoisuutta. Esimerkiksi kesällä 2017, kun paikallinen homobaari kieltäytyi osallistumasta Turku Pride kulkueeseen (Mollgren 2017c), syntyi kiivasta keskustelua siitä, korostavatko pride-tapahtumat liikaa sukupuolivähemmistöjä seksuaalivähemmistöjen huomioonkustannuksella. Keskustelu osoitti, että lhbti-väestön sisällä myös Suomessa on vahvasti toisistaan eriäviä mielipiteitä siitä, kenen oikeuksia tulisi ajaa ja ajetaan eniten. Tällaisia vähemmistöjen välisiin hierarkioihin viittaavia kommentteja ei kuitenkaan esiintynyt aineistoni sisältämissä näkemyksissä, vaan osallistujia pidettiin yhdenvertaisena joukkona, jonka voimin ja turvin kulkueella nähtiin merkittävä mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Eriarvoisuuteen viittaavat näkemykset liittyivät kirjoituksissa jälleen lähinnä huolestuneisuuteen siitä, millaista kuvaa osallistajat luovat lhbti-yhteisöstä ulospäin. Huomio ei kiinnittynyt siis siihen, mihin vähemmistöön osallistajat kuuluvat vaan siihen, kuinka kulkueessa ylipäätään pukeudutaan tai esiinnyään.

Aineistoni on kerätty vuonna 2013, minkä jälkeen lhbti-ihmisiä koskevassa lainsäädännössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Noista muutoksista uutisoinnin perusteella merkittävimmät, kuten esimerkiksi tasa-arvoinen avioliittolaki ja uusi äitiyslaki, ovat kuitenkin keskittyneet lähinnä seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin. Sukupuolivähemmistöjen yhteiskunnallista asemaa parantavien lakimuutosten, kuten translain uudistamisen, taas voidaan katsoa edistyneen hitaammin.¹ On mahdollista, että näiden edellä mainittujen lakimuutosten edistymisen vaihtelu on vaikuttanut myös pride-tapahtumien ympärillä pyörineeseen keskusteluun lhbti-ihmisten sisäisestä hierarkiasta. Pride-kulkueisiin liittyviä suomalaisia keskusteluja eri medioissa seuranneena pidän melko todennäköisenä, että mikäli keräisin nyt laajemman ja tuoreemman aineiston, esiintyisi siinä kulkueisiin liittyen myös näkemyksiä kulkueiden kaupallisuudesta sekä kannanottoja siitä, millaisessa

---

¹ ks. lakien tarkemmat kuvaukset liitteestä 2

asemassa sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset ovat seksuaalivähemmistöihin verrattuna.

5.2 Kulkueisiin osallistumisen merkitykset

Syyt osallistua pride-kulkueisiin liittyvät tiiviisti tapahtuman nimeen eli prideen, joka tarkoittaa ylpeyttä. Kulkueisiin osallistumalla tullaan ylpeästi kaapista ulos eli näkyväksi lhbt-ihmisenä, jolloin samalla vastustetaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liitettyjä stigmoja ja ennakkoluuloja. Kulkueissa tullaan näkyväksi sekä valtaväestölle että muille lhbt-ihmisille, jolloin näkyvyyden ja ylpeyden osoittamisen merkitykset vaihtelevat.

Kun näkyväksi tullaan valtaväestölle, korostuu kulkueisiin osallistumisen syissä yhteiskunnallisuus. Osallistumisella viestitään, että lhbt-ihmisiä ylipäätään on olemassa ja heitä on runsaasti, vaikka he kuuluvatkin vähemmistöön, ja että heillä on yhtäläinen oikeus valtaväestön kanssa tulla näkyväksi ja kokoontua ilman, että heitä vaaditaan piilottamaan lhbt-identiteettinsä. Osoittamalla julkisesti ylpeyttä esimerkiksi omasta homoseksuaalisuudesta torjutaan ennakkoluuloja ja käsityksiä, joiden mukaan homoseksuaalinen identiteetti on epänormaalia ja sitä tulisi hävetä; pride-kulkue siis rikkoo normaalisti ja vallitsevaksi käsitetyn heteronormatiivisen tilan valtaamalla sen konkreettisesti ja häpeilemättä heteronormatiivisuudesta poikkeavilla identiteeteillä (McFarland 2012, 169). Pride-kulkueet ovat McFarlandin (mt., 208) mukaan tärkeitä ja ainutlaatuisen merkityksellisiä tapahtumia juuri siksi, että niiden lisäksi lhbt-ihmisillä ei ole juurikaan muita tilaisuuksia kokoontua näin suurin joukoin ja tulla turvallisesti näkyväksi yhteiskunnassa, jossa vallitsee voimakkaan heteronormatiivinen kulttuuri.

Pride-kulkueet eivät kuitenkaan ole aina turvallisia näkyvyyden kannalta, sillä niihin on myös Suomessa kohdistettu hyökkäyksiä. Näitä hyökkäyksiä pidetään osoituksena siitä, että vaikka lhbt-ihmisten lainsäädännöllinen asema onkin parempi kuin esimerkiksi vielä pari vuosikymmentä sitten, kohdistuu heihin yhä ennakkoluuloja ja syrjintää. Ennakkoluulojen nähdään syntyvän muun muassa vasta viime vuosikymmenien aikana kumotuista sairausluokituksista ja lakipykälästä, jotka luokittelivat esimerkiksi homoseksuaalisuuden sairaudeksi ja homoseksuaaliset teot rikokseksi. Kielteisistä asenteista johtuvan syrjinnän

yhdeksi muodoksi voidaan nähdä myös kulkueisiin kohdistetut kaasuiskut. Nämä hyökkäykset murentavat jonkin verran turvallisuudentunnetta kulkueisiin osallistuttaessa, mutta monet Seta-aktiivit kertoivat niiden myös kannustavan liittymään mukaan kulkueisiin. Hyökkäykset tai niiden uhat lisäsivät siis monissa kirjoittajissa uhmakkuutta, jolloin osallistuminen kulkueeseen merkitsi omaa identiteettiä kohtaan koetusta ylpeydestä ammentavaa vastalauseita syrjivien tahojen vaatimuksille kieltää lhbti-ihmisten oikeus näkyvyyteen. Tilanteissa, joissa kulkueeseen osallistumista motivoi protestointi syrjintää vastaan, oli monille merkityksestä, että lhbti-väestön ulkopuoliset tahot, kuten esimerkiksi poliittiset järjestöt ja yhdistykset, osallistuivat myös kulkueisiin ja asettuivat siten lhbti-ihmisten puolelle syrjintää vastaan.

Sen lisäksi, että kulkueen näkyvyydellä osoitetaan valtaväestölle ylpeyttä omasta identiteetistä ja vaaditaan oikeutta tulla kohdelluksi yhdenvertaisena, palvelee näkyvyys myös oman lhbti-identiteetin työstämistä kulkueissa koetun yhteisöllisyyden avulla. Etenkin ne kirjoittajat, jotka olivat juuri tulleet kaapista ulos, kokivat saavansa kulkueisiin osallistuneista muista lhbti-ihmisistä tukea oman identiteettinsä vahvistamiselle. Tähän saattoi riittää pelkästään lhbti-väestön konkretisoituminen kulkueissa eli sen todistaminen omin silmin, että muita lhbti-ihmisiä on olemassa ja että heitä on paljon kuviteltua enemmän. Myös Brownen ja Bakshin (2013, 166–167) sekä Sally R. Muntin ja Katherine O’Donnellin (2007, 100) mukaan tällainen yhteisön ja siihen liittymisen sekä kuulumisen kokemus on äärimmäisen merkittävää lhbti-ihmisille: muiden lhbti-ihmisten muodostama joukko tuo turvaa ilmaista omaa lhbti-identiteettiä, joka arjessa joudutaan mahdollisesti piilottamaan syrjinnän uhan vuoksi (ks. myös Kates & Belk 2001, 404–405).

Pride-kulkueissa lhbti-identiteetti ei ole jotain, mikä altistaa syrjinnälle, vaan päinvastoin sen oletetaan yhdistävän kaikkia osallistujia. Mikäli joku osallistujista ei itse kuulu lhbti-väestöön, hänen oletetaan kuitenkin tukevan heitä. Näin ollen vähemmistöihin kuuluvat ihmiset ovat kulkueessa enemmistöä, jossa – toisin kuin heteronormatiivisessa ympäristössä – he eivät poikkeakaan normista vaan muodostavat sen itse. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen kannalta esimerkiksi Kates ja Belk (2001, 408) eivät ole varmoja, voiko tällaisella normin kääntämisellä ylösalaisin priden aikana saavuttaa merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia vai auttaako se vain lyhyen keston ajan hengähtämään syrjinnältä, minkä jälkeen heteronormatiivisuus palaa hallitsevaksi normiksi. Monelle kuulumisen enemmistöön vaikkakin vain hetkellisesti on kuitenkin lhbti-identiteetin kannalta

voimaannuttava kokemus, sillä se tarjoaa mahdollisuuden näyttäytyä avoimesti lhbti-ihmisenä ja silti olla syrjinnältä turvassa saaden näin rohkaisua lhbti-identiteetin esiintuomiselle mahdollisesti myös kulkueiden ulkopuolella.

Kulkueilla ei toivota pystyttävän rohkaisemaan vain kanssaosallistujia vaan myös niitä lhbti-ihmisiä, jotka esimerkiksi eivät ole vielä tulleet kaapista ulos eivätkä sen vuoksi voi osallistua. Kuten esimerkiksi McFarlandin (2012, 196) tutkimuksesta käy ilmi, jo pelkkä tieto kulkueesta ja siinä yhteen kokoontuvan lhbti-väestön olemassaolosta voi lievittää oman lhbti-identiteetin vuoksi koettua yksinäisyyttä ja tunnetta erilaisuudesta. Omalla julkisella esiintulolla tahdotaan siis osoittaa tukea ja kannustaa ylpeyteen kaikkia lhbti-ihmisiä riippumatta siitä, ovatko he mukana kulkueessa vai eivät.

Pride-kulkueet eivät merkitse pelkästään tiettyä ajankohtana toteutuvaa tapahtumaa, jonka keston ajan otetaan hetkellisesti haltuun heteronormatiivisuuden hallitsema ympäristö juhlistamalla ylpeyttä omasta normista poikkeavasta identiteetistä. Päinvastoin, kulkueiden toivotaan välittävän ylpeyttä tukevaa ja ylpeyteen kannustavaa viestiä, joka rohkaisee torjumaan omasta identiteetistä koettua häpeää laajalle kulkueiden ulkopuolelle. Kuten Lory Britt ja David R. Heise (2000) esittävät, sekä laajemmat sosiaaliset liikkeet että kulkueet ovat tämän viestin kantajina tehokkaita, sillä niihin osallistumista motivoi tyytymättömyys niitä yhteiskunnan normeja ja käytäntöjä kohtaan, jotka leimaavat oman normeista poikkeavan identiteetin häpeälliseksi. Normien vastustaminen näkyvästi kulkueisiin osallistumalla yhdessä sellaisten ihmisten kanssa, jotka jakavat tuon häpeälliseksi määritellyn identiteetin, auttaa kasvattamaan ylpeyttä omasta identiteetistä.

5.3 Lopuksi

Pride-kulkueeseen osallistuminen tai osallistumatta jättäminen ovat monella tapaa merkityksellisiä tekoja. Kysymykset kulkueeseen osallistumisesta liittyvät voimakkaasti ylpeyteen, näkyvyyteen ja syrjinnän vastustamiseen. Pride-kulkueet kannustavat lhbti-ihmisiä olemaan ylpeitä omasta identiteetistään sekä näyttämään avoimesti tuota ylpeyttä kulkueeseen osallistumalla. Sen lisäksi, että yhdeksi joukoksi kokoontuneet lhbti-ihmiset luovat turvallista ja toisiaan tukevaa ilmapiiriä, välittävät kulkueet myös yhteiskunnallista viestiä: yhteiskunnassa, joka monella tapaa syrjii seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin

kuuluvia ihmisiä, julkinen näyttäytyminen kulkueessa lhbti-ihmisenä pyrkii uhmaamaan syrjintää haastamalla näkemyksen, jonka mukaan heidän tulisi pysyä kaapissa eli alistua syrjinnän kohteeksi. Vaikka kulkueilla ei loppujen lopuksi olisikaan merkittävää ja pitkälle ulottuvaa vaikutusta yhteiskunnallisella tasolla, ovat ne kuitenkin yksilötasolla tärkeä keino kokea olevansa osa jotain joukkoa, jolla on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen asemaansa.

Pride-kulkueiden tavoite ja tarkoitus eivät ole nykyään enää yhtä selkeitä kuin joitain vuosikymmeniä sitten, jolloin kulkueita pidettiin etupäässä yhteiskunnallisina protesteina ja mielenilmauksina. Joidenkin kohdalla tämä hankaloittaa kulkueisiin osallistumista, sillä kulkueiden pelätään välittävän vääristynyttä kuvaa kaikista lhbti-ihmisistä, mikäli ne eivät esimerkiksi onnistu karnevalististen elementtensä vuoksi vaikuttamaan yhteiskunnallisina vaikuttajina uskottavilta. Etenkin kulkuetta sivusta seuraavat katselijat saattavat lietsoa epävarmuutta siitä, tulkitaanko kulkue esimerkiksi valtaväestön provosoinniksi.

Pride-kulkueet nostavat esille monenlaisia haasteita. Ne haastavat lhbti-ihmisiä tulemaan kaapista ulos ja näkymään julkisesti sellaisen identiteetin kautta, joka poikkeaa heihin kohdistetuista heteronormatiivisista odotuksista. Kuten kulkueiden alati kasvava suosio osoittaa, yhä useammat lhbti-ihmiset vastaavat tähän haasteeseen osallistumalla kulkueisiin, vaikka vaarana olisikin tulla nähdyksi korostetusti esimerkiksi ainoastaan seksuaalisuuden ja seksuaalisuudella provosoinnin kautta. Kulkueisiin osallistuminen on siis keino käsitellä omaa lhbti-identiteettiä ja sen merkitystä suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan sekä mahdollisuus tulla sinuiksi sen kanssa kulkueiden tarjoaman tuen avulla.

Kulkueet haastavat myös sen heteronormatiivisten yhteiskunnan, joka yhä syrjii lhbti-ihmisiä huolimatta muun muassa kaikista niistä lainsäädännöllisistä muutoksista, joilla on pyritty yhdenvertaistamaan lhbti-ihmisten yhteiskunnallista asemaa suhteessa valtaväestöön. Kulkueet ovat aina olleet tärkeä osa lhbti-historiaa ja -kulttuuria, koska ne tuovat konkreettisesti esiin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä, jotka uhmaavat heteronormatiivista yhteiskuntaa juhlistamalla poikkeavaksi leimattua identiteettiään ja vaatimalla muutosta syrjiviin käytäntöihin. Näin ollen kulkueet kertovat aina jotain myös siitä yhteiskunnasta ja ajasta, jossa kulkueita järjestetään. Esimerkiksi Helsinki Prideen vuonna 2010 kohdistettujen iskujen jälkeen heräsi runsaasti yleistä

keskustelua lhbti-ihmisiin kohdistetusta syrjinnästä, minkä jälkeen ajankohtaisiksi aiheiksi ovat tulleet muun muassa transihmisten asema sekä kulkueiden kaupallistuminen.

Yksilöiden ja yhteiskunnan lisäksi kulkueet haastavat lhbti-väestöä tarkastelemaan itseään, kuten esimerkiksi sen sisäistä hierarkiaa ja tavoitteita, mistä kertoo muun muassa aiemmin mainittu vuoden 2017 Turku Priden ympärillä käyty kiivas keskustelu siitä, ajetaanko kaikkien vähemmistöjen oikeuksia yhdenvertaisesti. Lisäksi, vaikka yleisesti ottaen kulkueita pidetään lhbti-ihmisten yhteisenä juhlanä, jossa lhbti-identiteetti pikeminkin yhdistää kuin erottelee osallistujia, on kulkueita kritisoitu niiden pyrkimyksistä normalisoida lhbti-ihmisiä liikaakin sillä, että heidän ei toivota millään lailla provosoivan valtaväestöä erottautumalla siitä esimerkiksi lhbti-identiteettiä korostavalla ja usein seksuaalisella käyttäytymisellä kulkueessa. Näin ollen ehto yhdenvertaiselle kohtelulle on sulautuminen valtaväestöön, mikä taas sotii priden peruseriaatetta, ylpeyttä omasta identiteetistä, vastaan. (Ks. esim. Hekanaho 2011.)

Nämä kysymykset, jotka palloittelevat lhbti-ihmisten ja valtaväestön välisen erityisyyden ja samankaltaisuuden välillä, johdattelevat pohtimaan kulkueiden monimerkityksellisyyttä: yhtäältä kulkueilla halutaan viestiä ylpeyttä identiteetistä, joka poikkeaa heteronormatiivisuudesta, mutta toisaalta etenkin kulkueiden yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen pyrkivän puolen toivotaan vaikuttavan uskottavalta, mikä käytännössä merkitsee esimerkiksi arjesta ja normeista poikkeavien karnevalististen tai seksuaalisten elementtien välittelemistä ja siten normiin mukautumista. Näin ollen kulkueiden ja kulkueisiin osallistumisen monet merkitykset liittynevät laajempiin kysymyksiin siitä, missä määrin erilaisiksi tai samanlaisiksi lhbti-ihmiset keskenään kokevat toisensa, ja miten he kokevat erilaisuutta tai samuutta suhteessa valtaväestöön niin yksilöinä kuin edustamana yhteisönä.

Pride tutkimuksen kohteena

Tutkimuksellani olen tahtonut tuoda esiin siivun suomalaista lhbti-kulttuuria. Ennen tutkimukseni toteuttamista odotukseni olivat, että Seta ry:n parissa toimivat lhbti-ihmiset välittäisivät käsityksiään siitä, mitä pride-kulkueet ja niihin osallistuminen merkitsevät heille lhbti-ihmisinä suomalaisessa yhteiskunnassa, jossa monet heistä kohtaavat yhä

syrijintää. Suomalaiset lhbti-ihmiset painiskelevat paljolti niiden samojen kysymysten kanssa, joita nousi esiin tutkimuksessa käyttämässäni kansainvälisessä pride-kulkueita koskevassa kirjallisuudessa. Nämä kysymykset, kuten oikeus tulla näkyväksi ja olla ylpeä omasta identiteetistä sekä syrjinnän vastustaminen, ohjasivat paljolti myös sitä, millaista tutkimuskirjallisuutta päädyin valitsemaan noiden teemojen syventämiseksi ja vertailemiseksi kansainvälisesti. Laajemmin lhbti-ihmisten asemaan liittyvää kirjallisuutta valitsemalla olisin voinut syventää aineistosta nousseita teemoja ja viedä niihin liittyvää pohdintaa vielä pidemmälle kuin olen tehnyt, mutta samaan aikaan halusin pitäytyä pääasiassa niissä aiheissa, joita aineisto välitti pride-kulkueista, enkä harhautua liian kauas niiden reunoille. Näin ollen suljin tutkimuksen ulkopuolelle esimerkiksi joukon yleisesti sosiaalisia liikkeitä koskevia tutkimuksia.

Vaikka aineistoni oli melko pieni, sisälsi jokainen kirjoitus niitä teemoja, jotka esiintyivät myös muissa pride-kulkueita koskevissa tutkimuksissa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopi mielestäni hyvin näin niukan mutta aihealueiltaan laajan aineiston analysoinnin ja tulkitsemisen välineeksi, joskin esimerkiksi muutamalla lisähaastattelulla olisi voinut olla paikallaan syventää joitain teemoja. Tällaisia teemoja olisi ollut esimerkiksi ristiriita liittyen siihen, voivatko lhbti-ihmiset esiintyä kulkueissa ylpeästi sellaisina kuin ovat, vaikka esiintyminen sisältäisikin valtaväestöä mahdollisesti provosoivia elementtejä, vai tulisiko kulkueissa luoda mahdollisimman ”normaali” vaikutelma lhbti-väestöstä.

Jatkotutkimuksen tekeminen tästä edellä mainitusta ”normaaliuden ja erityisyyden ristiriidasta” olisi ajankohtaista juuri nyt, kun lhbti-ihmiset ovat käyneet ja käyvät yhä kamppailua yhdenvertaisten oikeuksien puolesta. Tutkimuksen keskiössä voisi olla esimerkiksi kysymys siitä, mikä merkitys lhbti-identiteetillä on vielä silloin, kun lhbti-ihmisillä on yhtäläillä oikeus esimerkiksi avioliittoon kuin valtaväestölläkin. Esimerkiksi Calvin ja Trujillon (2011) mukaan espanjalainen lhbti-liike on omaksunut toimintansa periaatteeksi juuri lhbti-väestön ja valtaväestön samanlaisuuden korostamisen niiden välisten eroavaisuuksien huomioon sijaan. Tällä keinolla pyritään saamaan muun muassa poliitikkojen ja median suhtautuminen lhbti-ihmisiä kohtaan suopeammaksi, minkä toivotaan edistävän lhbti-ihmisten yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa. Aineistossani esiin nousi huoli siitä, provosoivatko kulkueet ja ärsyttäväkö seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen esiintyminen mediassa valtaväestöä, viittaa toiveisiin espanjalaisen lhbti-liikkeen toimintatavoista myös meillä Suomessa.

Vaikka tulkitsin monista aineiston teksteistä epävarmuutta siitä, syövätkö pride-kulkueiden karnevalistiset elementit sekä kulkueiden että lhbt-väestön uskottavuutta, kuvattiin noita elementtejä reilusti vähemmän seksuaalisiksi kuin muissa, kansainvälisissä tutkimuksissa. Vaikka pridet puhututtavat ihmisiä ja ovat herättäneet myös vastustusta, mikä näkyy muun muassa kulkueisiin kohdistettuina iskuina, ovat suomalaiset pride-kulkueet kuitenkin melko maltillisia esimerkiksi seksuaalisen ylpeyden julistamisen suhteen. Kun prideja ja pride-kulkueita koskevaa tutkimusta jatketaan, olisi tutkimuksessa aiheellista kiinnittää huomiota myös eri maiden välisiin poliittisiin ilmapiireihin. Kuten Ari Rasimus (2006, 104, 291) on esittänyt, Suomessa yhteiskunnalliset liikkeet ovat luonteeltaan melko vakavia ja rauhanomaisia. Esimerkiksi pride-tapahtumien ja -kulkueiden yhteiskunnallisia toimintamahdollisuuksia tarkasteltaessa tulisi siis kiinnittää huomiota myös siihen, millaisen poliittisen ilmapiirin hallitsemassa ympäristössä esimerkiksi Seta-aktivit toimivat ja millaiset yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot he siten näkevät toiminnassaan lähtökohtaisesti mielekkäiksi.

LÄHTEET

Alanko, Katarina 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusseura. Helsinki.

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4., uudistettu painos. Vastapaino. Tampere.

Altman, Dennis 2012. Homosexual. Oppression and Liberation. University of Queensland Press.

Armstrong, Elizabeth A. & Crago, Suzanna M. 2006. Movement and Memory: The Making of the Stonewall Myth. *American Sociological Review* 71, 724–751. Viitattu 23.11.2017. <http://www.personal.umich.edu/~elarmstr/publications/Movements%20and%20Memory%20Armstrong%20and%20Crago.pdf>.

Britt, Lory & Heise, David R. 2000. From Shame to Pride in Identity Politics. Teoksessa Stryker, Sheldon, Owens, Timothy J. & White, Robert W. (toim.) *Self, Identity and Social Movements*. University of Minnesota Press. Minneapolis. Viitattu 12.1.2018. http://www.indiana.edu/~socpsy/papers/BrittHeise_ShameToPride.pdf.

Browne, Kath & Bakshi, Leela 2013. *Ordinary in Brighton? LGBT, Activisms and the City*. Ashgate Publishing Ltd.

Calvo, Kerman & Trujillo Gracia 2011. Fighting for love rights: Claims and strategies of the LGBT movement in Spain. *Sexualities* 14 (5), 562–579. Viitattu 9.2.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1363460711415330>.

Clarkson, Jay 2008. The Limitations of the Discourse of Norms. Gay Visibility and Degrees of Transgression. *Journal of Communication Inquiry* 32 (4), 368–382. Viitattu 12.2.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0196859908320302>.

Corteen, Karen 2002. Lesbian Safety Talk: Problematizing Definitions and Experiences of Violence, Sexuality and Space. *Sexualities* 5 (3), 259–280. Viitattu 15.2.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1363460702005003001>.

Dave, Naisargi N. 2011. Activism as Ethical Practice: Queer Politics in Contemporary India. *Cultural Dynamics* 23 (1), 3–20. Viitattu 18.12.2017. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0921374011403351>.

D’Emilio, John 1983. *Sexual Politics, Sexual Communities. The Making of a Homosexual Minority in the United States, 1940–1970*. University of Chicago Press. Chicago.

D’Emilio, John 2014. *In a New Century. Essays on Queer History, Politics and Community Life*. University of Wisconsin Press. Madison.

Drissel, David 2016. Rainbows of Resistance. LGBTQ Pride Parades Contesting Space in Post-Conflict Belfast. *Culture Unbound* 8 (3), 240–262. Viitattu 22.11.2017. <http://www.cultureunbound.ep.liu.se/v8/a16/cu16v8a16.pdf>.

Duggan, Marian 2010. The Politics of Pride: Representing Relegated Sexual Identities in Northern Ireland. *Northern Ireland Legal Quarterly* 61 (2), 163–178. Viitattu 5.1.2018. <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/nilq61&div=14&id=&page=>.

Enquix, Begonya 2009. Identities, Sexualities and Commemorations: Pride Parades, Public Space and Sexual Dissidence. *Anthropological Notebooks* 15 (2), 15–33. Viitattu 2.1.2018. https://www.researchgate.net/profile/Begonya_Enguix/publication/266251108_Identities_Sexualities_and_Commemorations_Pride_Parades_Public_Space_and_Sexual_Dissidence/links/54d5e1670cf25013d02bff53.pdf.

Eskola, Jari 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin* 2. 4., uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä. 185–206.

Fiske, John 2003. Toimi maailmanlaajuisesti, ajattele paikallisesti. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) *Erilaisuus*. Vastapaino. Tampere. 131–153.

Gamson, Joshua 1998. *Freaks Talk Back: Tabloid Talk Shows and Sexual Nonconformity*. University of Chicago Press. Chicago.

Goffman, Erving 1984. *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Penguin Books. Harmondsworth.

Grönfors, Martti 1984. Homoseksuaaliset ihmiset vähemmistönä. Teoksessa Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.) *Rakkauden monet kasvot. Homoseksuaalisesta rakkaudesta, ihmisoikeuksista ja vapautumisesta*. Weilin + Göös. Espoo. 206–226.

Hekanaho, Pia Livia 2011. Gay shame ja radikaali häpeän politiikka. Teoksessa Kainulainen, Siru & Parente-Čapková, Viola (toim.) *Häpeä vähän! : kriittisiä tutkimuksia häpeästä*. UTU. Turku. 54–83.

Hekma, Gert 2006. Homojen maailma vuodesta 1980 nykypäivään. Teoksessa Aldrich, Robert (toim.) *Rakkaus samaan sukupuoleen. Homoseksuaalisuuden historia*. Multikustannus. Helsinki. 333–363.

Hentilä, Jorma 2007. Kirkot ja homoseksuaalisuus. Teoksessa Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna (toim.) *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Like. Keuruu. 151–162.

Hirviniemi, Outi & Hyvönen, Arto 1984. Vapautusliikkeet ja sosiaalipalvelutoiminta. Teoksessa Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.) *Rakkauden monet kasvot. Homoseksuaalisesta rakkaudesta, ihmisoikeuksista ja vapautumisesta*. Weilin + Göös. Espoo. 392–400.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2007. *Tutki ja kirjoita*. 13., osin uudistettu painos. Tammi. Helsinki.

Hughes, Howard L. 2006 Gay and Lesbian Festivals: Tourism in the Change from Politics to Party. Teoksessa Picard, David & Robinson, Mike (toim.) Festivals, Tourism and Social Change. Multilingual Matters. Clevedon. 249–266.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012. Viitattu 7.3.2018. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

ILGA-Europe 2016. Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex People in Europe. Viitattu 24.3.2017. <https://www.ilga-europe.org/resources/rainbow-europe/2016>.

Johnston, Lynda 2005. Queering Tourism: Paradoxical Performances at Gay Pride Parades. Routledge Studies in Human Geography. New York.

Juvonen, Tuula 2002. Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia. Vastapaino. Tampere.

Juvonen, Tuula 2015. Kaapista kaapin päälle. Homoseksuaaliset ihmiset ja heidän oikeutensa edustuksellisessa politiikassa. Vastapaino. Tampere.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Kates, Steven M. & Belk, Russell W. 2001. The Meanings of Lesbian and Gay Pride Day. Resistance through Consumption and Resistance to Consumption. *Journal of Contemporary Ethnography* 30 (4), 392–429. Viitattu 4.1.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/089124101030004003>.

Kiviniemi, Kari 2015. Laadullinen tutkimusprosessina. Teoksessa Valli, Raine & Aaltonen, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 4., uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä. 74–88.

Kuula, Arja 2013. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 3. painos. Vastapaino. Tampere.

Laitinen, Joonas 2016. Helsingin Pride teki yleisöennätyksen – sateenkaariväen kulkue keräsi 30 000 marssijaa. Helsingin Sanomat 2.7.2016. Viitattu 24.1.2018.
<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002908955.html>.

Laurén, Kirsi 2010. Kirjoitetun kokemuksen kiehtovuus. Teoksessa Pöysä, Jyrki, Järvi-
luoma, Helmi & Vakimo, Sinikka (toim.) Vaeltavat metodit. Suomen kansantietouden
tutkijain seura ry. Joensuu.

Lehto, Juhani E. & Kovero, Camilla 2010. Homoseksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja
miesten kertomana. Osuuskunta Lilith. Helsinki.

Lehtonen, Jukka 2003. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Nuorisotutkimusseura.
Helsinki.

Lehtonen, Jukka 2007. Seksuaaliseen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuteen
liittyvä syrjintä. Teoksessa Lepola, Outi & Villa, Susan (toim.) Syrjintä Suomessa 2006.
Ihmisoikeusliitto ry. Helsinki. 18–65.

Lehtonen, Jukka & Mustola, Kati (toim.) 2004. ”Eihän heterotkaan kerro...” Seksuaali-
suuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä. Työministeriö. Helsinki.

Lundberg, Anna 2007. Queering Laughter in the Stockholm Pride Parade. *International
Review of Social History* 52 (S15), 169–187. Viitattu 27.11.2017. [https://www.cam-
bridge.org/core/journals/international-review-of-social-history/article/div-
classtitlequeering-laughter-in-the-stockholm-pride-pa-
radediv/020FBAD028BC5146D0C2A0C0DAF01AB5](https://www.cambridge.org/core/journals/international-review-of-social-history/article/div-classtitlequeering-laughter-in-the-stockholm-pride-paradediv/020FBAD028BC5146D0C2A0C0DAF01AB5).

Lundbom, Pia 2001. Yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta? Eläinoikeusliikkeen
solidaarinen yhteisöllisyys. Teoksessa Suutari, Minna (toim.) Vallattomat marginaalit.
Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto.
Helsinki. 49–75.

Markwell, Kevin & Waitt, Gordon 2009. Festivals, Space and Sexuality: Gay Pride in Australia. *Tourism Geographies* 11 (2), 143–168. Viitattu 5.1.2018. <http://dx.doi.org/10.1080/14616680902827092>.

Mason, Gail 2001. Body Maps: Envisaging Homophobia, Violence and Safety. *Social & Legal Studies* 10 (1), 23–44. Viitattu 9.2.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/a016321?journalCode=slsa>.

McFarland, Katherine 2012. Cultural Contestation and Community Building at LGBT Pride Parades. Väitöskirja. University of North Carolina at Chapel Hill. Department of Sociology. Viitattu 12.12.2017. <https://cdr.lib.unc.edu/indexablecontent/uuid:1277d5cd-ae0f-4f58-8e5b-2acad57795eb>.

McFarland Bruce, Katherine 2013. LGBT Pride as a Cultural Protest Tactic in a Southern city. *Journal of Contemporary Ethnography* 42 (5), 608–635. Viitattu 14.12.2017. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0891241612474933>.

Miles, Matthew B. & Huberman, A. Michael 1994. *Qualitative Data Analysis. An Expanded Sourcebook*. 2nd edition. Sage Publications. California.

Moilanen, Pentti & Rähkä, Pekka 2015. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 4.*, uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä. 52–73.

Mollgren, Sami 2017a. Saamelaisten pride-kulkue ensimmäistä kertaa Suomessa. *Ranneliike.net* 20.8.2017. Viitattu 20.11.2017. <http://ranneliike.net/teema/saamelaisten-pride-kulkue-ensimmaista-kertaa-suomessa?aid=13217>.

Mollgren, Sami 2017b. Helsinki Pride 2017 -viikon huipennus: pride-kulkue ja puistojuhla. *Ranneliike.net* 1.7.2017. Viitattu 20.11.2017. <http://ranneliike.net/teema/helsinki-pride-2017-viikon-huipennus-pride-kulkue-ja-puistojuhla?aid=13114>.

Mollgren, Sami 2017c. Turussa priden järjestäjien tekemät linjaukset herättävät jälleen kritiikkiä. Ranneliike.net 26.8.2017. Viitattu 17.1.2018. <http://ranneliike.net/teema/turussa-priden-jarjestajien-tekemat-linjaukset-herattavat-jalleen-kritiikkiä?aid=13231>.

Mundy, Dean E 2015. Shifting, broadening and diversifying: How gay pride organizations are reshaping their mission to build crucial relationships in a complex 21st century stakeholder network. *Public Relations Inquiry* 4 (1), 41–59. Viitattu 20.12.2017. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2046147X14563565>.

Munt, Sally R. & O'Donnell, Katherine 2007. Pride and Prejudice. Legalizing Compulsory Heterosexuality in New York's Annual St. Patrick's Day Parades. *Space and Culture* 10 (1), 94–114. Viitattu 27.11.2017. <http://dx.doi.org/10.1177/1206331206296379>.

Mustola, Kati 2007. Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. Teoksessa Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna (toim.) *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Like. Keuruu. 18–37.

Nagle, John 2013. 'Unity in Diversity': Non-sectarian Social Movement Challenges to the Politics of Ethnic Antagonism in Violently Divided Cities. *International Journal of Urban and Regional Research* 37 (1), 78–92. Viitattu 19.12.2017. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2427.2012.01156.x/abstract>.

Paavola, Annastiina 2010. Sateenkaarimatkailua. Tampere Pride 2010:n matkailijaprofiili. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Matkailun koulutusohjelma. Viitattu 29.9.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010110414178>.

Pakkanen, Johanna 2007. Kaappi. Teoksessa Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna (toim.) *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Like. Keuruu. 15–16.

Pirkanmaan Seta ry 2017. Seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin ja seksin sanastoa. Viitattu 22.11.2017. <http://www.pirkanmaanseta.fi/seksuaalisen-suuntautumisen-sukupuoli-identiteetin-ja-seksin-sanastoa/>.

Prado, Marco Aurélio Máximo & Machado, Frederico Viana 2014. Far Beyond the Rainbow. The Constitution of Collective Identities Between Civil Society and the State. *Annual Review of Critical Psychology* 11, 131–150. Viitattu 2.2.2018. https://www.academia.edu/5797150/Far_beyond_the_rainbow._The_constitution_of_collective_identities_between_civil_society_and_the_state.

PrideRadar 2016/2017 2016. InterPride - International Association of Pride Organizers. Viitattu 20.11.2017. https://interpride.site-ym.com/resource/resmgr/docs/IP_Pride-Radar_2016-2017_Hig.pdf.

Ranneliike.net 2017. Tapahtumakalenteri: Pride-kalenteri. Viitattu 20.11.2017. <http://ranneliike.net/tapahtumakalenteri?haku=pride>.

Rasmus, Ari 2006. Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Viitattu 23.3.2018. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67650/951-44-6758-2.pdf>.

Ratcliff, Jennifer J., Miller, Audrey K. & Krolikowski, Alex M. 2012. Why pride displays elicit support from majority group members: The mediational role of perceived deservingness. *Group Processes & Intergroup Relations* 16 (4), 462–475. Viitattu 15.2.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1368430212453630>.

Rizzo, Domenico 2006. Homopolitiikka ja julkisuus toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Aldrich, Robert (toim.) *Rakkaus samaan sukupuoleen. Homoseksuaalisuuden historia*. Multikustannus. Helsinki. 197–221.

Ronkainen, Suvi, Pehkonen, Leila, Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija 2011. *Tutkimuksen voimasanat*. WSOYpro. Helsinki.

Seta ry 2016. Sateenkaarisanasto. Viitattu 22.11.2017. <http://seta.fi/sateenkaarisanasto/>.

Siisiäinen, Martti 2007. Uudet yhdistykset ja intressien representaatio. Teoksessa Kaakuriniemi, Tapani & Mykkänen, Juri (toim.) *Politiikan representaatio*. Juhlakirja Kyösti Pekoselle hänen 60-vuotispäivänään. Valtiotieteellinen yhdistys. Helsinki. 302–327.

Stålström, Olli 1997. Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu. Gaudeamus. Helsinki.

Stålström, Olli & Ross, Michael W. 1984. Ihmissuhteet, elämäntavat ja identiteetit. Teoksessa Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.) Rakkauden monet kasvot. Homoseksuaalisesta rakkaudesta, ihmisoikeuksista ja vapautumisesta. Weilin + Göös. Espoo. 38–83.

Taylor, Jodie 2014. Festivalizing Sexualities: Discourses of 'Pride', Counter-discourse of 'Shame'. Teoksessa Bennett, Andy, Taylor, Jodie & Woodward, Ian (toim.) The Festivalization of Culture. Ashgate. London. 27–48.

Travers, Ann & Shearman, Mary 2017. The Sochi Olympics, Celebration Capitalism, and Homonationalist Pride. *Journal of Sport and Social Issues* 41 (1), 42–69. Viitattu 25.1.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0193723516685273>.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10., uudistettu laitos. Tammi. Helsinki.

Veiström, Ilkka 2015. Kulttuuritapahtuman tuotteistaminen kohteena Tampere Pride – Kulttuuritapahtuma ja Sateenkaarifestivaali-tapahtuma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Viitattu 13.9.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505025689>.

Vilkkä, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

Waite, Gordon & Markwell, Kevin 2006. *Gay Tourism. Culture and Context*. The Hawthorn Hospitality Press. Binghamton, New York.

Walton, Gerald 2014. *Counterpoints, Volume 437: Gay Agenda: Claiming Space, Identity and Justice*. Peter Lang Inc., International Academic Publishers. New York.

Weeks, Jeffrey 1998. The Sexual Citizen. *Theory, Culture & Society* 15 (3–4), 35–52. Viitattu 4.1.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0263276498015003003>.

WorldPride Madrid 2017. Viitattu 20.11.2017. <http://www.worldpridemadrid2017.com/en/home/about>.

Ylppö, Myrsky 2016. From Ridiculed Deviants towards Normal Citizens. The Representation of Homosexuals in the Finnish Media 1990 - 2010. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Viitattu 19.9.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201606011898>.

Åberg, Matias & Huhtanen Ann-Mari 2010. Hyökkäys homojen kulkueeseen. Helsingin Sanomat 4.7.2010. Viitattu 25.1.2018. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004741497.html>.

LIITTEET

LIITE 1: Kirjoituspyyntö pride-kulkueista ja kulkueisiin osallistumisesta Seta-aktiiveille

Hei,

Pride-kulkueet herättävät sekä innostusta että vastustusta: kulkueisiin osallistuu vuosi vuodelta yhä enemmän kävijöitä ja niitä järjestetään ympäri Suomea. Kulkueille huomionsa antavat kuitenkin myös vastustavat tahot, jotka ovat aiheuttaneet muun muassa kulkueisiin suunnattuja väkivaltaisia välikohtauksia.

Teen Lapin yliopistossa sosiologian pro gradu -tutkielmaa Seta-aktiivien Pride-kulkueille antamista merkityksistä. Tutkielmani tarkoitus on yrittää selvittää kirjoitusten kautta, millaisiksi tapahtumiksi yhdenvertaisuutta edistävään toimintaan sitoutuneet vapaaehtoiset henkilöt kokevat Pride-kulkueet ja millaisia merkityksiä he antavat näihin kulkueisiin osallistumiselle. Olen kiinnostunut muun muassa seuraavista asioista:

- Oletko osallistunut Pride-kulkueeseen? Milloin?
- Miksi olet/et ole osallistunut Pride-kulkueeseen?
- Mikä merkitys Pride-kulkueilla on Sinulle?
- Mikä kulkueissa on mielestäsi erityisen hyvää? Mitä muutoksia tekisit kulkueisiin ja miksi?

Pyydän Sinua kirjoittamaan vapaamuotoisen tekstin, jonka apuna voit käyttää edellä mainittuja kysymyksiä. Kirjoituksen pituutta ei ole rajattu, ja lyhyetkin kirjoitukset ovat tutkimukselle arvokkaita! Kerro kirjoituksessa myös hieman taustatietoja itsestäsi: ikäsi, mitä sukupuolta koet olevasi, millainen aktiivi olet sekä kuinka kauan ja missä Setan jäsenjärjestössä toimit tai olet toiminut.

Tutkielmassa voidaan käyttää kirjoituksista suoria lainauksia. Aineisto kuitenkin muokataan analysointia ja raportointia varten siten, että kirjoittajien henkilöllisyys pysyy sallassa. Kirjoituksia käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti ja ne hävitetään tutkielman valmistumisen jälkeen. Aineistoa tullaan käyttämään vain kyseessä olevaan tutkimukseen sekä siihen liittyviin tieteellisiin teksteihin. Tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja tietosuojalakeja.

Lähetä kirjoituksesi viimeistään kesäkuun 2013 loppuun mennessä joko sähköpostilla osoitteeseen lalanamp@ulapland.fi tai kirjeitse osoitteeseen Liisa Alanampa,

Maakuntakatu x x x, 96200 Rovaniemi. Jätä halutessasi yhteystietosi, mikäli olisit myöhemmin valmis vastaamaan aineistoa täydentäviin kysymyksiin kasvokkain tapahtuvissa haastatteluissa. Kirjoituspyyntöön vastanneiden kesken arvotaan myös yksi kappale Oulun SETA ry:n t-paitaa. Jos haluat osallistua arvontaan, mainitse siitä erikseen vastauksessasi yhteystietojesi kera.

Mikäli haluat lisätietoja tutkielmaani liittyen, ota yhteyttä joko minuun (yhteystiedot alla) tai ohjaajaani Janne Auttoon (janne.autto@ulapland.fi).

Ystävällisin terveisin,

Liisa Alanampa

lalanamp@ulapland.fi

050 xxxxxxx

Lapin yliopisto

LIITE 2: Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta kuvaavia termejä

Olen koonnut alla olevan listan Seta ry:n (2016) ja Pirkanmaan Seta ry:n (2017) kokoumien käsitelistausten pohjalta sekä syventänyt joitain termejä muiden lähteiden avulla. Lista ei ole riittävän kattava kuvaamaan laajasti seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta, mutta se auttaa ymmärtämään tutkimuksessani esiintyviä ja sen kannalta olennaisimpia termejä.

Biseksuaali

Bi/Biseksuaali/Biseksuaalinen henkilö tuntee emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa pääosin sekä omaa että eri sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan, tai sukupuolella ei ole väliä.

Cis, cissukupuolinen

Cis eli cissukupuolinen henkilö kokee omakseen hänelle syntymässä määritellyn sukupuolen. Hänen sukupuoli-identiteettinsä eli kokemuksensa omasta sukupuolestaan ja sukupuolen ilmaisunsa ovat tuon syntymässä määritellyn sukupuolen ja siihen kulttuurissa liitettyjen odotusten mukaiset. Suurin osa ihmisistä on cissukupuolisia.

Heteronormatiivisuus

Heteronormatiivisessa ajattelutavassa heteroseksuaalisuus nähdään kaikista parhaimpana, toivotumpana ja luonnollisimpana seksuaalisena suuntautumisena (ks. myös Lehtonen 2007, 19).

Heteronormatiivisuuteen liittyy myös ajatusmalli, jonka mukaan kaikkien ihmisten oletetaan olevan miehiä tai naisia, jotka ovat heteroseksuaaleja. Tätä ajattelumallia kutsutaan hetero-oletukseksi.

Heteroseksuaali

Hetero/Heteroseksuaali/Heteroseksuaalinen henkilö tuntee emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa pääosin muuta kuin omaa sukupuoltaan olevia henkilöitä kohtaan.

Hlbt, lhbt

Tällä kirjainyhdistelmällä viitataan sekä sukupuoli- että seksuaalivähemmistöihin: homot, lesbot, biseksuaalit, transihmiset ja intersukupuoliset. Joskus kirjainyhdistelmässä esiintyy myös kirjain q, jolla tarkoitetaan queeria (ks. queer). Englanniksi lyhenne kirjoitetaan useimmiten lhbt tai lhbtq tai pelkästään lhbt.

Homoseksuaali

Homo/Homoseksuaali/Homoseksuaalinen henkilö tuntee emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa pääosin omaa sukupuoltaan olevia ihmisiä kohtaan. Sanalla homo tarkoitetaan yleensä miespuolista homoseksuaalia. Sana lesbo taas viittaa yleensä naispuoliseen homoseksuaaliin.

Intersukupuolinen

Intersukupuolisuus on synnynnäinen tila, jossa lapsen fyysinen kehitys sukupuoleen on yksilöllistä ja hänen keholliset, anatomiset tai muut sukupuolta määrittelevät ominaisuutensa eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen.

Kaappi, kaapista ulostulo

Kaappi on vertauskuva avoimuudelle. Henkilön sanotaan olevan kaapissa, mikäli hän ei tuo esille esimerkiksi seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiään. Kaapista ulostulolla tarkoitetaan omasta identiteetistä kertomista tai sen esilletuomista. (Ks. myös Pakkanen 2007; Lehto & Kovero 2010, 21–22.)

Kehotuskieltolaki

Laki, joka astui Suomessa voimaan 1.2.1971. Lain mukaan ”julkinen kehottaminen hauerteen toisen samaa sukupuolta olevan kanssa” oli rangaistava teko. Lailla pyrittiin suojelemaan erityisesti nuoria homoseksuaalisuutta koskevalta tiedolta. (Mustola 2007, 20.) Etenkin Seta ry pyrki aktiivisesti vaikuttamaan lain kumoamiseksi. Laki kumottiin lopulta vuonna 1999. (Juvonen 2015, 77–78.)

Pride

Pride eli ylpeys tarkoittaa maailmanlaajuista liikettä ja ajattelutapaa, joka korostaa jokaisen henkilön oikeutta omaan seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin

ja sukupuolen ilmaisuun. Pride-tapahtumia järjestetään monilla paikkakunnilla ympäri maailmaa. Suomessa prideja kutsuttiin aiemmin Vapautuspäiviksi.

Queer

Queer on identiteetti, jossa henkilö ei halua määritellä seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoltaan. Queeria voidaan myös käyttää synonyymina seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Lisäksi queerilla tarkoitetaan poliittista ja usein akateemista näkökulmaa, joka kyseenalaistaa yhteiskunnan seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoleen liittyviä normeja.

Sateenkaareva, sateenkaari

Sateenkaari-etuliitteellä tai adjektiivilla sateenkaareva voidaan määritellä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä asioita, kuten esimerkiksi sateenkaarinuori, jolloin tarkoitetaan seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön kuuluvaa nuorta, tai sateenkaarilippu, joka on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille vakiintunut tunnus. Sateenkaarilippu on suunnitellut vuonna 1978 amerikkalainen homoseksuaali taiteilija-aktivisti Gilbert Baker, ja siitä on vuosien saatossa tullut sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen että priden tärkein symboli (Drissel 2016, 249–250).

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalisella suuntautumisella määritellään sitä, keneen henkilö tuntee tai ei tunne emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetovoimaa. Määrittelyn perusteena käytetään sekä henkilön omaa että vetovoiman kohteen sukupuolta.

Seksuaalivähemmistöt

Seksuaalivähemmistöön kuuluvat henkilöt ovat seksuaaliselta suuntautumiseltaan jotain muuta kuin heteroseksuaaleja, kuten esimerkiksi bi- tai homoseksuaaleja.

Seta ry

Seta ry on vuonna 1974 perustettu valtakunnallinen ihmisoikeusjärjestö, jonka tavoite on parantaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeuksien toteutumista. Seta ry:llä on yhteensä 24 paikallista ja valtakunnallisia jäsenjärjestöä. Järjestöjen toimintaan kuuluu ihmisoikeustyön lisäksi muun muassa koulutustoimintaa, nuorisotyötä sekä muuta yhteisötoimintaa.

Sukupuolen ilmaisu

Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan niitä henkilön toiminnassa ja käyttäytymisessä olevia merkkejä, joilla hän ilmaisee itselleen ja muille omaa sukupuoltaan. Näitä kulttuurisesti sukupuolittuneita merkkejä ovat esimerkiksi vaatetus ja muut ulkonäköön liittyvät asiat sekä elekieli.

Sukupuoli-identiteetti

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa henkilön omaa käsitystä ja kokemusta sukupuolestaan. Kaikille oman sukupuolen määrittely ei ole tärkeää.

Sukupuolineutraali avioliittolaki

Samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliiton mahdollistava laki, jota kutsutaan myös tasa-arvoiseksi avioliittolaiksi. Ks. lisää laista Seta ry:n internetsivuilta: <http://seta.fi/avioliittolaki/> (viitattu 14.3.2018).

Sukupuolivähemmistöt

Sukupuolivähemmistöön kuuluvat muun muassa intersukupuoliset henkilöt sekä transihmiset (esimerkiksi transsukupuoliset, transgenderit ja transvestiitit).

Trans

Trans on kattokäsite henkilöille, joiden sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu ei ole yksiselitteisesti heille syntymässä määritellyn sukupuolen ja siihen liitettyjen odotusten mukainen. Trans-sana tulee latinankielestä ja tarkoittaa ”toisella puolen”. Vastakohtana sille on myös latinankielestä tuleva sana cis, joka tarkoittaa ”tällä puolen”.

Transgender

Transgender kuvaa sukupuoli-identiteettiä, joka ei ole yksiselitteisesti nais- tai mies-identiteetti vaan yksilöllinen identiteetti, johon voi kuulua esimerkiksi sekä mieheyttä että naiseutta. Transgender-identiteettinen henkilö voi kokea sukupuolensa olevan myös jotakin naiseuden ja mieheyden väliltä tai kokonaan nais-mies-jaottelun ulkopuolella. Lähikäsite transgenderille on termi muunsukupuolinen.

Transihminen

Transihminen on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia henkilöitä, joiden sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu joskus tai aina eroaa heille syntymässä määritettyyn sukupuoleen liitettävistä odotuksista. Transihmisiä ovat esimerkiksi transsukupuoliset, transgenderit ja transvestiitit.

Translaki

Laki, joka pyritään uudistamaan transihmisten ihmisoikeuksien parantamiseksi. Ks. translain keskeiset tavoitteet Kuuluu kaikille! -kampanjan internetsivuilta: <http://www.translaki.fi/translaki/tavoitteemme/> (viitattu 14.3.2018).

Transsukupuolinen

Transsukupuolisen henkilön oma kokemus sukupuolestaan eroaa hänelle syntymässä määritellystä sukupuolesta. Transsukupuolinen henkilö voi esimerkiksi hormonien avulla ja kirurgisesti korjauttaa kehoaan, jotta se vastaisi hänen kokemaansa sukupuolta. Transsukupuolinen henkilö voi olla sukupuoli-identiteetiltään nainen, mies ja/tai jotain muuta.

Transsukupuolisuudesta puhuttaessa on tärkeää käyttää oikeaa termiä. Vanhentunut termi transseksuaalisuus viittaa seksuaaliseen suuntautumiseen. Transsukupuolisuus liittyy kuitenkin sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen moninaisuuteen.

Transvestiitti

Transvestiitilla tarkoitetaan henkilöä, jonka sukupuoli-identiteettiin liittyy tarve ilmaista ajoittain esimerkiksi pukeutumalla tai harrastusten kautta toista sukupuolta kuin sitä, joka hänelle on syntymässä määritelty. Monet transvestiitit ovat cissukupuolisia, mutta osa voi määritellä itsensä myös esimerkiksi transgenderiksi.

Äitiyslaki

Laki, joka uudistaa naisparien hedelmöityshoitojen avulla syntyneen lapsen juridisen suhteen vanhempiinsa. Ks. lisää Seta ry:n internetsivuilta: <http://seta.fi/aitiyslaki/> (viitattu 14.3.2018).